Schiermonnikoog,

eiland in beweging

Programmabegroting 2024

Fotograaf:
J. Frijters

Inhoudsopgave programmabegroting 2024

Aanbiedingsbrief **5**

Overzicht Nieuw beleid NFK 2024-2027 ..... **13**

Recapitulatie programmabegroting **15**

Programma 1 Sociaal **16**

1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn 17
1.2 Onderwijs en jeugd 23
1.3 Werk en inkomen 30
1.4 Sport en Cultuur 33
1.5 Mutaties reserves programma 1 36
Recapitulatie programma 1 Sociaal 37

Programma 2 Leefomgeving **38**

2.1 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen 39
2.2 Verkeer en vervoer 44
2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu 47
2.4 Fysieke leefomgeving 54
2.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving 59
2.6 Openbare orde en veiligheid 61
2.7 Mutaties reserves programma 2 64
Recapitulatie programma 2 Leefomgeving 65

Programma 3 Economie en werkgelegenheid **66**

3.1 Toerisme en recreatie 67
3.2 Jachthaven 71
3.3 Mutaties reserves programma 3 72
Recapitulatie programma 3 Economie en werkgelegenheid 73

Programma 4 Burgers en bestuur **74**

4.1 Burgerparticipatie 75
4.2 Bestuur 77
4.3 Dienstverlening 80
4.4 Mutaties reserves programma 4 82
Recapitulatie programma 4 Burgers en bestuur 83

Programma 5 Financiering en belastingen **84**

5.01 Lokale heffingen 85
5.02 Algemene uitkering 86
5.03 Dividend 86
5.04 Financieringsfunctie 87
5.05 Overige algemene dekkingsmiddelen 87

5.06 Overhead....88
5.07 Heffing VPB....89
5.08 Onvoorzien....90
5.09 Saldo van baten en lasten voor bestemming....90
5.10 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen....91
Recapitulatie programma 5 Financiering en belastingen....92

Geprognotiseerde balans per 31 december....93

Paragrafen....94

Lokale heffingen....94

Onderhoud kapitaalgoederen....102

Bedrijfsvoering....105

Grondbeleid....111

Weerstandsvermogen en risicobeheersing....114

Financiering....122

Verbonden partijen....126

Openbaarheid....136

Bijlage 01 Staat van investeringen....138

Bijlage 02 Staat van reserves en voorzieningen....141

Bijlage 03 Staat van langlopende leningen....145

Bijlage 04 Staat van gegarandeerde geldleningen....145

Bijlage 05a Meerjarige algemene uitkering 2024-2027....146

Bijlage 05b Meerjarige vervangingsinvesteringen 2024-2027....147

Bijlage 06 Subsidie-overzicht 2024....148

Bijlage 07 Incidentele baten en lasten....149

Bijlage 08 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves....150

Bijlage 09 Overzicht baten en lasten per programma per taakveld....152

Bijlage 10 Toelichting nieuw beleid NFK 2024-2027....154

A Toelichting voorstellen nieuw beleid structureel ten laste van begrotingsresultaat....154
B. Toelichting voorstellen nieuw beleid incidenteel ten laste van algemene reserve....159
C. Toelichting voorstellen nieuw beleid incidenteel ten laste van overige reserve....159
D. Toelichting voorstel kredieten....161
E. Grondexploitaties....162

AANBIEDINGSBRIEF

Inleiding

Wij presenteren u de begroting voor het jaar 2024. Het is de tweede begroting die u wordt aangeboden door het huidige college van burgemeester en wethouders, dat bestaat uit een coalitie van Samen voor Schiermonnikoog en Schiermonnikoogs Belang. De collegeperiode loopt tot en met de volgende verkiezingen van 2026. De personele samenstelling van het college is ongewijzigd gebleven. Onlangs is de voorzitter van uw raad, mevrouw burgemeester Ineke van Gent herbenoemd voor een periode van vier jaar. Wethouder namens Schiermonnikoogs Belang is mevrouw Ilja Zonneveld. De heer Johan Hagen is wethouder namens Samen voor Schiermonnikoog. De burgemeester is tevens voorzitter van het dagelijks bestuur.
De basis voor de begroting 2024 zijn het coalitieakkoord “Omsjain nooi ineeuwr en feurút!” (Omkijken naar elkaar en vooruit!) en het daaruit voortvloeiende college uitvoeringsprogramma. Het coalitieakkoord en het uitvoeringsprogramma vormen tevens de uitgangspunten voor de Notitie Financieel Kader (NFK) 2024-2027, die op 11 juli jl. door uw raad is vastgesteld. Daarin zijn de hoofdpunten van het reeds in gang gezette én het nieuwe beleid van het huidige college financieel vertaald.

Het zijn turbulente tijden in de wereld om ons heen. Veel mensen hebben te maken met oorlog en terreur en dat maakt onschuldige slachtoffers overal ter wereld. Ook zijn veel mensen slachtoffer van natuurrampen en ondervinden de gevolgen van klimaatverandering. Schiermonnikoog voelt zich verbonden met deze mensen en probeert daar wat het kan te helpen. Dichter bij huis zijn er ook de nodige onzekerheden. Niemand kan nu nog voorspellen hoe de verkiezingen voor een nieuwe Tweede Kamer verlopen en wat voor kabinet er wordt gevormd. De (financiële) gevolgen voor de gemeenten zijn ongewis.

Tegelijkertijd hebben we als gemeente grote opgaven en ambities. Die zijn, zoals eerder genoemd, neergelegd in het college uitvoeringsprogramma. Het gaat daarbij om grote en minder grote projecten, die belangrijk zijn voor de leefbaarheid op ons eiland. Enkele voorbeelden hiervan zijn de realisatie van het Leer- en Ontwikkelcentrum voor kinderen van 0-16 jaar, het Programma Aardgasvrije Wijk, de Woonzorgvisie en het Integraal preventie en gezondheidsplan.

We werken intensief samen met de andere Waddeneilanden onder de noemer van de Gemeenschappelijke Regeling de Waddeneilanden. Het afgelopen jaar is door het rijk de regiodeal toegekend. Deze regeling maakt het mogelijk om de komende vier jaar gezamenlijk projecten tot uitvoering te brengen die de leefbaarheid op de eilanden versterken. We worden daarin ondersteund door de projectorganisatie van het Waddenkantoor. Verder zijn we deelnemer van de Veiligheidsregio Fryslân, Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Sociaal Domein Fryslân (SDF) en onderhouden we nauwe contacten met andere samenwerkingspartners, zoals het Nationaal Park, Natuurmonumenten, Wetterskip Fryslân, en vele anderen.

In 2024 krijgt de uitvoering van het Integraal Preventie- en Gezondheidsplan vorm. Dit plan brengt het gemeentelijke, het Waddenbrede en de landelijke preventie en gezondheidsbeleid samen. Pijlers van dit plan zijn bewegen, sport en cultuur, gezondheid en het versterken van de sociale basis. We leggen de verbinding tussen het zorg-medisch en het sociaal domein. De uitvoering van dit plan gebeurt in samenwerking met tal van lokale partners, waarbij onder andere een rol is weggelegd voor de lokale sportraad en de werkgroep Gezonde Leefstijl. Samen zetten we ons in voor een gezond en vitaal eiland, waarbij we het uitgangspunt hanteren dat iedereen zo lang mogelijk, prettig op ons eiland kan (blijven) wonen.

In november 2021 heeft uw raad het principebesluit genomen om een nieuw schoolgebouw te realiseren, waarin SWS Yn de mande, Inspecteur Boelensschool en de peuterspeelzaal/kinderopvang samen gehuisvest worden. Zo ontstaat een nieuw Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC) voor kinderen van 0-16 jaar. Ook de Schier Academy krijgt een plek in het LOC. Voor het uitwerken van deze plannen heeft u een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld en is een externe projectleider aangetrokken om het gehele proces te begeleiden. In september 2022 is 19 Het Atelier gecontracteerd als architect voor het ontwerpen van het nieuwe schoolgebouw. De gebruikers en onze gemeente zijn door middel van projectgroepen nauw betrokken bij het ontwerpproces van het nieuwe schoolgebouw. Ouders en buurtbewoners zijn op diverse momenten geïnformeerd over het proces en het ontwerp. Op 6 juni 2023 heeft uw raad ingestemd met het beschikbaar stellen van een investeringskrediet voor de realisatie van het LOC. We verwachten begin 2024 met de bouw van het LOC te kunnen starten. De realisatiefase zal een jaar in beslag nemen, zodat het LOC begin 2025 in gebruik genomen kan worden. Het LOC krijgt hiermee een mooie nieuwe school waar we ook inhoudelijk, in samenwerking met het Dockinga College, extra in gaan investeren.

Met de nieuwe Woon- en Zorgvisie werken we verder aan het toekomstbestendig maken van de woningvoorraad en het realiseren van nieuwbouw op verschillende inbreidingslocaties en het restant van de uitbreiding op Oost. Dit doen met aandacht voor wonen, zorg en welzijn en een leefbare woonomgeving. We spannen ons in om woningen beschikbaar én betaalbaar te houden voor onze eilanders en bieden ruimte aan alternatieve woonvormen. Ook onderzoeken we de mogelijkheden voor het versterken en mogelijk uitbreiden van woonzorgvormen. Op basis van het uitvoeringsprogramma, een integrale visie en samenwerking komen we van woorden tot daden.

Onze duurzaamheidsambitie ligt op het brede vlak van duurzaamheidsdoelen. Wij zijn een Global Goals gemeente en wij hebben ambities om het nationaal klimaatbeleid op ons eiland ten uitvoer te brengen. Wij werken daarom aan de uitvoering van het project Dursum Eilaun. In 2023 is een start gemaakt met de uitvoering van het Programma Aardgasvrije Wijk (PAW). Onze aandacht gaat niet alleen uit naar het aardgasvrij maken van de wijk Nieuw Dokkum, maar we hebben ook regelingen getroffen om alle huishoudens de mogelijkheid te bieden een verduurzamingsslag te maken.

Als Schiermonnikoog lopen we in Fryslân voorop met een uitgewerkt ecologisch werkprotocol voor kleinschalige bouwactiviteiten. Deze zomer (en na het opstellen van de teksten voor de begroting) werd er langzaamaan meer bekend over subsidiemogelijkheden om dit ecologisch werkprotocol op te schroeven naar een breder ‘soortenmanagementplan’ waarmee verduurzaming van woningen wordt vergemakkelijkt. We werken dit in 2024 achter de schermen nader uit en komen daar volgend jaar bij uw raad op terug.

Op 1 januari 2024 zal de Omgevingswet in werking treden. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De wet zorgt voor minder regels, een samenhangende benadering van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. We spannen ons in om de voorbereidingen te treffen die met de inwerkingtreding van de Omgevingswet gepaard gaan. Waar mogelijk werken we samen met de andere Waddeneilanden.

Schiermonnikoog is een autoluw eiland en dat willen we graag zo houden. We zullen het centrum van het dorp gaan inrichten als woonerf. Ook zullen we gaan onderzoeken welke stappen genomen moeten worden om een emissievrij eiland te worden. In de jachthaven wordt groot onderhoud uitgevoerd, de noord- en zuidkade worden vervangen. Deze werkzaamheden starten in oktober 2023 en zullen worden afgerond in het voorjaar 2024.

De toeristische visie die twee jaar geleden door uw raad is vastgesteld zal geëvalueerd worden. Op basis van toeristische cijfers, onder andere uit het gastenonderzoek dat in 2022-2023 is uitgevoerd, zullen we kansen en knelpunten in kaart brengen en strategische keuzes voorstellen om duurzaam toerisme een stap verder te brengen. Dit doen we samen met de organisaties die de toeristische visie hebben opgesteld: de SOV, VVV, Natuurmonumenten, aangevuld met het Nationaal Park.

In 2023 is een inventarisatie gemaakt van de wensen en behoeften van de strandgebruikers op het activiteitenstrand. Deze inventarisatie zullen we betrekken bij het opstellen van een strandvisie. De strandvisie moet duidelijkheid geven over het gebruik van het strand, nu en in de toekomst. De strandvisie bevat naast een toekomstvisie ook een beleids- en toetsingskader. Op grond hiervan kunnen we nieuwe initiatieven beoordelen en bestaand gebruik monitoren.

Toezicht en handhaving moet met nog meer inzet worden gecontinueerd, in de brede zin, om de leefbaarheid van ons eiland te kunnen bewaren. We doen dit door zoveel mogelijk aandacht te schenken aan preventie, door een goede samenwerking van de medewerker openbare orde en veiligheid met het jeugd- en ouderenwerk, maatschappelijk werk en de verslavingszorg. Gebleken is dat preventie helpt, maar ook dat het helaas niet voldoende is. Er moet ook gehandhaafd kunnen worden. Daar ligt een taak voor de politie én de gemeente. Naast de inzet van de politie zetten wij zelf ook op bepaalde momenten een toezichthouder en buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) in.

Participatie en communicatie zijn vaste onderdelen van onze beleidsontwikkeling en -voorstellen. Dat geldt ook voor de Sustainable Development Goals (SDG's), de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken. Het gaat dan niet alleen om duurzaamheidsdoelen gerelateerd aan de energietransitie en evenwicht in de fysieke leefomgeving, maar bijvoorbeeld ook om kansengelijkheid, tegengaan van discriminatie, armoedebestrijding en een eerlijker verdeling van economische groei. Wij zijn al enkele jaren een SDG-gemeente en willen ons beleid nog meer en in elk geval explicieter en zichtbaarder langs het kompas van deze doelen leggen. Wij hebben de SDG-doelen vertaald naar de begroting. Bij elk programmaonderdeel is een extra kolom toegevoegd waarin is aangegeven aan welke SDG-doel dit onderdeel een bijdrage levert. Wij vinden het belangrijk om ons bewust te zijn op welke wijze wij, ook in onze kleine gemeenschap, een bijdrage leveren aan een betere, duurzame wereld.

Onze gemeente bestaat uit een kleine organisatie, die hecht aan zijn zelfstandigheid. Dit betekent dat we slim met onze personele inzet moeten omgaan, waarbij we gebruik maken van een kleine kernachtige eigen organisatie. Daarin hebben we de onderdelen georganiseerd die wij dichtbij onze inwoners moeten en willen hebben: onze buitendienst, civiele werken, publiekszaken, vergunningen, toezicht en handhaving, economie, zorg, welzijn, ruimtelijke ordening, cultuur, sport, onderwijs en duurzaamheid organiseren we daarom graag zelf. Daarbij zoeken we uiteraard de samenwerking met andere gemeenten en eilanden. We hechten aan ons eigen bestuur en bestuursondersteuning, waartoe we ook voorlichting en informatievoorziening rekenen. Om dit alles goed te kunnen doen en de kwaliteit te waarborgen, zodat onze zelfstandigheid niet omstreden wordt, moeten we goed bij de tijd blijven en zijn er voortdurend investeringen nodig in kwaliteit en opleidingen.
Voor een aantal onderdelen hebben we de uitvoering van taken uitbesteed aan een andere overheidsorganisatie. We kunnen daardoor gebruik maken van de expertise die daar wel en bij ons niet aanwezig is. Vaak heeft dat te maken met specialismen en de daarvoor benodigde omvang en productie van een organisatie. In ons geval geldt dat bijvoorbeeld voor digitalisering en de beveiliging daarvan, financiën, belastingen, salarisadministratie, de

uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de beleidsmatige vertaling van rijksbeleid op dit vlak. Wij hebben hiervoor dienstverleningsovereenkomsten gesloten.

Daarnaast zijn er diverse onderwerpen waarop we behoefte hebben aan tijdelijke ondersteuning. Welke onderwerpen dat zijn, varieert van tijd tot tijd en van jaar tot jaar. Wij noemen dit een flexibele schil, rondom onze harde kernorganisatie. Ook voor die flexibele schil hebben we structureel een budget nodig, dat we flexibel kunnen inzetten. Hieraan wordt in de voorliggende begroting invulling gegeven.
Onze ambities kunnen alleen verwezenlijkt worden als er op het personele vlak voldoende capaciteit beschikbaar is, zowel kwantitatief en kwalitatief. Dat is in de krappe arbeidsmarkt, waarmee we momenteel te maken hebben, niet altijd eenvoudig. We blijven ons maximaal inzetten om openstaande vacatures in te vullen en werken daar waar nodig met de inhuur van externe krachten.

Tot zover een greep uit onze plannen voor 2024. Dit is uiteraard niet compleet, de overige plannen leest u in deze begroting. Wij vertrouwen erop dat we samen met uw raad en de eilander gemeenschap de leefbaarheid, de voorzieningen en de dienstverlening op een goed niveau kunnen houden. Met elkaar, transparant en waar mogelijk van onderop gaan we enthousiast verder aan het werk voor ons mooie eiland en haar inwoners.

1. Dekking inhoudelijke ambities

De Notitie Financieel Kader (NFK) 2024-2027 is de opmaat voor onze (meerjaren)begroting 2024 en volgende. De NFK liet voor 2024 een negatief resultaat zien van € 336.898. De provincie hanteert als uitgangspunt voor haar financieel toezicht dat gemeenten hetzij hun eerste jaarschijf structureel sluitend moeten hebben, dan wel hun laatste jaarschijf. Het uitgangspunt van het college is een structureel sluitende begroting voor 2024 én 2025. Als mogelijkheid om een sluitende meerjarenbegroting te krijgen, is in de NFK 2024-2027 een aantal opties aan de gemeenteraad voorgelegd. Eén ervan is te trachten om de inkomsten van de gemeente te verhogen. Inkomstenverhoging is nodig om de leefbaarheid van ons eiland te behouden en te investeren in de Mienskip. Daarnaast is het noodzakelijk om als kleinste gemeente zelfstandig te kunnen blijven. Zoals eerder aangegeven in de NFK hebben we een aantal mogelijkheden om onze inkomsten te beïnvloeden.

a) Onroerendezaakbelasting (OZB)

We stellen voor voor om de gemiddelde stijging van de WOZ-waarde van het vorig jaar direct door te rekenen in de OZB-tarieven van het volgende jaar. In de Algemene uitkering, die we ontvangen van het rijk, wordt er rekening mee gehouden dat gemeenten een hogere WOZ-waarde meenemen in hun opbrengsten OZB. Het afgelopen jaar hebben we daarom van het rijk minder geld ontvangen omdat er een hogere WOZ-waarde op woningen gold. Per saldo levert dit voor de gemeente een negatief financieel effect op.
Om dit effect te compenseren, stellen we voor om in de begroting 2024 een correctie voor de gemiste inkomsten OZB 2023 door te voeren. Dit betekent dat we in 2024 naast de jaarlijkse indexatie van 1,5% ook voorstellen om een correctie op de stijging van de WOZ-waarde 2023 door te voeren van 18,5%. Daarnaast stellen we voor om extra inkomsten voor de gemeente te genereren door de in 2024 verwachte stijging van de WOZ-waarde van 5% voor woningen en 3,02% voor bedrijven niet te compenseren door verlaging van het OZB-tarief.
Voor het college hoort hier wel bij, dat voor de mensen met de (te) smalle beurs de kwijtscheldings-regeling goed onder de aandacht moet worden gebracht.

b) Toeristenbelasting

Voor het innen van de toeristenbelasting hanteren wij de forfaitaire systematiek. Onderzoek heeft uitgewezen dat de bezettingsgraad van de verblijfsaccommodaties die wij momenteel hanteren veel lager is dan de werkelijke bezettingsgraad. We kiezen er daarom voor om binnen het forfaitair tarief de bezettingsgraad te verhogen van 44% naar 75% voor de hotels, pensions, vakantiehuizen en B&B's en van 30% naar 40% voor de groepsaccommodaties en kampeerterreinen.

Voorwaarde hierbij dat de belastingplichtigen de mogelijkheid wordt geboden om ook aangifte te doen op basis van werkelijke overnachtingen per persoon. Het tarief van de toeristenbelasting zal met de jaarlijkse indexatie van 1,5% verhoogd worden. De speciale regeling voor schoolreisjes blijft behouden.

We hanteren de forfaitaire systematiek voor het jaar 2024. Tegelijkertijd onderzoeken we of we kunnen komen tot een systematiek waarbij alle bezoekers tot (zo mogelijk) digitale afdracht komen, zodat die afdracht ook volledig bij de gemeente terecht komt. Ook willen we kijken of er belasting kan worden geheven door deze te koppelen aan de hoogte van de verhuurprijzen/overnachtingsprijzen, bijvoorbeeld door een percentage. Toeristen die in staat zijn een hogere huur te betalen, betalen dan ook meer belasting dan mensen die een lager overnachtingstarief betalen. Het uitvoeren van het onderzoek, de besluitvorming daarover en vervolgens doorvoeren in de belastingverordening kost tijd. Dit biedt dus sowieso geen oplossing voor 2024, maar wellicht wel voor de jaren daarna.

c) Subsidies en cofinanciering

Nog scherper dan nu gaan we onderzoeken of er voor onze activiteiten / investeringen subsidie- of cofinancieringsmogelijkheden zijn. Het gaat dan om éénmalige inkomsten. Dit zal geen direct gevolg hebben voor het sluitend krijgen van de begroting, maar kan hieraan wel een (bescheiden) bijdrage leveren.

d) Precario en huur

Overwogen kan worden om een precariostelsel in te voeren. Er kan dan belasting geheven worden op het gebruik van gemeentegrond, bijvoorbeeld voor de structurele terrassen en reclame-uitingen. Daarnaast kan overwogen worden om huurprijzen in rekening te brengen voor bijvoorbeeld het tijdelijk gebruiken van gemeentegrond voor opslag van (bouw)materialen.

Wij kiezen er voor om een onderzoek naar deze mogelijkheden op termijn te gaan uitvoeren. Voorlopig leggen wij hier geen prioriteit op, ook in verband met het ontbreken van de ambtelijke capaciteit hiervoor. De potentiële opbrengst zal naar verwachting bovendien niet heel hoog zijn.

2. Financiën

In juni hadden we in de NFK voor 2024 een nadeel van € 336.898. In de tabel hier meteen onder ziet u per jaar de saldi die waren gepresenteerd bij de Notitie Financieel Kader 2024-2027 afgezet tegen de resultaten die we nu bij de begroting 2024 presenteren. Dit levert voor 2024 en verder een voordelig verschil op. Onder de tabel volgt de verschillenverklaring.

Voor alle duidelijkheid, als er een minteken voor een bedrag staat betreft het een nadeel. Dus ofwel een hogere uitgave dan wel lagere inkomsten. Een minteken voor het bedrag van het begrotingssaldo betekent dus een nadelig saldo. Omgekeerd geldt dat voordelen / een voordelig begrotingssaldo met een positief bedrag worden weergegeven.

	2024	2025	2026	2027
Uit NFK 2024-2027				
Primaire begroting, structureel begrotingssaldo	**-30.215**	**-2.871**	**-449.025**	
Wijzigingen meerjarenperspectief	91.900	-193.512	-217.439	
Nieuw beleid (zie paragraaf Overzicht nieuw beleid 2024-2027)	-398.583	-505.362	-513.439	
NFK 2024-2027 (incl. meicirculaire 2023, inclusief nieuw beleid)	**-336.898**	**-701.745**	**-1.179.903**	**n.v.t.**
Resultaat Begroting 2024 inclusief nieuw beleid NFK	52.768	146.450	-279.704	-310.491
Te verklaren verschil ten opzichte van de NFK '24-'27	389.666	848.195	900.199	**n.v.t.**

De jaarschijf 2027 is nieuw. Daarom is er voor deze jaarschijf geen verschillenverklaring opgenomen.

Verschillenverklaring:

nr.	Toelichting	2024	2025	2026
	Toeristenbelasting 2024			
1	Stijging bezettingspercentage van 44% naar 75% en van 30% naar 40%	454.208	463.292	472.558
3	Vermindering opbrengst in verband met bezwaren 10%	-45.964	0	0
4	Kosten verwerken bezwaren 10%	-45.964	0	0
	Toeristenbelasting 2025			
5	Verwachte meeropbrengst, 100% inning toeristenbelasting		445.610	454.521
6	Inschatting controlekosten		-160.000	-163.200
	OZB			
7	Verhoging OZB als gevolg van stijging WOZ woningen met 5% (totaal 6,5%) en niet woningen 3,02% stijging WOZ (totaal 4,52%)	25.570	48.380	56.903
8	Extra verhoging OZB inhaalslag WOZ stijging 2023 18,5% eigenaren woningen	82.038	85.894	88.093

nr.	Toelichting	2024	2025	2026
9	Correctie opname in NFK 2024 verhoging OZB jaarrekening 2022 als structurele bate	-20.000	-20.000	-20.000
10	**Nieuw beleid**			
11	Verhogen subsidiebudget incidentele cultuursubsidies 2024 tm 2027	-10.000	-10.000	-10.000
12	Kosten ecologisch werkprotocol en onderzoek vleermuizen 1 maal per 3 jaar	0	-14.000	0
	Aanpassing activa			
13	Vervallen afschrijving kraan			12.667
14	Verlaging afschrijvingslast door hantering restwaarde op basis van WOZ-waarde	17.980	17.937	17.887
15	De afschrijvingslast van het gemeentehuis is gedaald door een wijziging van de interne rekenrente.	24.882	24.469	21.033
16	Correctie afschrijvingslasten jachthaven, jaar later in gebruik name investering Noordkaade	15.101		-
17	Extra kapitaallasten i.v.m. vervallen/lagere subsidies warmtepompen	-7.185	-7.185	-7.185
	Rente			
18	Correctie renteresultaat activa 2023	-68.845	-123.845	-124.845
19	Extra rentekosten, door stijging rentepercentage, uitgangspunt 3,5%	-91.471	-58.726	-69.789
	Overige aanpassingen			
20	Bijstelling budgetten personeel 2024	27.194	43.141	16.248
21	Aanpassen indexatie DVO 2024 5,2% plus indexatie op totale kosten i.p.v. verschil	-1.503	-1.883	4.907
22	Verwachte lagere kosten exploitatievergoeding door lagere vergoeding energielasten	12.500	12.500	12.500
23	Jaarlijkse dotatie voorziening wegen, niet meegenomen in NFK	-11.421	-11.421	-11.421
24	Aanpassing baten afvalstoffenheffing aan tariefstijging van 2,11%	-6.838	-11.285	-8.984
25	Bijstellen dividend Omrin	20.900	20.900	20.900
26	Stijging inkomsten begraafplaatsen door tariefsverhoging van 5,53%	2.250	3.416	2.642
27	Stijging inkomsten Leges Wabo-vergunningen, tariefsverhoging met 5%	4.157	4.787	4.844
28	Wijziging onttrekking/dotatie voorziening riolering	22.633	27.575	29.000
29	KNMR indexatie 2024 o.b.v. verhoging 2023 met 5,2 index	-7.500	-7.500	-7.500
30	Dekking indexering Jobinder uit stelposten	27.689	28.575	29.489
31	Verhoging taxatiekosten WOZ i.v.m. nieuwe taxateur	-8.900	-9.000	-9.100

nr.	Toelichting	2024	2025	2026
32	Forensenbelasting stijging inkomsten door stijging WOZ woningen 5%	24.924	25.423	25.931
33	Aanpassing WOZ waarden meicirculaire 2023 naar aanleiding van informatie gemeentefonds, hierdoor minder uitkering gemeentefonds	-31.936	-32.533	-33.538
34	Correctie stelpost eerdere jaren	-30.758	-25.625	-16.219
35	Stelpost bate jeugdhervormingsagenda	-	-	28.000
36	Stelpost minder lasten jeugdhervormingsagenda	-	85.000	85.000
37	Overige verschillen	15.925	4.300	-1.143
	Totaal verklaard verschil	**389.666**	**848.195**	**900.199**

2. Voorstel

Voorgesteld wordt om:

Te besluiten tot vaststelling van de begroting 2024 inclusief de voorstellen uit NFK 2024-2027.

OVERZICHT NIEUW BELEID NFK 2024-2027

Onderstaand het overzicht Nieuw beleid uit de NFK 2024-2027. Dit nieuw beleid is verwerkt in de begroting 2024-2027.

In bijlage 10 is de toelichting op het nieuw beleid opgenomen.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
A.	***Structureel, ten laste van begrotingsresultaat***				
1	Verhoging inzet jeugd- en jongeren werker 6 uur per week	-11.501	-11.915	-12.344	-12.788
2	Vervallen bijdrage rijk buurtsportcoaches	-31.529	-31.214	-30.335	-29.482
3	Extra tijdelijke capaciteit medewerker RO 0,7 FTE	-67.841	-70.283	-72.813	0
4	Opstellen omgevingsvisie en voorbereidingen op Omgevingsplannen	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
5	Kapitaallasten woonerf Schiermonnikoog	0	-4.125	-4.125	-4.125
6	Uitvoeringsbudget Circulaire economie	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
7	Materiaal fietshekken duinovergang Badweg, kapitaallasten	0	-1.368	-1.368	-1.368
8	Kapitaallasten vervangen grafbekisting	0	-875	-875	-875
9	Aanvragen omgevings- en milieuvergunningen	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
10	0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur	-39.075	-40.482	-41.939	-43.449
11	Dekking 0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur reserve WOO	39.075	40.482	41.939	43.449
12	Project handhaving recreatief gebruik wonen, 7 uur extra handhaver	-17.258	-17.879	-18.523	-19.190
13	Project handhaving recreatief gebruik wonen, 8 uur extra burgerzaken/adresonderzoek	-17.309	-17.932	-18.577	-19.246
14	Project handhaving recreatief gebruik wonen, 8 uur extra handhavingsjurist	-24.289	-25.164	-26.070	-27.008
15	Project handhaving recreatief gebruik wonen, 4 uur extra vergunningverlener	-9.737	-10.087	-10.451	-10.827
16	Jaarlijks onderhoud blusputten	-5.500	-5.500	-5.500	-5.500
17	Kapitaallasten vervangen 2 blusputten	0	-1.136	-1.136	-1.136
18	14,4 uur uitbreiding beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid	-26.918	-27.886	-28.891	-29.931
19	Toevoeging voorziening groot onderhoud gebouwen interieur gemeentelijke gebouwen	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
20	Kapitaallasten vervanging en uitbreiding meubilair	0	-3.282	-3.282	-3.282
21	Aanpassing DVO Noardeast Fryslân (NEF)	-80.701	-169.796	-175.229	-180.837
22	Apparatuur voorkomen identiteitsfraude	-3.000	-3.000	0	0
23	Kapitaallasten brandkast accu's elektrisch gereedschap buitendienst	0	-920	-920	-920
	Totaal structureel, ten laste van begrotingsresultaat	**-398.583**	**-505.362**	**-513.439**	**-449.515**
B.	***Ten laste van Algemene reserve***				

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
24	Opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)/aanpak middelengebruik	PM	PM	PM	PM
25	Ontwikkelen, versterken en uitvoeren mantelzorgbeleid/mantelzorgondersteuning	PM	PM	PM	PM
	Ten laste van AR	**0**	**0**	**0**	**0**
C.	***Ten laste van Overige reserves***				
	Reserve sociaal domein				
26	14 extra uren formatie team zorg & welzijn	-26.172	-27.010	0	0
27	Buurtsportcoördinator, financiering en opwaardering aantal uren	-42.000	-43.344	0	0
28	Budget preventie- en verslavingsbeleid	-67.400	-69.557	0	0
29	Bijdrage uitvoeringsbudget sportraad	0	-10.000	0	0
	Reserve Veerdam				
30	Dekking krediet optimaliseren inrichting Veerhaven	PM	0	0	0
	Reserve Wet Open Overheid				
31	Dekking 0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur reserve WOO	-39.075	-40.482	-41.939	-43.449
	Ten laste van Overige reserves	**-174.647**	**-190.392**	**-41.939**	**-43.449**
D.	***Kredieten***				
32	Woonerf Schiermonnikoog	-83.500	0	0	0
33	Optimaliseren inrichting Veerhaven	PM	0	0	0
34	Materiaal fietshekken duinovergang Badweg	-12.500	0	0	0
35	Vervangen grafbekisting	-8.000	0	0	0
36	Vervangen 2 blusputten	-23.000	0	0	0
37	Vervangen damwand kop oude veerdam Waddenhaven	0	0	0	-520.000
38	Vervanging meubilair	-30.000	0	0	0
39	Brandkast accu's elektrisch gereedschap buitendienst	-8.000	0	0	0
	Totaal kredieten	**-81.500**	**0**	**0**	**-520.000**
E.	***Grondexploitaties***				
40	Herbestemming oude centrale	PM	PM	PM	PM
41	Woninglocatie basisschool	PM	PM	PM	PM
42	Woninglocatie voortgezet onderwijs	PM	PM	PM	PM
	Totaal grondexploitaties	**0**	**0**	**0**	**0**

RECAPITULATIE PROGRAMMABEGROTING

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Sociaal	533.415	457.896	995.950	1.047.952	961.589	966.217
Leefomgeving	1.721.244	1.875.963	1.545.658	1.551.538	1.566.872	1.576.328
Economie en werkgelegenheid	231.368	174.961	165.990	167.020	179.984	181.014
Burgers en bestuur	415.429	51.752	-45.459	-50.251	33.133	40.823
Financiering en belastingen	6.499.173	6.571.344	7.494.869	8.394.495	8.189.896	8.214.539
Totaal baten	9.400.629	9.131.916	10.157.008	11.110.754	10.931.474	10.978.921

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Sociaal	-2.151.991	-1.726.789	-2.830.056	-3.466.033	-3.087.825	-3.124.526
Leefomgeving	-2.847.363	-3.964.003	-3.503.388	-3.541.832	-3.608.893	-3.528.033
Economie en werkgelegenheid	-504.251	-567.883	-600.121	-604.874	-615.979	-686.177
Burgers en bestuur	-1.481.177	-1.235.008	-1.242.204	-1.348.923	-1.560.595	-1.685.801
Financiering en belastingen	-1.715.735	-1.807.468	-2.106.105	-2.284.883	-2.330.314	-2.349.846
Totaal lasten	-8.700.516	-9.301.151	-10.281.874	-11.246.545	-11.203.606	-11.374.383
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	700.113	-169.235	-124.866	-135.791	-272.132	-395.462
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Onttrekkingen	744.467	752.012	372.969	482.538	178.504	222.868
Toevoegingen	-950.638	-582.777	-195.335	-200.297	-186.076	-137.897
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	-206.171	169.235	177.634	282.241	-7.572	84.971
Geraamde resultaat	493.942	0	52.768	146.450	-279.704	-310.491
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)		0	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	493.942	0	52.768	146.450	-279.704	-310.491

Programma 1
Sociaal

Thema´s binnen dit programma:

1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn

1.2 Onderwijs en jeugd

1.3 Werk en inkomen

1.4 Sport en Cultuur

1.5 Mutaties reserves programma 1

1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn

►1.1 /1 Volksgezondheid

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden. **3.4** Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen **3.5** De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol	De gemeente wil bevorderen dat inwoners een gezonde leefstijl naleven.	Zorgdragen voor de basis openbare gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg, inclusief lokale speerpunten via de inzet van een aanvullend pakket, samenwerking met het gebiedsteam, VNN, maatschappelijk werk, GGD en andere relevante partijen.
		Uitbreiden van de werkzaamheden van de combinatiefunctionarissen sport, bewegen & preventie ten behoeve van alle inwoners. Uitvoeren van het herijkte Lokale Sportakkoord, het versterken van het programma ‘’Jongeren Op Gezond Gewicht’’ (JOGG), het uitvoeren van het plan van aanpak voor het Gezond en Actief Leven Akkoord. Daarnaast samenwerking (blijven) zoeken met Zorg & Welzijn, het onderwijs en de sportverenigingen.
		In samenwerking met de Gezonde Leefstijl werkgroep en VNN, en onder leiding van het Trimbos Instituut een aanpak middelengebruik ontwikkelen. Het bieden van preventie- en voorlichtingsactiviteiten in samenwerking met o.a. maatschappelijk werk, VNN, Wmo en Zorg & Welzijn. Het voortzetten van het ambulante werk van VNN op Schiermonnikoog.

Verbonden Partijen in dit thema

In onderstaand overzicht is aangegeven welke verbonden partijen binnen dit thema werkzaamheden uitvoeren. Per verbonden partij is aangegeven aan welke gemeentelijke doelstelling zij een bijdrage levert.

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
Veiligheidsregio Fryslân	De VRF voert door inzet van de GGD en JGZ een aantal wettelijke taken voor onze gemeente uit op gezondheidsterrein (Wet Publieke Gezondheid). Hierbij gaat het om advies (o.a. monitoring), zorg (o.a. infectieziekte bestrijding), crisisbeheersing, gezondheidsbevordering, jeugdgezondheidszorg, uitvoering inspectie kinderopvang, openbare geestelijke gezondheidszorg, lijkschouw.
GR Waddeneilanden	Kennisuitwisseling

In de paragraaf verbonden partijen staat de basisinformatie per verbonden partij.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.714.10.6 Openbare gezondheidszorg	16.877	0	0	0	0	0
Totaal baten	16.877	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.341.10.3 Destructie	-411	-434	-469	-469	-469	-469
6.714.10.6 Openbare gezondheidszorg	-66.569	-57.364	-60.556	-62.071	-63.619	-65.314
6.723.15.3 Ontsmetting en ongediertebestrijding	-10.175	-10.667	-11.480	-11.490	-11.500	-11.500
Totaal lasten	-77.155	-68.465	-72.505	-74.030	-75.588	-77.283

►1.1 /2 Zorg en Welzijn

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden. **Doel 10** Dring ongelijkheid in en tussen landen terug. **Doel 17** Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling.	Zorgen dat (oudere) eilanders zo lang mogelijk op Schiermonnikoog kunnen blijven wonen met alle zorg die zij daarbij nodig hebben.	In gesprek blijven met relevante partijen (o.a. huisarts, thuiszorg, Zorg & Welzijn) om de zorg op Schiermonnikoog zo goed mogelijk in te richten. De resultaten van de woonzorgvisie gebruiken om tot een voorstel te komen betreffende een toekomstbestendig zorglandschap, waarbij speciale aandacht is voor de oudere eilanders.
		De samenwerking blijven zoeken met de verschillende Waddeneilanden, buurgemeente Noardeast Fryslân en het samenwerkingsverband Sociaal Domein Fryslân. Daarnaast op basis van de woonzorgvisie relevante marktpartijen betrekken, naast de zorgpartijen waar we al overleg mee voeren.
3.8 Zorgen voor een universele gezondheidsdekking, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen. **10.2** Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit,	Maatschappelijke deelname, zelfredzaamheid en participatie van de inwoners van Schiermonnikoog.	Bieden van maatwerkvoorzieningen middels ondersteuning uit de Wmo ((hulp bij het huishouden, begeleiding, vervoer, hulpmiddelen, woningaanpassingen). Het garanderen van laagdrempelige toegang tot zorg door intensieve samenwerking met o.a. maatschappelijk werk, VNN en Zorg & Welzijn.
		Op basis van de resultaten uit de woonzorgvisie en de opdracht vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord waar mogelijk de inloopvoorziening verbreden en/of uitbreiden.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
herkomst, godsdienst of economische of andere status. **17.17** Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.		Contacten en samenwerkingen onderhouden met burgers, onderwijsinstellingen, bedrijven, zorgorganisaties en partijen, culturele instellingen en verschillende overheden.

verzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2022	480,00	700,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.662.00.3	Maatwerkv.Natura immaterieelWMO (vervalt miv 2023)	834	0	0	0	0	0
6.662.10.4	WMO (Huishoudelijke verzorging) VERVALT MIV 2023	550	0	0	0	0	0
6.663.00.2	Inloop GGZ	0	30.000	0	0	0	0
6.667.10.4	Eigen bijdrage Huishoudelijke zorg in natura VERVALT PER 2023	6.308	0	0	0	0	0
6.670.02.7	Huishoudelijke hulp toelage	0	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
6.671.00.1	Gebiedsteam, informatie en advies	0	5.846	5.935	6.025	6.115	6.115
Totaal baten		7.692	41.846	11.935	12.025	12.115	12.115

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.614.00.7	Tegemoetkoming chronisch zieken / CER	-1.666	-1.665	-2.403	-2.403	-2.403	-2.403
6.661.00.0	WMO (hulpmiddelen)	-18.768	-24.230	-27.736	-28.331	-28.464	-46.476
6.661.00.1	WMO (woonvoorzieningen)	-15.695	-38.202	-40.668	-41.720	-41.869	-42.069
6.662.00.1	Mobiliteitsbureau NOF (Jobinder) VERVALT MIV 2023	-1.695	0	0	0	0	0
6.662.00.2	Mobiliteitsbureau NOF (Jobinder)	0	-3.060	-5.090	-4.082	-4.132	-4.132
6.662.00.3	Maatwerkv.Natura immaterieelWMO (vervalt miv 2023)	-33.725	0	0	0	0	0
6.662.00.4	WMO hulpmiddelen	0	-35.347	-37.480	-38.586	-37.713	-37.839
6.662.00.8	WMO (zorg in natura) VERVALT MIV 2023	-38.532	0	0	0	0	0
6.662.00.9	WMO (zorg in natura)	0	-37.490	-40.101	-40.048	-39.994	-39.994
6.662.10.2	Maatschappelijke begeleiding VERVALT MIV 2023	-35.655	0	0	0	0	0
6.662.10.3	Maatschappelijke begeleiding	0	-38.315	-109.683	-113.680	-46.056	-48.085
6.662.10.4	WMO (Huishoudelijke verzorging) VERVALT MIV 2023	-114.409	0	0	0	0	0
6.662.10.5	WMO (Huishoudelijke verzorging)	0	-130.567	-138.912	-144.591	-145.459	-146.621
6.662.10.6	Dagbesteding (WMO)	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.662.10.8	Inloopfunctie GGZ	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.662.11.0	Overig maatwerkarrangementen (WMO)	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.662.15.6	Overige maatschappelijke aangelegenheden	-44.698	-38.644	-24.695	-24.636	-24.575	-24.588
6.662.15.7	Opvang vluchtelingen	0	0	0	0	0	0
6.663.00.1	WMO (opvang en beschermd wonen 18+) VERVALT MIV 2023	-50.171	0	0	0	0	0
6.663.00.2	Inloop GGZ	0	-86.673	-77.514	-77.584	-87.154	-87.154
6.663.00.3	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.663.00.5	Jeugdbescherming	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.663.00.7	Jeugdreclassering	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.670.02.5	Thuis- en mantelzorgondersteuning	-2.196	-23.425	-25.475	-25.475	-25.475	-25.475

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.670.02.6	Innovatie, transformatiebudget zorg & welzijn	-1.428	-23.988	-25.594	-25.594	-25.595	-25.595
6.670.02.7	Huishoudelijke hulp toelage	0	0	0	0	0	0
6.670.02.8	Inloopvoorziening ouderen Koningshuis	-28.813	-29.898	-31.619	-31.751	-31.885	-31.885
6.671.00.1	Gebiedsteam, informatie en advies	-34.371	-41.170	-53.978	-55.392	-55.679	-55.952
Totaal lasten		-421.822	-552.680	-640.954	-653.879	-596.459	-618.274

1.2 Onderwijs en jeugd

►1.2 /1 Onderwijs

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 4 Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen. **4.1** Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten. **4.2** Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs. **4.3** Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit. **4.4** Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven. **4.a** Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.	Goed onderwijs waarbij de jeugd van 0-16 zich ononderbroken kan ontwikkelen op het eiland door het bieden van een doorgaande leerlijn, zowel pedagogisch als didactisch, van 0-16 jaar.	Onderwijsaanbod handhaven, ondersteunen en daar waar nodig verbreden in het Leer- en ontwikkelcentrum 0-16 jaar. Voortzetten van het proces om te komen tot een multifunctioneel nieuw schoolgebouw van 0-16 jaar. Ondersteunen in onderwijs op maat voor ieder kind. Bijdragen in de exploitatie van de kinderopvang, peuteropvang en buitenschoolse opvang. Investeren in de kwaliteit van de voorschoolse educatie. Het signaleren, bestrijden en voorkomen van onderwijsachterstanden voor kinderen van 0-13 jaar. Zorgdragen van het bestuur van SWS Yn de mande. Handhaven van de huidige vervoersregeling voor leerlingen aan de wal, onder andere naar het Dockinga College in Dokkum. Onderzoeken of het aanbod aan opleidingen in de toekomst verder verbreed kan worden. Momenteel richt de opleiding zich op de horeca en gastheerschap. Dit maakt ook onderdeel uit van de programmalijn “Toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen” van de RegioDeal.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 4 Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen.	Schier Academy biedt eilander studenten én nieuwkomers de kans om op het eiland een opleiding op mbo niveau 2 of 3 te volgen. Het zorgt daarmee voor een uitbreiding van het onderwijskundig aanbod op het eiland met een opleiding die goed aansluit bij de lokale situatie.	Onderzoeken of het aanbod aan opleidingen in de toekomst verder verbreed kan worden. Momenteel richt de opleiding zich op de horeca en gastheerschap. Dit maakt ook onderdeel uit van de programmalijn “Toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen” van de RegioDeal.
		Schier Academy zal een plek krijgen in het nieuwe Leer en OntwikkelCentrum (LOC).

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Instand houden kwalitatief goede scholen

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021		2,70
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021		20,00
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2020	3,50	1,70

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Absoluut verzuim	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatie plichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
Relatief verzuim	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.420.10.4	Gymnastiekonderwijs Basisonderwijs (openbaar en bi	2.452	2.028	2.061	2.094	2.128	2.128
6.420.15.4	Overige voorzieningen (basisonderwijs)	3.866	3.540	3.620	4.000	4.000	4.000
6.420.20.4	Openbaar basisonderwijs voorzieningen	35.454	35.750	36.500	0	0	0
6.420.50.0	Exploitatie Samenwerkingsschool Yn de Mande	0	0	597.662	599.054	506.399	503.399
6.421.10.4	Huisvesting Basisonderwijs (openbaar en bijzonder)	2.042	0	0	0	0	0
6.440.10.4	Overige voorzieningen	861	712	724	736	748	748
6.461.10.4	Huisvesting Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC)	0	0	0	80.750	80.750	80.750
6.480.10.4	Onderwijsbegeleiding	72.612	65.002	62.330	62.330	62.330	62.330
6.480.15.4	Overige onderwijsvoorzieningen	6.622	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
6.480.30.4	Buurtsportcoach (onderwijs)	8.829	8.250	8.875	9.500	10.125	10.750
Totaal baten		132.738	123.282	719.772	766.464	674.480	672.105

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.420.10.4	Gymnastiekonderwijs Basisonderwijs (openbaar en bi	-3.629	-11.950	-20.380	-26.567	-24.711	-24.288
6.420.15.4	Overige voorzieningen (basisonderwijs)	-16.478	-13.422	-10.300	-10.300	-10.300	-10.300
6.420.20.4	Openbaar basisonderwijs voorzieningen	-58.100	-59.626	-65.522	-10.369	-10.474	-10.581
6.420.50.0	Exploitatie Samenwerkingsschool Yn de Mande	0	0	-579.994	-576.424	-497.990	-499.168
6.421.10.4	Huisvesting Basisonderwijs (openbaar en bijzonder)	-62.266	-58.930	-55.103	-36.522	-2.253	-1.873
6.440.10.4	Overige voorzieningen	-11.952	-4.823	-10.667	-12.840	-12.187	-12.039
6.441.10.4	Huisvesting voortgezet onderwijs (openbaar en bijz	-19.322	-20.277	-20.868	-11.052	-32	-32
6.461.10.4	Huisvesting Leer- en Ontwikkelcentrum (LOC)	-186.111	250.000	0	-663.850	-530.976	-526.125
6.480.10.4	Onderwijsbegeleiding	-85.567	-80.392	-78.045	-78.345	-78.695	-78.920
6.480.15.4	Overige onderwijsvoorzieningen	-65.688	-48.723	-63.545	-68.685	-61.656	-61.606
6.480.30.4	Buurtsportcoach (onderwijs)	-5.872	-16.500	-17.750	-19.000	-20.250	-21.500
Totaal lasten		-514.987	-64.643	-922.174	-1.513.954	-1.249.524	-1.246.432

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden.	Jongeren op Schiermonnikoog groeien veilig en gezond op tot volwassenen.	Binnen de sportraad een activiteitenaanbod ontwikkelen naar behoefte.
		Inzetten op een gezond voedselaanbod op school en in sportkantines.
		De ontwikkelingen van het jongerenwerk vervolg geven.
Doel 4 Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen.	Schier Academy biedt eilander studenten én nieuwkomers de kans om op het eiland een opleiding op mbo niveau 2 of 3 te volgen. Het zorgt daarmee voor een uitbreiding van het onderwijskundig aanbod op het eiland met een opleiding die goed aansluit bij de lokale situatie.	Onderzoeken of het aanbod aan opleidingen in de toekomst verder verbreed kan worden. Momenteel richt de opleiding zich op de horeca en gastheerschap. Dit maakt ook onderdeel uit van de programmalijn “Toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen” van de RegioDeal.
		Schier Academy zal een plek krijgen in het nieuwe Leer en OntwikkelCentrum (LOC).
		We onderzoeken de mogelijkheid om een jeugdparlement op te richten.
3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.		Binnen de werkgroep Gezonde Leefstijl en VNN, en onder begeleiding van het Trimbos Instituut een aanpak middelengebruik ontwikkelen.
		Bieden van individuele voorzieningen (o.a. specialistische Jeugdhulp).
		Bieden van een breed aanbod van activiteiten gericht op de jeugd met aandacht voor gezonde leefstijl.
4.1 Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.		Het bieden van schoolmaatschappelijk werk. Verzorgen van periodiek jeugdoverleg met betrokken professionals.

Overzicht :

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021		2,70
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2021		20,00
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2020	3,50	1,70

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Absoluut verzuim	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
Relatief verzuim	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De periodeaanduiding "2018" staat voor schooljaar "2017/2018".

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.670.10.6 Jeugd- en jongerenwerk	55.081	20.619	0	0	0	0
Totaal baten	55.081	20.619	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.650.10.6	Peuterspeelzaal en kinderopvang	-24.734	-32.048	-30.253	-16.387	0	0
6.650.15.6	Toezicht peuterspeelzaal	-3.594	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
6.670.10.6	Jeugd- en jongerenwerk	-166.619	-122.188	-120.025	-120.429	-120.648	-120.439
6.672.02.2	Jeugdhulp zonder verblijf: behandeling	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.3	Jeugdhulp dagbesteding	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.4	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-241.175	-153.685	-153.690	-153.695	-153.695
6.672.02.5	Pleegzorg	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.6	Gezinsgerichte jeugdhulp	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.7	Jeugdhulp met verblijf overig	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.8	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.02.9	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.03.0	Gesloten plaatsing	0	-1	-1	-1	-1	-1
6.672.03.1	PGB - Jeugdzorg ALLEEN DOORBELASTING UREN	0	-3.567	-6.799	-6.799	-6.799	-6.799
6.682.00.1	Individuele voorzieningen natura Jeugd ALLEEN DOORBELASTING UREN	0	-7.847	-11.451	-11.451	-11.451	-11.451
6.715.10.7	Jeugdgezondheidszorg C.J.G. ALLEEN DOORBELASTING UREN	0	-1.249	-1.323	-1.323	-1.323	-1.323
Totaal lasten		-194.947	-411.082	-326.544	-313.087	-296.924	-296.715

1.3 Werk en inkomen

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 1 Beëindig armoede overal en in al haar vormen.	Mensen nemen naar hun mogelijkheden deel aan het arbeidsproces.	In samenwerking met de gemeente Noardeast-Fryslân: • Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden naar werk of deel laten nemen aan maatschappelijke activiteiten c.q. vrijwilligerswerk; • inzetten van loonkostensubsidies; • verlenen van bijstandsuitkeringen; • bieden van vangnetvoorzieningen; • uitvoeren van de Wsw; • uitvoeren van minimaregelingen.
Doel 8 Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen. **1.2** Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen. **1.3** Nationaal toepasbare sociale beschermingssystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkingsgraad realiseren van de armen en de kwetsbaren. **8.5** Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.	Vasthouden van minimaal 300.000 gasten op jaarbasis. Uitbreiding hiervan niet zoeken in het hoogseizoen, maar in seizoenverbreding.	Stimuleren van evenementen voor specifieke doelgroepen, passend bij de tijd van het jaar Inzetten op preventie en vroegsignalering ter voorkoming van schulden. Ondersteuning bij schuldenproblematiek in samenwerking met maatschappelijk werk.

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Functiemenging	%	2022	52,40	53,80
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2022	241,00	174,10
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2022	1136,00	825,40
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2022	71,30	72,20
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015		2,00
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	122,20	431,20
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2022	172,10	197,70

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen.
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Banen	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.
Werkloze jongeren	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.610.10.4	Bijstandverlening WWB	150.216	124.440	124.440	124.440	124.440	124.440
6.610.20.4	Bijstandsbesluit Zelfst. (gevestigde zelfst.)	-169	0	0	0	0	0
6.610.20.5	Leefgeld regeling Oekraïne vluchtelingen	1.265	0	0	0	0	0
6.614.10.4	Bijzondere bijstandverlening	2.225	0	0	0	0	0
6.662.15.7	Opvang vluchtelingen	25.700	0	0	0	0	0
Totaal baten		179.237	124.440	124.440	124.440	124.440	124.440

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.610.10.4	Bijstandverlening WWB	-124.196	-127.090	-131.469	-137.682	-139.055	-140.226
6.610.20.4	Bijstandsbesluit Zelfst. (gevestigde zelfst.)	-675	0	0	0	0	0
6.610.20.5	Leefgeld regeling Oekraïne vluchtelingen	-7.843	0	0	0	0	0
6.610.20.6	Energie toeslag lagere inkomens	-52.532	0	0	0	0	0
6.614.10.4	Bijzondere bijstandverlening	-10.055	-21.000	-21.659	-22.583	-22.809	-22.977
6.614.15.4	Kwijtschelding belastingen	-2.513	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
6.614.20.4	Schuldhulpverlening VERVALT MIV 2023	-5.907	0	0	0	0	0
6.614.20.5	Schuldhulpverlening	0	-2.750	-2.750	-2.750	-2.750	-2.750
6.623.30.4	Participatiebudget > re-integratie	-14.094	-16.952	-17.206	-17.365	-17.397	-17.428
6.662.15.7	Opvang vluchtelingen	-24.285	-5.000	-5.000	0	0	0
Totaal lasten		-242.100	-176.792	-182.084	-184.380	-186.011	-187.381

1.4 Sport en Cultuur

►1.4 /1 Sport

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 9 Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie.	In stand houden van sportvoorzieningen en bekijken van mogelijkheden om het bestaande aanbod uit te breiden.	Verhuren van de sporthal. Periodiek overleg voeren met Optisport als exploitant van het zwembad en bijdragen in de exploitatie van het zwembad. Middels samenwerking en overleg met de sportverenigingen, onder andere in de sportraad en door de buurtsportcoördinator, het sport en bewegingsaanbod op peil houden en waar mogelijk naar behoefte uitbreiden.
9.1 Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.	De volgende ambities van het Lokaal Sportakkoord: - we helpen mensen, die niet vanzelfsprekend sporten en bewegen, om in beweging te komen; - alle kinderen van 0 tot 18 jaar bewegen hun hele jeugd en zijn motorisch vaardig; - sportverenigingen moeten toekomstbestendig worden; - sportlocaties zijn multifunctioneel in te zetten.	Subsidiëren van de ruitervereniging in de manege aan de Reddingsweg. Binnen de nieuwe Brede Regeling Combinatiefuncties het doelmatig inzetten van de buurtsportcoach en buurtsportcoördinator ten behoeve van de doelen in het herijkte Sportakkoord en het plan van aanpak bij het Gezond en Actief Leven Akkoord. Voortzetten van de regeling buurtsportcoach in samenwerking met partners en waar mogelijk combineren met het Lokaal Sportakkoord. Uitwerken van de mogelijkheden om het sportaanbod op het eiland te verbreden naar aanleiding van het behoefteonderzoek dat in 2022 is gedaan. Uitvoering van het Lokaal Sportakkoord met behulp van de aangestelde sportcoördinator die aan de slag gaat met betrokken partijen en inwoners en welke middels subsidie vanuit de rijksoverheid bekostigd wordt

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.530.00.6 Buurtsportcoach (sportverenigingen)	0	1.650	1.775	1.900	2.025	2.150
6.530.10.6 Zwembad	111.955	121.933	126.740	131.790	137.151	144.029
6.530.15.6 Gymnastieklokaal	3.313	2.740	2.785	2.830	2.875	2.875
6.530.20.6 Ruitersport	0	1.343	1.403	1.403	1.403	1.403
6.530.25.6 Sport algemeen	18.161	8.158	0	0	0	0
6.531.10.6 Groene sportvelden	7.590	7.100	7.100	7.100	7.100	7.100
Totaal baten	141.020	142.924	139.803	145.023	150.554	157.557

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.530.00.6 Buurtsportcoach (sportverenigingen)	-5.752	-19.000	-20.250	-21.500	-22.750	-24.000
6.530.10.6 Zwembad	-306.048	-350.870	-352.335	-362.440	-373.003	-384.028
6.530.15.6 Gymnastieklokaal	-14.721	-18.052	-29.586	-37.945	-35.439	-34.866
6.530.20.6 Ruitersport	-6.792	-9.237	-9.319	-9.319	-6.819	-4.319
6.530.25.6 Sport algemeen	-27.004	-21.319	-50.911	-61.843	-8.071	-8.046
6.531.10.6 Groene sportvelden	-19.063	-24.033	-25.308	-25.758	-26.208	-26.208
Totaal lasten	-379.379	-442.511	-487.709	-518.805	-472.290	-481.467

►1.4 /2 Cultuur

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 11 Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam. **Doel 17** Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling. **4.7** Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig	In stand houden en waar nodig vernieuwen van voorzieningen op het gebied van cultuur. Daarnaast bijdragen aan organisaties die kunst- en cultuurbeleving op het eiland aan zowel gasten als eigen inwoners aanbieden.	Bevorderen en stimuleren van kunst en cultuur door de subsidiering van o.a. de bibliotheek, muziekschool Opus 3, muziekvereniging I.N., de cultuurhistorische vereniging 't Heer en Feer en van culturele evenementen zoals het Kamermuziekfestival en het muziekconcours en eventueel nieuwe initiatieven.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling. **11.4** De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen 17.17 Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.		Samen met betrokken partijen inzetten om het muziekonderwijs en muzikale culturele activiteiten en aanbod op het eiland beschikbaar te houden. We maken ons sterk voor structurele ondersteuning van het cultureel aanbod op het eiland. Met verschillende partners onderhouden we betekenisvolle banden, waaronder overheden, het onderwijs, de bibliotheek, gezondheids- en welzijnsorganisaties, belangenverenigingen en onderzoeksinstituten.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.510.10.6 Openbare bibliotheek	0	4.785	0	0	0	0
6.821.15.9 Torens en uurwerken	770	0	0	0	0	0
Totaal baten	770	4.785	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.002.20.6 Overige aangelegenheden oudheidkunde	-18.436	-18.550	-22.527	-27.558	-28.550	-29.577
6.510.10.6 Openbare bibliotheek	-91.288	-98.677	-96.568	-99.320	-102.150	-105.062
6.511.10.6 Muziekschool	-32.736	-34.374	-35.091	-35.791	-36.391	-37.095
6.540.10.6 Kunst en cultuur	-23.533	-40.600	-39.300	-40.600	-39.300	-40.600
6.821.15.9 Torens en uurwerken	-4.223	-4.526	-4.600	-4.629	-4.638	-4.640
Totaal lasten	-170.216	-196.727	-198.086	-207.898	-211.029	-216.974

1.5 Mutaties reserves programma 1

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.11.2 Mutaties reserves programma 1	256.307	-175.513	145.572	354.591	2.500	0
Totaal baten	256.307	-175.513	145.572	354.591	2.500	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.11.2 Mutaties reserves programma 1	-155.416	-6.499	-17.668	-22.630	-8.409	-4.230
Totaal lasten	-155.416	-6.499	-17.668	-22.630	-8.409	-4.230

Recapitulatie programma 1
Sociaal

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn	50.269	41.846	11.935	12.025	12.115	12.115
1.2 Onderwijs en jeugd	187.819	143.901	719.772	766.464	674.480	672.105
1.3 Werk en inkomen	153.537	124.440	124.440	124.440	124.440	124.440
1.4 Sport en Cultuur	141.790	147.709	139.803	145.023	150.554	157.557
Totaal baten	533.415	457.896	995.950	1.047.952	961.589	966.217

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn	-674.646	-621.145	-713.459	-727.909	-672.047	-695.557
1.2 Onderwijs en jeugd	-709.934	-475.725	-1.248.718	-1.827.041	-1.546.448	-1.543.147
1.3 Werk en inkomen	-217.815	-176.792	-182.084	-184.380	-186.011	-187.381
1.4 Sport en Cultuur	-549.595	-639.238	-685.795	-726.703	-683.319	-698.441
Totaal lasten	-2.151.991	-1.912.900	-2.830.056	-3.466.033	-3.087.825	-3.124.526

Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.618.576	-1.455.004	-1.834.106	-2.418.081	-2.126.236	-2.158.309

Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
1.5 Mutaties reserves programma 1 - onttrekkingen	256.307	-175.513	145.572	354.591	2.500	0
1.5 Mutaties reserves programma 1 - toevoegingen	-155.416	-6.499	-17.668	-22.630	-8.409	-4.230
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	100.892	-182.012	127.904	331.961	-5.909	-4.230

Geraamde resultaat	-1.517.685	-1.637.016	-1.706.202	-2.086.120	-2.132.145	-2.162.539

Programma 2 Leefomgeving

Thema´s binnen dit programma:

2.1 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

2.2 Verkeer en vervoer

2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu

2.4 Fysieke leefomgeving

2.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving

2.6 Openbare orde en veiligheid

2.7 Mutaties reserves programma 2

2.1 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

►2.1 /1 Bestemmingsplannen

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden. **Doel 4** Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen. **Doel 6** Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitair voor iedereen. **Doel 7** Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen. **Doel 8** Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen. **Doel 9** Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie. **Doel 11** Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam. **Doel 13** Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden. **Doel 14** Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen.	Een goede ruimtelijke ordening.	A. Bestemmingsplan Dorp Het bestemmingsplan Verbrede reikwijde Schiermonnikoog – Dorp is vastgesteld. Er is Hoger Beroep aangetekend tegen het bestemmingsplan. Dit kan mogelijk leiden tot aanpassing van het bestemmingsplan. (SDG-doel 16) B. Nieuwe Busremise Bouw moet plaatsvinden in 2024. C. Oude Busremise locatie In samenhang met de andere inbreidingslocaties onderzoeken welk programma op deze locatie past met planologische voorbereiding. (SDG-doel 11) D. Inbreiding Noorderstreek Voorbereiden van de herontwikkeling van de locatie (in samenhang met de andere inbreidingslocaties) en het voorbereiden van planprocedure. (SDG-doel 11) E. LOC leer en ontwikkelcentrum Het (planologisch) voorbereiden van de bouw van het nieuwe gebouw. Zie onderwijs. (SDG-doel 4) F. Omgevingswet Implementatie van de wet.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 15 Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe. **Doel 16** Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzeker toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen uit.		G. Omgevingsvisie Het starten met de voorbereiding van een Omgevingsvisie voor de gemeente Schiermonnikoog conform de afspraken met de gemeenteraad. (SDG-doelen 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14 en 15). (inclusief inventariseren ruimteclaims van o.a. wonen, bedrijven, recreatieve functies).
		H. Buitengebied Nevenactiviteiten in het buitengebied onderzoeken. (SDG-doelen 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13 14, 15 en 16).
	Behoud van de natuur op het eiland en op Zee, m.n. de Waddenzee.	Net op Zee De gemeente volgt kritisch de ontwikkelingen van de aanleg van een stroomkabel vanaf het windmolenpark op de Noordzee naar het vaste land.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.810.10.7 Bestemmingsplannen	10.225	0	0	0	0	0
6.830.00.0 Woningbouwlocatie Oost	251.389	363.982	0	0	0	0
Totaal baten	261.614	363.982	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.810.10.7 Bestemmingsplannen	-157.730	-412.672	-187.704	-187.704	-187.704	-187.704
6.830.00.0 Woningbouwlocatie Oost	-199.111	-361.283	0	0	0	0
Totaal lasten	-356.841	-773.955	-187.704	-187.704	-187.704	-187.704

►2.1 /2 Wonen en volkshuisvesting

SDG Doelen Wonen en Volkshuisvesting	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
11 Duurzame steden en gemeenschappen *11.1 Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren*	Uitvoering nieuwe Woonvisie 2024 – 2028	
	Toevoegen betaalbare wooneenheden aan woningvoorraad op locatie Oude Centrale	Realiseren van 15 tot 20 huur wooneenheden voor 1-2 persoonshuishoudens.
	Toevoegen betaalbare wooneenheden aan woningvoorraad op locatie Oost	Realiseren van duurzaam betaalbare koopwoningen op de overgebleven kavels van bouwlocatie Oost voor huishoudens
	Optimale invulling realiseren op de inbreidingslocatie Boelensschool	Mogelijkheden voor herbestemming locatie Boelensschool onderzoeken. Planvorming en voorbereiden werkzaamheden opstarten.
	Optimale invulling geven aan locatie Noord van Oost	In afwachting van de realisatie van de busremise de mogelijkheden voor woningbouw op Noord van Oost vaststellen. In samenwerking met coöperatieve bewonersinitiatieven planvorming voor alternatieve woonvormen (tiny houses, collectief wonen, building with nature etc.) op Noord van Oost voorbereiden.
	Uitbreiden mogelijkheden huisvesting seizoenspersoneel (piekhuisvesting).	Aan de hand van het onderzoek naar personeelshuisvesting 2021 en het onderzoek van Rho tijdelijke personeelshuisvesting in het hoogseizoen realiseren in samenwerking met GRAS/boeren en SOV.
	Optimale invulling geven aan vrijgekomen bouwlocatie naast het nieuw te bouwen LOC.	Mogelijkheden voor herbestemming locatie bij het LOC onderzoeken. Planvorming en voorbereiden werkzaamheden opstarten.

SDG Doelen Wonen en Volkshuisvesting	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Alternatieve woonvormen passend ruimte bieden.	In samenwerking met de andere Waddeneilanden binnen de regiodeal onderzoek doen naar de mogelijkheden voor alternatieve woonvormen op Schiermonnikoog, zoals tiny houses, collectief wonen, building with nature etc.
	Goede en eerlijke woonomstandigheden voor huurder op Schiermonnikoog	Ongewenst gedrag van verhuurders voorkomen door middel van communicatie over de rechten van huurders (de wet goed verhuurderschap) en het openstellen van een meldpunt voor ongewenst verhuurdersgedrag. In samenwerking met de Bewonersraad en WoonFriesland.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Gezamenlijk behartigen van belangen rondom status anticipeerregio / krimp / behoud vitale leefgemeenschappen.
	Gezamenlijk optrekken om zorg te dragen voor voldoende betaalbare en passende woonruimte (woonanalyse).

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2022	26,70	9,30
Demografische druk	%	2022	73,80	70,30

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Nieuw gebouwde woningen	Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.822.00.0 Overige volkshuisvesting	6.402	0	0	0	0	0
Totaal baten	6.402	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.822.00.0 Overige volkshuisvesting	-82.419	-135.242	-68.600	-68.600	-68.600	-68.600
Totaal lasten	-82.419	-135.242	-68.600	-68.600	-68.600	-68.600

2.2 Verkeer en vervoer

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden.	We willen een autoluw eiland zijn en blijven.	We blijven terughoudend bij het verlenen van ontheffingen voor het rijverbod. We wijzen aanvragers van een ontheffing op alternatieven en op de voorwaarden die gelden. We blijven inwoners, bedrijven en gasten bewust maken van het autoluwe karakter van het eiland. We onderzoeken mogelijkheden om de werkprocessen van de uitgifte, controle en handhaving van ontheffingen van het rijverbod te optimaliseren en te vergroenen.
	We stimuleren emissievrij vervoer op Schiermonnikoog.	We onderzoeken of we een zero-emissie zone (i.p.v. milieuzone) gaan instellen, zodat we zelf kunnen bepalen welke voertuigen er niet meer het eiland op mogen (bijv. oude diesels, oude benzine). Voor eilanders zal een overgangsperiode ingesteld worden, al of niet met bijzondere ontheffingen voor bestaande ontheffingen.
	We maken het centrum van het dorp meer autoluw.	We zetten de gesloten verklaring van Middenstreek-Nieuwstreek-Reeweg in de maanden juli en augustus voort. We richten het centrumgebied in als woonerf (maximaal 15 km/uur en alleen parkeren op gemarkeerde plekken).
	Parkeerproblematiek aanpakken.	We betrekken dit onderwerp in het periodiek overleg met de politie. We handhaven zelf als buiten de parkeerplaatsen geparkeerd wordt.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 9 Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie.	We zijn actief betrokken bij de bestaande en nieuwe concessies voor busvervoer op het eiland en de Waddenveren.	We dragen bij aan de voorbereiding van een nieuwe veerconcessie in 2029 door te overleggen met en input te leveren aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
		In 2025 gaat de nieuwe concessie voor openbaar vervoer in. Daarin is opgenomen dat gereden wordt met elektrische bussen met aangepaste snelheid in het dorp.
	We willen de verkeersveiligheid vergroten waar dat nodig is.	We voeren verkeersveiligheidsmaatregelen uit op de Veerweg en de Heereweg om de snelheid te beperken.
Doel 7 Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen.	We stimuleren en faciliteren duurzame mobiliteit voor onze inwoners, bedrijven en onze gasten.	We faciliteren laadpalen op centraal gelegen plek(ken) op eiland en in Lauwersoog in overeenstemming met de concessie van de OVEF.
		We faciliteren deelmobiliteit op het eiland en in Lauwersoog in overleg met samenwerkingspartners.
Doel 9 Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie.	We zijn actief betrokken bij de ontwikkelingen op het gebied van verkeer in Lauwersoog.	We houden de uitvoering van de gebiedsvisie Lauwersoog nauwlettend in de gaten. We behartigen onze belangen bij de Provincies Groningen en Friesland en de gemeenten Het Hogeland en Noardeast Fryslân.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Vergroten invloed gemeenten bij concessieverlening Waddenveren.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.210.10.3 Wegen, straten en pleinen en verkeersmaatregelen	148.060	0	0	0	0	0
6.210.15.3 Veerdam	1.329	0	0	0	0	0
6.210.15.8 Auto-ontheffingen	70.404	63.760	63.760	63.760	63.760	63.760
Totaal baten	219.793	63.760	63.760	63.760	63.760	63.760

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.210.10.1 Verkeersregelingen	-18.120	-27.999	-22.645	-22.862	-23.224	-23.712
6.210.10.3 Wegen, straten en pleinen en verkeersmaatregelen	-371.705	-274.681	-307.368	-310.015	-309.786	-329.137
6.210.10.4 Openbare verlichting	0	-17.000	-11.138	-11.423	-71.878	-12.540
6.210.15.3 Veerdam	-8.973	-11.670	-12.148	-12.148	-12.148	-12.148
6.210.15.8 Auto-ontheffingen	-23.735	-23.585	-25.374	-25.374	-25.374	-25.374
Totaal lasten	-422.533	-354.935	-378.673	-381.822	-442.410	-402.911

2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu

►2.3 /1 Duurzaamheid

SDG Doelen Duurzaamheid	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 11 Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam. **Doel 13** Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden.	Social Development Goals verder implementeren in de organisatie	Intern kennissessie organiseren en nieuwe SDG gerichte werkwijze vaststellen.
7.1 Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen.	Uitvoering Aardgasvrij Eiland	Uitvoering inductieregeling en isolatieregeling
		Wat-is-wijs advies voor 150+ woningen gereed
		Definitief ontwerp duurzame verwarming Nieuw Dokkum en akkoord inwoners en raad.
7.2 Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.	Heldere kaders voor de (on)mogelijkheden van het opwekken van duurzame energie op Schiermonnikoog.	Beleid voor de opwek van duurzame energie vaststellen op basis van de systeemanalyse Schiermonnikoog.
		Uitwerken en vaststellen beleid verduurzaming beschermd dorpsgezicht.
11.3 Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.	Opwek van duurzame energie op Schiermonnikoog verder ontwikkelen	In samenwerking met energiecoöperatie de Sintrale de mogelijkheden voor een zonnepark op Schiermonnikoog onderzoeken en participatie vormgeven. Hierin worden ook de provincie en het Wetterskip betrokken in het kader van de dijk- en duinversterking.
13.2 Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.	Verduurzaming bedrijven	Opzetten duurzame ondernemerskring, waarin ondernemers worden ondersteund bij het zetten van stappen naar een duurzaam bedrijf met circulaire en verantwoorde productie en consumptie.

SDG Doelen Duurzaamheid	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Circulaire economie	In het kader van de SDG doelen willen we gerichter aan de gang met een circulaire economie binnen de gemeente Schiermonnikoog. Hiervoor stellen we een plan van aanpak op voor de komende jaren, waar we zowel binnen de gemeentelijke organisatie als eiland breed aan de slag gaan met het beperken van de afvalproductie via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
12.8 Verantwoorde consumptie en productie. Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.	Energiearmoede tegengaan en voorkomen.	Uitvoering energiecoach. Uitvoering witgoedwissel. Aandacht voor energiearmoede binnen het project Aardgasvrij Eiland.
	Starten uitvoering Transitievisie Warmte (TVW).	Wijkuitvoeringsplannen (WUP) opstellen.
	Verduurzamen gemeentelijk vastgoed.	Uitvoering nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) en verduurzaming. Prestatieafspraken naleven en samenwerking voortzetten. Samenwerken in het Aardgasvrij Eiland project.
	Verduurzamen woningvoorraad Woon Friesland.	
	Verduurzamen maatschappelijk vastgoed.	Uitvoering verdere verduurzaming zwembad, voetbalvereniging en tennisvereniging incl. LED verlichting velden.
7.a Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.	Balancering van het net verbeteren	Onderzoek naar (innovatieve) oplossingen in de vorm van opslag voor de netcongestie en de capaciteit van de Wadkabel in combinatie met duurzame opwek van energie in samenwerking met de andere Friese Waddeneilanden, Liander en energiecoöperatie de Sintrale.
		Zicht houden op de belasting van het net door monitoring.

SDG Doelen Duurzaamheid	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
13.3 De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.	Participatie in de Energietransitie.	Uitbreiden communicatie technieken en kanalen om doelgroepen breder en beter te bereiken.
		Inzet Eilander Adviesraad als klankbord voor duurzaamheidsprojecten.
11.2 Tegen 2030 toegang voorzien tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, waarbij de verkeersveiligheid verbeterd wordt, met name door het openbaar vervoer uit te breiden, met aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met een handicap en ouderen.	Uitvoering klimaattafel mobiliteit.	Uitvoering vastgestelde Laadvisie en plaatsingsbeleid laadinfrastructuur.
SDG Doelen Milieu		
11.6 Duurzame steden en gemeenschappen. Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.	Schiermonnikoog schoner en stiller maken.	Uitvoering van de wettelijke milieutaken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving. De FUMO behandelt milieumeldingen en controleert op milieuregels overeenkomstig het VTH-beleid Fryslân.
		Milieuvergunningen voor gemeentelijke locaties controleren en indien nodig (laten) updaten.
		Met de FUMO samenwerken op toezicht bij het verwijderen van asbesthoudend materiaal bij sloopwerkzaamheden (eigen toezichthouders zijn ogen en oren in het veld).
		Een geactualiseerd bodembeleid vaststellen.

SDG Doelen Duurzaamheid	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
9.4 Industrie, innovatie en infrastructuur. Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.		In 2024 onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor het (op termijn) invoeren van een zero-emissiezone zodat er alleen nog emissievrije voertuigen op het eiland rijden. We vinden het belangrijk om zelf te kunnen bepalen welke voertuigen er niet meer het eiland op mogen (bijv. oude diesels, oude benzine). Voor eilanders zal een overgangsperiode ingesteld worden voor bestaande ontheffingen.
12.8 Verantwoorde consumptie en productie. Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.	Meer duisternis creëren.	In 2023 hebben we een plan laten opstellen om de lichtmasten te voorzien van LED verlichting en overbodige lichtmasten te verwijderen. We gaan over op LED verlichting in 2025, omdat de armaturen dan aan het eind van hun levensduur zijn en vervangen moeten worden. Dan passen we ook een dimregime toe dat bijdraagt aan het creëren van meer duisternis (thema 2.4 fysieke leefomgeving).

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Doel: zelfvoorzienend op gebied van energie & water. Samenwerking op doelen uit dit Ambitiemanifest.
FUMO	Toezicht en handhavingstaken milieu.

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Hernieuwbare elektriciteit	%	2019	15,10	20,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.822.10.7 Duurzaamheid	138.636	420.000	471.515	471.515	471.515	471.515
Totaal baten	138.636	420.000	471.515	471.515	471.515	471.515

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.723.10.7 Milieubeheer	-35.876	-56.953	-72.990	-84.900	-72.868	-74.896
6.822.10.7 Duurzaamheid	-151.079	-634.921	-650.377	-650.377	-645.377	-587.877
Totaal lasten	-186.955	-691.874	-723.367	-735.277	-718.245	-662.773

►2.3 /2 Natuur

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 15 Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen en wouden duurzaam, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.	Rust, ruimte, stilte en donkerte op Schiermonnikoog behouden.	De kernwaarden rust, ruimte, enz. zijn uitgewerkt in de tien pijlers van Schiermonnikoog. Bij nieuwe activiteiten zullen wij steeds kijken of ze binnen de kernwaarden passen.
Doel 15 Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen en wouden duurzaam, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe. **Doel 14** Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen.	(Recreatieve) activiteiten moeten kunnen plaatsvinden met behoud van de natuurlijke waarden van het gebied.	In 2023 wordt, zoals afgesproken, de Basiskustlijn rond paal 4-5 iets naar het binnenland te verplaatsen. Dit is voldoende veilig en is zo afgesproken met gemeente, strandondernemers, RWS, Wetterskip Fryslân en Natuurmonumenten. Een strandzandsuppletie is dan waarschijnlijk niet nodig. We blijven voor 2024 en verder in de gaten houden hoe het strand zich verhoudt tot veiligheid en activiteiten. Uitgangspunt bij eventuele kustsuppletie is om activiteiten op het Activiteitenstrand te kunnen laten bestaan.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
		We zorgen ervoor dat bewoners betrokken worden bij de voorbereiding en uitwerking van de dijk- en duinversterking door gesprekken met het Wetterskip en het mede-organiseren van bewonersavonden. Planning: 2021: voorverkenning met directe stakeholders. 2022-2024: verkenningsfase met o.a. bewoners. 2025: werkzaamheden door Wetterskip. 2027-2028: Uitvoering werkzaamheden
		Nationaal Park: Vanaf 2024 wordt het in 2023 geschreven nieuwe Beheer- en Ambitieplan uitgevoerd. Bestuurlijk overleg vindt minimaal twee keer per jaar plaats via het Overlegorgaan. We gaan bezig met een nieuwe invulling van de bestaande Publieksavonden. Bestuurlijk willen we inzetten op hernieuwde gedeelde interesse voor het Nationaal Park door het voeren van gesprekken.
		Op een Waddeneiland heeft iedereen al snel te maken met natuur(bescherming). Ook bij de (ver)bouw van gebouwen. In 2024 onderzoeken we of het dorpsbrede huismussenonderzoek blijft bevallen en we dit driejaarlijks moeten blijven actualiseren en zelfs uitbreiden naar zwaluwen en wellicht ook vleermuizen. Daarbij willen we ook bewust kijken naar de ‘plus’ aan de voorkant door bijvoorbeeld het creëren van nestgelegenheid.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
		We initiëren contact met de rijksoverheid over de nieuwe regels rondom het vissen met recreatieve staand wantnetten. We blijven hier pleiten d.m.v. brieven om deze manier van vissen mogelijk te houden.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Waarborgen goede zoetwatervoorziening/Fries Bestuursakkoord Waterketen.
	Gezamenlijk behartigen van belangen rondom Waddenzee, bijvoorbeeld Structuurvisie Waddenzee.
	Natura2000.
	Gezamenlijk behartigen van belangen rondom Kustveiligheid, Deltaprogramma, industriële activiteiten.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.550.10.7 Natuur- en landschapsbescherming	0	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal baten	0	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.240.10.3 Afwatering en landaanwinning	-13.397	-25.723	-26.187	-26.325	-25.474	-25.475
6.550.10.7 Natuur- en landschapsbescherming	-38.888	-39.078	-28.040	-28.040	-28.040	-28.040
Totaal lasten	-52.285	-64.801	-54.227	-54.365	-53.514	-53.515

2.4 Fysieke leefomgeving

►2.4 /1 Fysieke leefomgeving

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 11 Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam.	We borgen een goede onderhoudsstaat van de openbare ruimte, die recht doet aan het groene en authentieke karakter van het dorp. Daardoor draagt de openbare ruimte positief bij aan een aangenaam leef- en verblijfsklimaat van inwoners en recreanten.	We voeren het wegenbeheerplan 2023 – 2032 uit en zetten het areaal wegen en paden in beheerprogramma BrutIS.
		We bestrijden (Reuzenberenklauw, Japanse Duizendknoop, Reuzenspringbalsemien, Dijkviltbraam, Amerikaanse vogelkers) en beheersen (Rimpelroos) invasieve exoten de komende jaren en overleggen daarover met Natuurmonumenten.
		We stimuleren inwoners om Reuzenberenklauw, Reuzensprinkbalsemien en Japanse duizendknoop uit hun tuinen te verwijderen.
		We blijven overhangend groen gericht aanpakken.
		We vervangen klein materieel met een benzinemotor door elektrisch aangedreven materieel, zoals bladblazers, kettingzagen en bosmaaiers. In 2024 schaffen we een brandkast aan voor de opslag van accu's van elektrisch gereedschap. In 2024 vervangen we de veegmachine.
Doel 15 Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen en wouden duurzaam, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.	We vergroten de biodiversiteit in de openbare ruimte door het beter borgen van ecologisch maaibeheer in een nieuw maaibestek en het uitvoeren van de maatregelen die voortkomen uit het Bijenpact gemeente Schiermonnikoog.	We voeren ecologisch maaibeheer uit volgens het bestek.
		We voeren de maatregelen uit die in het Bijenpact gemeente Schiermonnikoog zijn afgesproken.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 11 Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam.	We behouden en versterken het aanzien van het dorp.	We houden een gezond en veilig bomenbestand in stand en breiden het zo mogelijk uit. Een gezond en veilig bomenbestand levert nu en in de toekomst een waardevolle bijdrage aan de natuurlijke sfeer en leefbaarheid van het dorp en aan de gezondheid van inwoners en bezoekers.
		Om de dorpskern op te fleuren, blijven we bloembakken aan meerdere lichtmasten ophangen in het groeiseizoen.
		In 2024 bereiden we het verledden van de openbare verlichting voor, die in 2025 uitgevoerd wordt. We stellen een nieuw beheerplan openbare verlichting en elektrische installaties op.
Doel 6 Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen.	Een goed en adequaat beheer van de riolering in het belang van de volksgezondheid, het milieu en het beperken van regen- en grondwateroverlast.	We koppelen waar mogelijk de afvoer van regenwater af van het gemengd riool, veelal in combinatie met wegonderhoud. Ook benutten we mogelijkheden om regenwater te bergen in de openbare ruimte om overlast bij hevige regenbuien te beperken.
Doel 13 Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden.	Een begraafplaats waarvan de toekomstbestendigheid is verzekerd, zodat zo lang mogelijk van de huidige begraafplaats gebruik kan worden gemaakt.	We zorgen voor een goed onderhouden begraafplaats. We onderhouden de paden en het groen op en rond de begraafplaats. We schrijven rechthebbenden van graven aan over het onderhoud van graven en grafmonumenten. En geven uitvoering aan het onderhoudsplan historische graven en het plan van aanpak voor graven voor onbepaalde tijd.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	In overleg met Rijkswaterstaat passen we de beheerovereenkomst van de veerdam aan met het uitgangspunt dat de gemeente uitsluitend verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud van de weg en de bovengrondse voorzieningen.	Rijkswaterstaat voert in 2024 groot onderhoud uit in de veerhaven en wil de lay-out van het concessiegebied optimaliseren. Pas nadat overeenstemming is met RWS over het beheer en de bijbehorende financiën willen we met belanghebbenden onderzoeken of een betere lay-out van de hele veerhaven kan bijdragen aan het beter afwikkelen van verkeersstromen op (zeer) drukke momenten.

Overzicht E:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	499,00	169,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Omvang huishoudelijk restafval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.001.20.0	Ambtswoning burgemeester	20.037	13.700	13.900	14.100	14.300	14.300
6.310.10.3	Bedrijfsterreinen	14.593	14.650	14.975	15.300	15.625	15.625
6.310.10.4	Bedrijventerrein vm manege Melle Grietjespad	57.556	53.477	0	0	0	0
6.330.20.3	Benzinestation	8.590	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
6.560.10.3	Openbaar groen	11.142	10.924	10.924	10.924	10.924	10.924
6.670.15.6	Dorpshuis	2.387	2.624	2.683	2.700	2.700	2.700
6.721.10.3	Huishoudelijk afval	30.074	8.890	29.790	29.790	29.790	29.790
6.721.10.4	Verpakkingsmateriaal (gescheideninzameling)	18.779	15.495	15.495	15.495	15.495	15.495
6.721.15.3	Bedrijfsafval	0	0	0	0	0	0
6.722.10.3	Riolering	24.301	1.712	8.755	0	0	0
6.724.10.3	Aula	1.172	1.240	1.260	1.280	1.300	1.300
6.724.15.3	Begraafplaats	476	0	0	0	0	0
6.725.10.2	Afvalstoffenheffing / rechten huishoudelijk afval	371.362	383.875	383.156	383.156	392.620	397.821
6.725.15.2	Reinigingsrechten bedrijfsafval	14.542	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
6.726.10.2	Rioolheffing	212.807	215.721	219.993	224.308	228.666	233.102
6.732.10.3	Begraafplaatsrechten	53.037	37.939	40.692	42.449	42.433	42.621
6.820.15.9	Woningen (verhuur)	22.288	21.825	22.175	22.525	22.775	22.775
6.820.20.9	Doorstroomwoningen	69.034	65.165	66.326	67.477	68.117	67.746
6.820.25.9	Overige gebouwen	3.784	4.359	4.457	4.494	4.530	4.530
6.820.30.9	Reddingsweg 2	9.977	9.995	10.145	10.295	10.295	10.295
6.820.35.9	Willemshof 11/11a	16.458	17.040	17.280	17.520	17.520	17.520
6.820.40.9	Garageboxen	5.741	5.875	5.975	6.075	6.075	6.075
6.820.50.9	Koningshuis, Nieuwestreek 1	12.855	8.526	8.654	8.784	8.784	8.784
6.820.55.9	vm.Bezoekerscentrum, Torenstreek 20	10.380	6.000	0	0	0	0
Totaal baten		991.374	920.032	897.635	897.672	912.949	922.403

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.001.20.0 Ambtswoning burgemeester	-17.659	-20.233	-20.492	-20.658	-20.828	-20.978
6.310.10.3 Bedrijfsterreinen	-8.384	-7.314	-11.931	-11.816	-11.702	-11.588
6.310.10.4 Bedrijventerrein vm manege Melle Grietjespad	-57.556	-53.477	0	0	0	0
6.330.20.3 Benzinestation	-12.724	-10.189	-10.651	-10.698	-10.644	-10.590
6.560.10.3 Openbaar groen	-254.897	-266.688	-322.967	-324.760	-326.062	-327.393
6.670.15.6 Dorpshuis	-46.291	-46.370	-47.504	-47.460	-47.415	-47.370
6.721.10.3 Huishoudelijk afval	-301.051	-311.075	-327.946	-334.237	-340.333	-339.865
6.721.10.4 Verpakkingsmateriaal (gescheideninzameling)	-10.970	-11.400	-11.600	-11.800	-12.000	-12.000
6.721.15.3 Bedrijfsafval	-56.754	-57.189	-57.418	-56.511	-58.267	-57.652
6.722.10.3 Riolering	-156.809	-169.633	-181.539	-178.926	-182.634	-186.554
6.724.10.3 Aula	-5.365	-6.122	-6.479	-6.527	-6.576	-6.583
6.724.15.3 Begraafplaats	-28.719	-23.173	-25.005	-25.846	-25.813	-25.779
6.820.15.9 Woningen (verhuur)	-26.945	-25.665	-26.400	-26.401	-26.400	-26.292
6.820.20.9 Doorstroomwoningen	-60.075	-61.697	-43.058	-43.138	-43.182	-43.186
6.820.25.9 Overige gebouwen	-9.085	-31.470	-76.667	-76.669	-76.671	-76.673
6.820.30.9 Reddingsweg 2	-10.841	-10.842	-14.482	-14.350	-14.212	-14.057
6.820.35.9 Willemshof 11/11a	-14.652	-14.313	-23.796	-23.634	-23.452	-23.259
6.820.40.9 Garageboxen	-3.900	-3.885	-3.887	-3.889	-3.889	-3.889
6.820.45.9 Noorderstreek 40	-12.233	-13.568	-14.399	-14.487	-14.533	-14.536
6.820.50.9 Koningshuis, Nieuwestreek 1	-22.760	-21.746	-27.561	-27.267	-26.974	-26.682
6.820.55.9 vm.Bezoekerscentrum, Torenstreek 20	-10.914	-31.500	0	0	0	0
Totaal lasten	-1.128.583	-1.197.549	-1.253.782	-1.259.074	-1.271.587	-1.274.926

2.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving

SDG Doelen VTH	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
16.3 Vrede, justitie en sterke publieke diensten. De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.	Een gezonde, veilige en prettige leefomgeving omdat de geldende regels worden nageleefd.	Als gemeente zijn wij verplicht om te handhaven wanneer een rechtsregel wordt overtreden. Alleen onder bijzondere omstandigheden mogen wij daar van afzien. Op basis van de vastgestelde nota "Gelijke monniken, gelijke kappen" prioriteren wij op welke regels wij de toezicht- en handhavingsaandacht als eerste richten.
		De bouwtoezichthouder laten controleren of volgens de verleende vergunning wordt gebouwd, de resultaten daarvan vastleggen en indien nodig handhaven.
		Samenwerken met Brandweer Fryslân voor de (periodieke) toezicht op brandveilig bouwen en brandveilig gebruik van gebouwen.
		Toezicht op recreatief gebruik van woningen die bestemd zijn voor permanente bewoning in 2024 voortzetten en indien nodig handhaven. Dit bevordert de leefbaarheid van Schiermonnikoog.
16.6 Vrede, justitie en sterke publieke diensten. Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.	De kwaliteit van de strategische en programmatische uitvoering bij vergunningverlening, toezicht en handhaving verbeteren.	De beleidsnota “Gelijke monniken, gelijke kappen” evalueren (loopt tot en met 2024) en aan de hand daarvan een nieuw strategisch beleidskader opstellen.
		Een uitvoeringsprogramma (laten) opstellen voor 2025

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*

GR De Waddeneilanden	Kennisuitwisseling m.b.t. nieuwe omgevingswet 2018.
	Onderzoek naar samenwerkingsvoordelen op het gebied van Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).
Welstandzorg Hûs en Hiem	Uitvoering geven aan het welstandsbeleid.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.822.20.9 Toezicht en handhaving	-4.082	0	0	0	0	0
6.823.10.9 Leges Wabo-vergunningen	98.521	91.180	95.739	101.582	101.639	101.641
6.823.15.9 Leges welstandstoezicht	7.756	10.750	10.750	10.750	10.750	10.750
Totaal baten	102.194	101.930	106.489	112.332	112.389	112.391

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.822.15.9 Wabo-vergunningen	-54.485	-59.159	-62.997	-63.067	-63.137	-63.137
6.822.20.9 Toezicht en handhaving	-132.333	-178.161	-210.531	-211.101	-211.601	-211.601
6.822.25.9 BAG	-21.705	-48.693	-48.204	-48.454	-48.704	-48.704
Totaal lasten	-208.523	-286.013	-321.732	-322.622	-323.442	-323.442

2.6 Openbare orde en veiligheid

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 3 Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden.	Voorkomen en aanpakken van overmatig alcohol- en drugsgebruik.	Voorlichting geven aan jongeren over alcohol- en drugs.
		Voorlichten ondernemers t.a.v. overmatig alcohol- en drugsgebruik en actief betrekken bij het voorkomen van overmatig gebruik.
		Aan blijven sluiten bij de werkgroep gezonde Leefstijl en vanuit OOV ondersteuning en invulling geven.
Doel 11 Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam. **Doel 16** Vrede, justitie en sterke publieke diensten.	Inwoners en bezoekers voelen zich veilig op Schiermonnikoog.	Het Integraal Veiligheidsplan is gemaakt en vastgesteld door de Raad. Aan de hand van een uitvoeringsplan zal aan de prioriteiten uit het Integraal veiligheidsplan worden gewerkt.
		Versterken toezicht- en handhavingscapaciteit hoogseizoen (BOA). Evalueren hoe de afgelopen toezicht periode is gegaan.
		Aandacht voor politie capaciteit en het proberen in te stellen van een vaste poule.
		Opstellen plan van aanpak ondermijning als vervolg op het opgeleverde ondermijningsbeeld.
		Veiligheid op het strand. Bekijken hoe activiteiten zich verhouden tot elkaar (badgasten vs activiteiten).
		Veiligheid van badgasten evalueren en indien nodig verbeteren (lifeguards).
	Voorkomen van overlast en specifieke recreatie- en horeca overlast.	Evalueren horeca convenant.
		Toezicht en handhaving op naleving Alcoholwet.
	Het versterken en onderhouden van incidentmanagement in reguliere en bijzondere omstandigheden.	Evalueren inzet en situatie van het ondersteuningspeloton.
		Versterken van de interne crisisorganisatie.
		Evalueren van de crisisplanvorming en indien nodig up-to-date maken.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
		De verouderde en slecht onderhouden brandputten in het dorp te beoordelen en indien nodig te vervangen. Daarnaast hier een jaarlijks onderhoudscontract voor af te sluiten.
Doel 16 Vrede, justitie en sterke publieke diensten.	Voorkomen en aanpakken van overmatig alcohol- en drugsgebruik.	Voorlichting geven aan jongeren over alcohol- en drugs.
		Voorlichten ondernemers t.a.v. overmatig alcohol- en drugsgebruik en actief betrekken bij het voorkomen van overmatig gebruik.
		Doorzetten van de projectfase van de werkgroep gezonde leefstijl om alcohol en drugsproblematiek aan te pakken en het opstellen van een meerjarenplan.
	Het versterken en onderhouden van incidentmanagement in reguliere en bijzondere omstandigheden.	Evalueren inzet en situatie van het ondersteuningspeloton.
		Versterken n de interne crisisorganisatie.
		Evalueren van de crisisplanvorming en indien nodig up-to-date maken.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
Veiligheidsregio Fryslân	Brandweerzorg (preventief en repressief), meldkamer, GHOR, risico & crisisbeheersing, ambulancezorg.
GR De Waddeneilanden	Samenwerking op het gebied van veiligheid.

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2021	21,00	8,00
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2022		2,30
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2022	5,30	4,60
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2022		1,40
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2022	10,60	6,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.140.10.1 Openbare orde	1.232	4.759	4.759	4.759	4.759	4.759
Totaal baten	1.232	4.759	4.759	4.759	4.759	4.759

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.120.35.5 Regionale brandweer	-268.575	-291.361	-306.754	-323.388	-334.231	-345.046
6.120.45.1 Rampenbestrijding	-53.139	-48.302	-50.483	-50.711	-50.688	-50.666
6.120.55.1 GHOR / GNK	-11.149	-13.492	-13.811	-13.989	-14.167	-14.145
6.140.10.1 Openbare orde	-76.361	-106.479	-144.255	-144.280	-144.305	-144.305
Totaal lasten	-409.224	-459.634	-515.303	-532.368	-543.391	-554.162

2.7 Mutaties reserves programma 2

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.12.2 Mutaties reserves programma 2	98.890	513.477	119.725	112.632	169.089	73.099
Totaal baten	98.890	513.477	119.725	112.632	169.089	73.099

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.12.2 Mutaties reserves programma 2	-310.703	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667
Totaal lasten	-310.703	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667

Recapitulatie programma 2 Leefomgeving

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
2.1 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	268.016	363.982	0	0	0	0
2.2 Verkeer en vervoer	219.793	63.760	63.760	63.760	63.760	63.760
2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu	138.636	421.500	473.015	473.015	473.015	473.015
2.4 Fysieke leefomgeving	991.374	920.032	897.635	897.672	912.949	922.403
2.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving	102.194	101.930	106.489	112.332	112.389	112.391
2.6 Openbare orde en veiligheid	1.232	4.759	4.759	4.759	4.759	4.759
Totaal baten	1.721.244	1.875.963	1.545.658	1.551.538	1.566.872	1.576.328

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
2.1 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen	-439.260	-909.197	-256.304	-256.304	-256.304	-256.304
2.2 Verkeer en vervoer	-422.533	-354.935	-378.673	-381.822	-442.410	-402.911
2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu	-239.240	-756.675	-777.594	-789.642	-771.759	-716.288
2.4 Fysieke leefomgeving	-1.128.583	-1.197.549	-1.253.782	-1.259.074	-1.271.587	-1.274.926
2.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving	-208.523	-286.013	-321.732	-322.622	-323.442	-323.442
2.6 Openbare orde en veiligheid	-409.224	-459.634	-515.303	-532.368	-543.391	-554.162
Totaal lasten	-2.847.363	-3.964.003	-3.503.388	-3.541.832	-3.608.893	-3.528.033

Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.126.118	-2.088.040	-1.957.730	-1.990.294	-2.042.021	-1.951.705

Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
2.7 Mutaties reserves programma 2 - onttrekkingen	98.890	513.477	119.725	112.632	169.089	73.099
2.7 Mutaties reserves programma 2 - toevoegingen	-310.703	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667	-15.667
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	-211.813	497.810	104.058	96.965	153.422	57.432

Geraamde resultaat	-1.337.931	-1.590.230	-1.853.672	-1.893.329	-1.888.599	-1.894.273

Programma 3 Economie en werkgelegenheid

Thema´s binnen dit programma:

3.1 Toerisme en recreatie

3.2 Jachthaven

3.3 Mutaties reserves programma 3

3.1 Toerisme en recreatie

►3.1 /1 Strand

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
11.4 De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen. **14.1** De vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door ronddrijvend afval en voedingsstoffen.	Een schoon en veilig strand.	Het faciliteren van strandschoonmaakacties door het beschikbaar stellen van personeel en inzamelmaterieel (tractor met wagen en plastic inzamelbakken) en zorgen voor de afvoer en verwerking van het strandafval.
		Plaatsen van de houten afvalbakken op het strand vanaf paal 9 tot paal 16 in het voorjaar en de zomer.
		Een adequate bewaking van het badstrand bij strandpaviljoen de Marlijn door de KNRM LifeGuards.
		Samen met Rijkswaterstaat, het Waterschap en Natuurmonumenten de ontwikkeling van het strand in de gaten houden in het kader van zandsuppletie.
	Goed toegankelijke strandovergangen met goede sanitaire voorzieningen en goede afvalvoorzieningen. Daarbij heeft de toegankelijkheid voor minder mobiele mensen prioriteit.	Goed onderhouden van de sanitaire voorzieningen en strandovergang Badweg. In 2024 vervangen we de sanitaire unit.
		Zorgdragen voor een adequate afvalvoorziening bij de strandovergangen.
		In 2024 vervangen we de (fietsen)hekken bij strandovergang Badweg.
		Bij strandovergangen Badweg en Prins Bernhardweg is een strandrolstoel beschikbaar
	Een aangrenzend verblijfsgebied dat aantrekkelijk is voor inwoners en recreanten.	Het implementeren van de visie op het activiteitenstrand.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Het borgen van de toegankelijkheid van het strand bij Paal 3 en het badstrand voor zowel strandbezoekers als de hulpverleningsdiensten.	Zo nodig deponeren van zand op de toegang naar het strand bij strandovergang Badweg om de bereikbaarheid voor strandbezoekers en de hulpverleningsdiensten te waarborgen.
		Waarborgen van een goede toegankelijkheid van het strand bij strandovergang Prins Bernhardweg voor onder andere de hulpverleningsdiensten.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.140.15.1 Strandbewaking	1.380	1.460	1.490	1.520	1.550	1.580
Totaal baten	1.380	1.460	1.490	1.520	1.550	1.580

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.140.15.1 Strandbewaking	-55.768	-58.997	-85.893	-86.584	-87.301	-87.272
Totaal lasten	-55.768	-58.997	-85.893	-86.584	-87.301	-87.272

►3.1 /2 Toeristisch product

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 8 Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen. **8.3** Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs,	Vasthouden van minimaal 300.000 gasten op jaarbasis. Uitbreiding hiervan niet zoeken in het hoogseizoen, maar in seizoenverbreding.	Stimuleren van evenementen voor specifieke doelgroepen, passend bij de tijd van het jaar
		Nieuwe vormen van bedrijvigheid stimuleren in samenwerking met de Waddeneilanden. Dit maakt deel uit van programmalijn 2 “Toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen” van de Regiodeal.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten **8.9** Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert		Uitvoering geven aan de 10 pijlers voor toeristisch beleid. Evalueren van de 10 pijlers met het oog op duurzaam toerisme.
		Toekomstbestendig inrichten van het toeristisch aanbod in samenwerking met de Waddeneilanden. Dit maakt deel uit van programmalijn 2 “Toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen” van de Regiodeal.
		Bieden van cofinanciering bij aanvragen voor het lepen Mienskipfûns (IMF).

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Samenwerking met eilanden, provincie en Waterschap voor provinciale subsidies, in Streekwerk Waddeneilanden.
	Samenwerking op gebied van marketing en toerisme m.b.v. Merk Fryslân, Waddenzee Werelderfgoed.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.560.30.3	Openbare toiletgebouwen	2.543	0	0	0	0	0
6.560.35.3	Overige baten en lasten recreatie	1.921	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
6.560.40.3	Bijdrage SOV-fonds	0	0	0	0	0	0
6.580.10.7	Bezoekerscentrum	2.158	1	0	0	0	0
Totaal baten		6.622	1.201	1.200	1.200	1.200	1.200

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.560.15.3 Kinderboerderij	-25.807	-25.880	-26.312	-26.312	-26.312	-26.312
6.560.25.3 Bevordering toerisme	-106.536	-136.594	-179.758	-129.758	-129.758	-129.758
6.560.30.3 Openbare toiletgebouwen	-41.685	-28.030	-31.799	-31.841	-31.868	-31.735
6.560.35.3 Overige baten en lasten recreatie	-66.905	-69.507	-71.644	-74.035	-71.827	-71.789
6.560.40.3 Bijdrage SOV-fonds	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
6.580.10.7 Bezoekerscentrum	-33.172	-33.783	-34.335	-34.708	-35.086	-35.086
Totaal lasten	-289.104	-308.794	-358.848	-311.654	-309.851	-309.680

3.2 Jachthaven

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 14 Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen.	We houden een representatieve en publieksvriendelijke jachthaven duurzaam in stand.	We zijn zeer tevreden over de exploitatie van de jachthaven door Stichting jachthaven 'De Oude Veerdam' en streven naar het duurzaam voorzetten van deze samenwerking.
		We onderhouden een goede relatie met Watersportvereniging 'Lytje Pole'.
		We houden de Waddenhaven op diepte door om de 4 jaar te cutteren en in de tussenliggende jaren te ploegen. In 2024 wordt de jachthaven geploegd.
		We onderzoeken de mogelijkheden voor voortgezet gebruik van het sediment uit de Waddenhaven.
		We stimuleren de samenwerking tussen de waddenhavens.
		We voeren fase 2 van groot onderhoud uit in februari, maart en april 2024. Met Stichting Jachthaven 'De Oude Veerdam' is afgestemd dat de Waddenhaven in april 2024 nog niet open gaat. We zijn afhankelijk van het weer, waardoor de werkzaamheden kunnen uitlopen.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Samenwerking rondom jachthavens/Waddenzee in convenant vaarrecreatie.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.560.20.3 Jachthaven	223.366	172.300	163.300	164.300	177.234	178.234
Totaal baten	223.366	172.300	163.300	164.300	177.234	178.234

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.560.20.3 Jachthaven	-159.378	-200.092	-155.380	-206.636	-218.827	-289.225
Totaal lasten	-159.378	-200.092	-155.380	-206.636	-218.827	-289.225

3.3 Mutaties reserves programma 3

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.13.2 Mutaties reserves programma 3	19.150	78.850	50.000	0	0	70.000
Totaal baten	19.150	78.850	50.000	0	0	70.000

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.13.2 Mutaties reserves programma 3	-58.000	-38.000	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Totaal lasten	-58.000	-38.000	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000

Recapitulatie programma 3
Economie en werkgelegenheid

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
3.1 Toerisme en recreatie	8.002	2.661	2.690	2.720	2.750	2.780
3.2 Jachthaven	223.366	172.300	163.300	164.300	177.234	178.234
Totaal baten	231.368	174.961	165.990	167.020	179.984	181.014

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
3.1 Toerisme en recreatie	-344.873	-367.791	-444.741	-398.238	-397.152	-396.952
3.2 Jachthaven	-159.378	-200.092	-155.380	-206.636	-218.827	-289.225
Totaal lasten	-504.251	-567.883	-600.121	-604.874	-615.979	-686.177

Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-272.883	-392.922	-434.131	-437.854	-435.995	-505.163

Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
3.3 Mutaties reserves programma 3 - onttrekkingen	19.150	78.850	50.000	0	0	70.000
3.3 Mutaties reserves programma 3 - toevoegingen	-58.000	-38.000	-28.000	-28.000	-28.000	-28.000
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	-38.850	40.850	22.000	-28.000	-28.000	42.000

Geraamde resultaat	-311.733	-352.072	-412.131	-465.854	-463.995	-463.163

Programma 4
Burgers en bestuur

Thema´s binnen dit programma:

4.1 Burgerparticipatie

4.2 Bestuur

4.3 Dienstverlening

4.4 Mutaties reserves programma 4

4.1 Burgerparticipatie

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 5 Gendergelijkheid. **Doel 10** Ongelijkheid verminderen. **Doel 11** Duurzame steden en gemeenschappen. **16.7** Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen **16.10** Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen	De gemeente heeft een krachtig, eigentijds en integer bestuur dat een goede relatie met de burger onderhoudt en ruimte geeft aan nieuwe vormen van participatie en democratie vanuit een open dialoog met de samenleving.	**Spreekuur collegeleden** Het spreekuur is sinds juni 2018 ingevoerd. Het spreekuur is een mogelijkheid om met de burgemeester of een van de wethouders van gedachten te wisselen over onderwerpen die spelen in onze gemeente. Naast het spreekuur zetten we in 2024 ook onze bezoeken een het Koningshuis en de bibliotheek voort.
		Vergadermodel gemeenteraad Eind 2018 heeft de gemeenteraad een nieuw vergadermodel ingevoerd. Met dit nieuwe vergadermodel wil de gemeenteraad onder andere bereiken dat burgers eerder en beter betrokken worden bij gemeentelijke onderwerpen en de eilander politiek. Tijdens openbare beeldvormende raadsbijeenkomsten worden burgers en belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om in een vroeg stadium in te spreken over onderwerpen of om als toehoorder aanwezig te zijn bij presentaties. Ook voor 2024 plannen we weer beeldvormende vergaderingen.
		Kinderburgemeester en kinderen Om ook de stem van kinderen te (laten) horen wordt er jaarlijks een nieuwe kinderburgemeester benoemd. Daarnaast organiseren we een burgemeestersontbijt met kinderen uit de bovenbouw van de basisschool.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
		Interactieve beleidsvorming Bij grote projecten wordt de bevolking in staat gesteld om actief mee te denken en te participeren. We kiezen hiertoe een op maat gesneden aanpak, die past bij de aard en omvang van het project.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totaal baten	0	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.002.17.5 Burgerparticipatie	0	-10.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Totaal lasten	0	-10.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000

4.2 Bestuur

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 11 Duurzame steden en gemeenschappen.	Het behoud van een zelfstandige gemeente.	**Bestuurskracht: Eigen organisatie en samenwerken** Omdat wij zeggenschap willen houden over ons eigen eiland, is het voor ons van cruciaal belang dat wij een zelfstandige gemeente blijven. Wij beseffen dat deze wens door onze schaalgrootte een prijs heeft. Wij hebben een kernorganisatie nodig, die kwalitatief en kwantitatief de taken aan kan. Daarnaast willen wij door slim samen te werken de kosten van onze organisatie beperken.
		Eigen organisatie *Bestuur* Door het bijzondere karakter en ligging van onze gemeente, steekt de bestuurslast in uitzonderlijke mate uit boven de gebruikelijke bestuurslast in andere gemeenten met dezelfde inwonersklasse. De provincie heeft dit onderkend en heeft de gemeente ingedeeld in inwonertalklasse 2 voor het tijdvak vanaf 1 september 2021 tot 1 januari 2027. De omvang van de formatie van de wethouders is in deze bestuursperiode 2022-2026 uitgebreid van 2 keer 0,65 fte naar 2 keer 0,8 fte.

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 16.Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen	Constructieve samenwerking met de andere Waddeneilanden.	**Samenwerken** Wij werken samen met de andere Waddeneilanden via een gemeenschappelijke regeling. Wij werken samen aan het programma de Wadden, dat in 2021 is vastgesteld. In 2022 is een meerjaren uitvoeringsplan opgesteld. Via een aanvraag Regiodeal proberen we van het Rijk en de provincies Fryslân en Noord-Holland cofinanciering te bemachtigen. Op minder beleidsgevoelige terreinen (Bedrijfsvoering) proberen wij zoveel mogelijk te komen tot eensluidende uitvoering. Ook daartoe worden vanuit de GR de Wadden DVO's afgesloten met bijvoorbeeld Leeuwarden (ICT) en tussen eilanden onderling (met Ameland: onderwijs). Zie in dit verband ook de paragraaf bedrijfsvoering.
		Behoud voldoende betrokkenheid In de komende tijd zullen verschillende visies moeten worden ontwikkeld, dan wel belangrijke beleidsbeslissingen moeten worden genomen. Het is van groot belang de processen om te komen tot deze visies/beleidsbeslissingen zodanig vorm te geven en de inwoners daarover zodanig te informeren dat zij zich betrokken kunnen voelen bij het wel en wee van Schiermonnikoog. Wij kiezen daarbij voor een open houding en maximale transparantie. Dat kan bij voorbeeld via specifieke informatieavonden.

Verbonden Partijen in dit thema

Verbonden partij	*Bijdrage aan gemeentelijke doelen*
GR De Waddeneilanden	Bestuurlijke samenwerking en belangenbehartiging Waddengerelateerde en eiland specifieke zaken, gericht op behoud van zelfstandigheid. Samenwerking op ondersteunende taken zoals ICT, financiën en P&O.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.001.15.0	Burgemeester en wethouders	387.235	4.853	0	0	0	0
6.003.25.8	Verkiezingen	0	0	4.000	0	-800	5.000
6.005.10.0	Bestuurlijke samenwerking	0	21.000	0	0	0	0
6.922.15.2	Stelposten	0	0	-83.200	-83.200	0	0
Totaal baten		387.235	25.853	-79.200	-83.200	-801	4.999

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.001.10.6	Gemeenteraad	-193.054	-204.109	-209.069	-211.271	-211.117	-210.964
6.001.15.0	Burgemeester en wethouders	-785.557	-422.152	-434.528	-420.774	-420.105	-431.725
6.002.10.0	Representatie	-19.457	-17.200	-17.500	-17.800	-17.800	-17.800
6.002.15.0	Communicatie	-17.321	-38.071	-40.353	-40.403	-40.403	-40.403
6.002.20.0	Ondersteuning B&W	-63.256	-71.609	-76.347	-76.347	-76.347	-76.347
6.003.25.8	Verkiezingen	-11.046	-11.228	-10.552	-10.552	-12.537	-11.552
6.005.10.0	Bestuurlijke samenwerking	-127.810	-141.063	-118.462	-118.462	-118.462	-118.462
6.005.10.1	GR De Waddeneilanden	-69.022	-107.640	-86.653	-89.195	-91.809	-94.501
6.006.10.6	Raadsgriffier	-66.569	-64.895	-79.193	-79.233	-79.273	-79.273
6.006.15.6	Raadsondersteuning	-29.510	-38.596	-39.662	-40.162	-40.662	-41.262
6.922.15.2	Stelposten	0	-58.788	-65.216	-108.377	-227.758	-244.685
6.960.10.2	Saldi kostenplaatsen	-37.331	150	61	-72.112	-162.426	-255.986
Totaal lasten		-1.419.932	-1.175.201	-1.177.474	-1.284.688	-1.498.699	-1.622.960

4.3 Dienstverlening

SDG Doelen	Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doel 16.7 Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.	De missie van onze organisatie is dat wij toegevoegde waarde bieden aan onze gemeenschap en de gasten op Schiermonnikoog. De toegevoegde waarde blijkt uit de kernwaarden van onze organisatie en onze mensen: - dienstbaar: wij doen een stapje extra voor onze klanten; - eenvoudig: wij zoeken simpele oplossingen voor ingewikkelde problemen; - eigen: wij kiezen onze eigentijdse, vertrouwde werkwijze zonder onze onafhankelijkheid te verliezen.	Als organisatie zijn we in het kader van dienstverlening aan onze inwoners gericht op het vinden van een oplossing; als iets niet kan, zoeken we naar een mogelijk alternatief.
Doel 16.10 Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.		In het kader van de dienstverlening bieden we een verdere flexibilisering van openingstijden en bereikbaarheid. Ook is onze website als informatiemedium verder ontwikkeld.

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2021	26.53	n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2021	23.95	n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2020	3.116,00	n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2020	4,75	n.v.t.

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, uitgedrukt in fte per 1.000 inwoners.
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is (inclusief boventallige werknemers), dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Het aantal fte wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners.
Apparaatskosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
Externe inhuur	Dit betreft losse inhuur van bv. adviesbureaus. Het uitbesteden van taken zoals financiën, P&O valt niet onder externe inhuur.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.004.10.8 Lasten en baten secretarieleges burgerzaken	28.194	25.899	33.741	32.949	33.934	35.824
Totaal baten	28.194	25.899	33.741	32.949	33.934	35.824

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.003.10.8 Burgerlijke stand	-28.162	-23.197	-24.370	-24.400	-24.400	-24.400
6.003.15.8 Uitvoering GBA	-18.092	-11.277	-12.113	-12.113	-12.113	-12.113
6.003.20.8 Rijbewijzen en reisdocumenten	-12.703	-13.600	-14.482	-14.492	-14.492	-14.492
6.004.10.8 Lasten en baten secretarieleges burgerzaken	-2.288	-1.733	-8.765	-8.230	-5.891	-6.836
Totaal lasten	-61.245	-49.807	-59.730	-59.235	-56.896	-57.841

4.4 Mutaties reserves programma 4

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.14.2 Mutaties reserves programma 4	61.800	265.983	33.000	8.400	0	0
Totaal baten	61.800	265.983	33.000	8.400	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.14.2 Mutaties reserves programma 4	0	-213.500	0	0	0	0
Totaal lasten	0	-213.500	0	0	0	0

Recapitulatie programma 4
Burgers en bestuur

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
4.1 Burgerparticipatie	0	0	0	0	0	0
4.2 Bestuur	387.235	25.853	-79.200	-83.200	-801	4.999
4.3 Dienstverlening	28.194	25.899	33.741	32.949	33.934	35.824
Totaal baten	415.429	51.752	-45.459	-50.251	33.133	40.823

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
4.1 Burgerparticipatie	0	-10.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
4.2 Bestuur	-1.419.932	-1.175.201	-1.177.474	-1.284.688	-1.498.699	-1.622.960
4.3 Dienstverlening	-61.245	-49.807	-59.730	-59.235	-56.896	-57.841
Totaal lasten	-1.481.177	-1.235.008	-1.242.204	-1.348.923	-1.560.595	-1.685.801

Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.065.748	-1.183.256	-1.287.663	-1.399.174	-1.527.462	-1.644.978

Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
4.4 Mutaties reserves programma 4 - onttrekkingen	61.800	265.983	33.000	8.400	0	0
4.4 Mutaties reserves programma 4 - toevoegingen	0	-213.500	0	0	0	0
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	61.800	52.483	33.000	8.400	0	0

Geraamde resultaat	-1.003.948	-1.130.773	-1.254.663	-1.390.774	-1.527.462	-1.644.978

Programma 5 Financiering en belastingen

Thema´s binnen dit programma:

5.01 Lokale heffingen
5.02 Algemene uitkering
5.03 Dividend
5.04 Financieringsfunctie
5.05 Overige algemene dekkingsmiddelen
5.06 Overhead
5.07 Heffing VPB
5.08 Onvoorzien
5.09 Saldo van baten en lasten voor bestemming
5.10 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen
5.11 Saldo van baten en lasten na bestemming

5.01 Lokale heffingen

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2022	331,00	317,00
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2022	675,00	823,00
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2022	869,00	905,00

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.931.10.2	Onroerende zaakbelasting gebruikers	82.831	84.753	89.282	94.041	96.646	99.323
6.932.10.2	Onroerende zaakbelasting eigenaren woningen	405.420	420.171	525.487	550.185	564.270	578.715
6.932.15.2	Onroerende zaakbelasting eigenaren niet-woningen	116.693	118.627	125.743	132.445	136.114	139.884
6.935.10.2	Forensenbelasting	305.004	351.720	383.678	391.352	399.179	407.162
6.936.10.2	Toeristenbelasting	1.414.061	1.398.503	1.834.540	2.363.547	2.409.113	2.427.654
6.940.15.2	Invordering belastingen	3.419	1.900	1.900	1.900	1.900	1.900
Totaal baten		2.327.428	2.375.674	2.960.630	3.533.470	3.607.222	3.654.638

LASTEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.930.10.2	Waardering onroerende zaken	-37.957	-32.843	-45.785	-51.069	-52.120	-52.892
6.940.10.2	Heffing belastingen	-32.991	-30.620	-100.938	-205.940	-210.127	-214.515
6.940.15.2	Invordering belastingen	-439	-1.995	-2.002	-2.002	-2.002	-2.002
Totaal lasten		-71.388	-65.458	-148.725	-259.011	-264.249	-269.409

5.02 Algemene uitkering

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.921.10.2 Uitkeringen uit het gemeentefonds	4.029.638	4.032.821	4.239.339	4.309.555	4.016.075	4.008.654
Totaal baten	4.029.638	4.032.821	4.239.339	4.309.555	4.016.075	4.008.654

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.921.10.2 Uitkeringen uit het gemeentefonds	-2.628	-2.600	-2.650	82.300	82.300	82.300
Totaal lasten	-2.628	-2.600	-2.650	82.300	82.300	82.300

5.03 Dividend

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.330.10.1 Stedin	1.960	6.760	6.760	6.760	6.760	6.760
6.913.10.2 Beleggingen	16.128	13.417	13.417	13.417	13.417	13.417
Totaal baten	18.088	20.177	20.177	20.177	20.177	20.177

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.330.10.1 Stedin	0	0	0	0	0	0
6.913.10.2 Beleggingen	-1.105	-1.234	-3.730	-3.730	-3.730	-3.730
Totaal lasten	-1.105	-1.234	-3.730	-3.730	-3.730	-3.730

5.04 Financieringsfunctie

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.005.00.0 Treasury	112.060	148.721	266.975	528.116	512.003	496.651
Totaal baten	112.060	148.721	266.975	528.116	512.003	496.651

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.005.00.0 Treasury	-76.371	-86.857	-261.341	-368.920	-377.218	-369.284
Totaal lasten	-76.371	-86.857	-261.341	-368.920	-377.218	-369.284

5.05 Overige algemene dekkingsmiddelen

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.008.00.0 Algemene baten en lasten	3.387	0	0	0	0	0
Totaal baten	3.387	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.008.00.0 Algemene baten en lasten	0	-5.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Totaal lasten	0	-5.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000

5.06 Overhead

In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder l de definitie overhead nader geduid. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van Vensters voor Bedrijfsvoering gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:

1. Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).
5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC).
6. Juridische zaken.
7. Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. Informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. Facilitaire zaken en Huisvesting.
10. Documentaire Informatie Voorziening (DIV).
11. Managementondersteuning primair proces.

Overzicht uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Bronjaar	Schiermonnikoog	Nederland
Overhead	% van totale lasten	2021	18,16%	n.v.t.

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting
Overhead	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.000.01.0	Overhead Personeel Publiekszaken	0	9.668	0	0	0	0
6.000.03.0	Overhead	1.590	1.546	7.748	3.177	34.419	34.419
6.000.10.0	Overhead ICT	0	0	0	0	0	0
6.000.20.0	Overhead Gemeentehuis	6.982	0	0	0	0	0
6.000.30.0	Overhead Administratie	0	0	0	0	0	0
Totaal baten		8.572	11.214	7.748	3.177	34.419	34.419

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.000.00.0 Overhead personeel Beleidsteam	-191.074	-181.795	-188.117	-188.117	-188.117	-188.117
6.000.01.0 Overhead Personeel Publiekszaken	-249.053	-201.212	-175.860	-175.860	-175.860	-175.860
6.000.02.0 Overhead Personeel Buitendienst	-27.050	-70.614	-12.543	-12.646	-12.795	-12.795
6.000.03.0 Overhead	-258.941	-259.302	-291.775	-262.701	-268.729	-268.052
6.000.10.0 Overhead ICT	-340.831	-363.841	-402.443	-415.305	-426.140	-437.108
6.000.20.0 Overhead Gemeentehuis	-160.300	-164.961	-179.826	-185.519	-187.342	-186.992
6.000.30.0 Overhead Administratie	-336.995	-354.545	-400.845	-457.124	-470.184	-482.549
Totaal lasten	-1.564.244	-1.596.270	-1.651.409	-1.697.272	-1.729.167	-1.751.473

5.07 Heffing VPB

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Schiermonnikoog geldt dat niet voldaan wordt aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Er is ofwel sprake van het aanbieden van een “collectief goed” (geen deelname economische verkeer), “normaal vermogensbeheer” of van “structureel verlieslatende activiteiten”.

De gemeente moet alleen aangifte doen voor haar belaste activiteiten in het kader van de verkoop afvalstromen en het grondbedrijf, voor zover aanwezig. Het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen moet worden gewaardeerd op de fiscale openingsbalans.
De gemeente heeft op dit moment twee grondexploitaties, bij winst hierop is er sprake van vpb-plicht grondexploitaties.
De opbrengsten van de verkoop afvalstromen worden opgenomen in de aangifte VPB en het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen wordt gewaardeerd op de fiscale openingsbalans. Het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de afvalstromen en grondexploitaties is zeer beperkt. Daarom is ervoor gekozen het te betalen bedrag aan VPB als een PM-post te oormerken.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.942.10.2 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.942.10.2 Vennootschapsbelasting	1	-750	-750	-750	-750	-750
Totaal lasten	1	-750	-750	-750	-750	-750

5.08 Onvoorzien

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totaal baten	0	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.922.10.2 Onvoorziene uitgaven	0	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500
Totaal lasten	0	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500

5.09 Saldo van baten en lasten voor bestemming

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totaal baten	0	0	0	0	0	0

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0

5.10 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen

Wat mag het kosten?

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.15.2 Mutaties reserves alg. dekk.midd.	308.320	69.215	24.672	6.915	6.915	79.769
Totaal baten	308.320	69.215	24.672	6.915	6.915	79.769

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
6.980.15.2 Mutaties reserves alg. dekk.midd.	-426.519	-123.000	-134.000	-134.000	-134.000	-90.000
Totaal lasten	-426.519	-123.000	-134.000	-134.000	-134.000	-90.000

Recapitulatie programma 5
Financiering en belastingen

BATEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
5.01 Lokale heffingen	2.327.428	2.375.674	2.960.630	3.533.470	3.607.222	3.654.638
5.02 Algemene uitkering	4.029.638	4.032.821	4.239.339	4.309.555	4.016.075	4.008.654
5.03 Dividend	18.088	20.177	20.177	20.177	20.177	20.177
5.04 Financieringsfunctie	112.060	148.721	266.975	528.116	512.003	496.651
5.05 Overige algemene dekkingsmiddelen	3.387	0	0	0	0	0
5.06 Overhead	8.572	11.214	7.748	3.177	34.419	34.419
5.11 Saldo van baten en lasten na bestemming	0	-17.263	0	0	0	0
Totaal baten	6.499.173	6.571.344	7.494.869	8.394.495	8.189.896	8.214.539

LASTEN

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
5.01 Lokale heffingen	-71.388	-65.458	-148.725	-259.011	-264.249	-269.409
5.02 Algemene uitkering	-2.628	-2.600	-2.650	82.300	82.300	82.300
5.03 Dividend	-1.105	-1.234	-3.730	-3.730	-3.730	-3.730
5.04 Financieringsfunctie	-76.371	-86.857	-261.341	-368.920	-377.218	-369.284
5.05 Overige algemene dekkingsmiddelen	0	-5.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
5.06 Overhead	-1.564.244	-1.596.270	-1.651.409	-1.697.272	-1.729.167	-1.751.473
5.07 Heffing VPB	1	-750	-750	-750	-750	-750
5.08 Onvoorzien	0	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500
Totaal lasten	-1.715.735	-1.807.468	-2.106.105	-2.284.883	-2.330.314	-2.349.846

Geraamde totaal saldo van baten en lasten	4.783.439	4.763.876	5.388.764	6.109.612	5.859.582	5.864.693

Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
5.10 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen - onttrekkingen	308.320	69.215	24.672	6.915	6.915	79.769
5.10 Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen - toevoegingen	-426.519	-123.000	-134.000	-134.000	-134.000	-90.000
Saldo toevoegingen & onttrekkingen aan reserves	-118.199	-53.785	-109.328	-127.085	-127.085	-10.231

Geraamde resultaat	4.665.239	4.710.091	5.279.436	5.982.527	5.732.497	5.854.462

GEPROGNOTISEERDE BALANS PER 31 DECEMBER

ACTIVA bedragen x € 1.000	Jaarrekening 31-12-2022	Begroting 31-12-2023	Begroting 31-12-2024	Begroting 31-12-2025	Begroting 31-12-2026
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	10	9	0	0	0
Materiële vaste activa	7.706	8.844	17.463	16.498	16.098
Financiële vaste activa	470	323	413	390	380
Totaal vaste activa	**8.186**	**9.176**	**17.876**	**16.888**	**16.478**
Vlottende activa					
Voorraden	522	-333	-491	-338	0
Uitzettingen met looptijd < 1 jaar	1.504	1.178	1.504	1.504	1.504
Liquide middelen	3.910	1.881	569	708	893
Overlopende activa	0	0	214	1.124	549
Totaal vlottende activa	**5.936**	**2.726**	**1.797**	**2.999**	**2.946**
Balanstotaal activa	14.122	11.902	19.673	19.887	19.424

PASSIVA bedragen x € 1.000	Jaarrekening 31-12-2022	Begroting 31-12-2023	Begroting 31-12-2024	Begroting 31-12-2025	Begroting 31-12-2026
Vaste passiva					
Eigen vermogen	3.976	2.899	3.490	3.260	3.267
Resultaat begrotingsjaar		66	52		
Voorzieningen	1.482	1.190	1.426	1.517	1.367
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	5.327	5.733	12.642	14.777	14.457
Totaal vaste passiva	**10.785**	**9.888**	**17.610**	**19.554**	**19.091**
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar	333	254	333	333	333
Overlopende passiva	3.004	1.760	1.730		
Totaal vlottende passiva	**3.337**	**2.014**	**2.063**	**333**	**333**
Balanstotaal passiva	14.122	11.902	19.673	19.887	19.424

LOKALE HEFFINGEN

Beleid publiekrechtelijke heffingen
Hieronder treft u een beknopte uiteenzetting aan over de omvang van het huidige pakket aan belastingen en het beleid met betrekking tot de jaarlijks vast te stellen tarieven en kwijtschelding van belastingen.
Tot slot zijn de effecten van dat beleid vertaald in een overzichtje van de woonlastenontwikkeling 2024 ten opzichte van 2023.

Overzicht belastingen en heffingen

Onroerendezaakbelastingen
De onroerendezaakbelastingen zijn de belangrijkste gemeentelijke belastingen waarvan de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht kan worden besteed. De mogelijkheid om onroerendezaakbelasting te heffen is vastgelegd in de Gemeentewet. De hoogte van de aanslagen is zowel afhankelijk van de waarde van een pand, zoals die elk jaar wordt bepaald op basis van de Wet waardering onroerende zaken (hierna: Wet WOZ), als van de door de raad vastgestelde tarieven.
Er wordt onderscheid gemaakt tussen tarieven voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen.

Aanpassing in begroting 2024:
In de begroting 2024 is een correctie voor de gemiste inkomsten OZB 2023 doorgevoerd door een verhoging van het tarief OZB 2024 eigenaren van 20,28% (jaarlijkse indexatie van 1,5% maal correctie stijging WOZ-waarde 2023 van 18,5%). Daarnaast is de verwachte WOZ stijging voor woningen van 5% en voor bedrijven van 3,02% niet gecompenseerd door het verlagen van het OZB tarief.

Voor het college hoort hier wel bij, dat voor de mensen met de (te) smalle beurs de kwijtscheldings-regeling goed onder de aandacht moet worden gebracht.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting is een algemene verblijfsbelasting en daarmee een algemeen dekkingsmiddel. De mogelijkheid om toeristenbelasting te heffen is vastgelegd in de Gemeentewet.
De belasting is gebaseerd op de gedachte, dat binnen de gemeente personen verblijven, die daar niet woonachtig zijn, maar wel gebruik maken van de (algemene) gemeentelijke voorzieningen. De belasting kan dan ook worden gezien als een tegemoetkoming in de kosten van de gemeente voor de instandhouding van die voorzieningen. De belasting kent een tarief voor het houden van dagverblijf en een tarief voor het houden van nachtverblijf tegen vergoeding.
Degene die verblijf biedt, is belastingplichtig en gerechtigd de belasting te verhalen op de persoon of personen die verblijf houden.

Aanpassing in begroting 2024:
Voor het innen van de toeristenbelasting hanteren wij de forfaitaire systematiek. Onderzoek heeft uitgewezen dat de bezettingsgraad van de verblijfsaccommodaties die wij momenteel hanteren veel lager is dan de werkelijke bezettingsgraad. We kiezen er daarom voor om het forfaitair tarief te verhogen van 44% naar 75% voor de hotels, pensions, vakantiehuizen en B&B's en van 30% naar 40% voor de groepsaccommodaties en kampeerterreinen. Voorwaarde hierbij dat de belastingplichtigen de mogelijkheid wordt geboden om ook aangifte te doen op basis van werkelijke overnachtingen per persoon. Het tarief van de toeristenbelasting zal met de jaarlijkse indexatie van 1,5% verhoogd worden. De speciale regeling voor schoolreisjes blijft behouden.
We hanteren de forfaitaire systematiek voor het jaar 2024. Tegelijkertijd onderzoeken we of we kunnen komen tot een systematiek waarbij alle bezoekers tot (zo mogelijk) digitale afdracht komen, zodat die afdracht ook volledig bij de gemeente terecht komt. Ook willen we kijken of er belasting kan worden geheven door deze te koppelen aan de hoogte van de verhuurprijzen/overnachtingsprijzen, bijvoorbeeld door een percentage. Toeristen die in staat zijn een hogere huur te betalen, betalen dan ook meer belasting dan mensen die een lager overnachtingstarief betalen. Het uitvoeren van het onderzoek, de besluitvorming daarover en vervolgens doorvoeren in de belastingverordening kost tijd. Dit biedt dus sowieso geen oplossing voor 2024, maar wellicht wel voor de jaren daarna.

Forensenbelasting
De forensenbelasting wordt geheven van een natuurlijke persoon die voor hemzelf of zijn gezin op meer dan negentig dagen per kalenderjaar een gemeubileerde woning binnen de gemeente beschikbaar houdt (tweede woning). De mogelijkheid om forensenbelasting te heffen is vastgelegd in de Gemeentewet.
Bijkomende eis is, dat diegene geen hoofdverblijf houdt binnen de gemeente waar de woning is gelegen.
De belasting is gekoppeld aan de hoogte van de WOZ-waarde van de woning. Dat is dezelfde waarde die wordt gebruikt voor de onroerendezaakbelastingen.

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengst vloeit niet naar de algemene middelen, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en –verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwijtschelding volledig worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing (100% kostendekking). In de tariefstelling wordt onderscheid gemaakt tussen een- en meerpersoonshuishoudens. Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe "de vervuiler betaalt." De mogelijkheid om afvalstoffenheffing in te stellen is vastgelegd in de Wet Milieubeheer.

Rioolheffing
De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door middel van de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen die op dat stelsel (in)direct zijn aangesloten. De gemeente heeft naast de zorgplicht voor gemeentelijk afval- en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. Ook voor de rioolheffing geldt dat dit een zogenaamde bestemmingsheffing is. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekking wordt gebruikt om de voorzieningen, die dienen voor de uitvoering van genoemde zorgplicht, te bekostigen. De mogelijkheid om een rioolheffing in te voeren is vastgelegd in de Gemeentewet.

Lijkbezorgingsrechten
Op basis van deze belastingverordening worden rechten geheven voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen en de daarmee samenhangende diensten. Zowel het gebruik als de aard van de af te nemen diensten kennen veel verschijningsvormen, die in de bij de verordening behorende tarieventabel met naam en toenaam limitatief zijn opgesomd. Een recht is geen algemene belasting. Om een recht te mogen heffen dient er een individualiseerbare prestatie van de gemeente jegens de burger te staan. Daarnaast geldt dat de begrote bate van de rechten de begrote lasten niet mogen overstijgen (opbrengstlimiet).

Liggelden jachthaven
Met ingang van 1 januari 2024 wordt het liggeld door de Stichting jachthaven vastgesteld en niet meer door de gemeente. De jaarlijkse update van de verordening komt hiermee te vervallen. De verordening liggelden kan ingetrokken worden.

Leges
Vanaf 1 januari 2024 gaat de nieuwe Omgevingswet in. De Omgevingswet regelt alles voor de ruimte waarin we wonen en werken. Deze nieuwe wet bundelt en maakt regels eenvoudiger. Met behulp van 1 digitaal loket wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten. Dit heeft impact op de legesplichtige activiteiten. Onzeker is wat het financiële effect van de nieuwe wet is. Er zijn wel onderzoeken gedaan, maar het blijven ramingen.

De diensten waarvoor leges worden geheven, zijn in de Legesverordening op samenhang geclusterd.
• Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening;
• Hoofdstuk 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
• Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.
Onder Hoofdstuk 1 vallen met name de legestarieven voor diensten van Burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen).
Onder Hoofdstuk 2 vallen de legestarieven voor diensten die verleend worden onder de noemer ‘omgevingsvergunning’ (voorheen bouwvergunning).
Onder Hoofdstuk 3 vallen de legestarieven voor diensten die uitsluitend verleend worden aan ondernemers zoals de drank- en horecavergunning, de evenementenvergunning en de vergunning voor seksbedrijven.

Tarieven en kwijtscheldingsbeleid

In de Notitie Financieel Kader 2023–2026 is in algemeenheid bepaald, dat de tarieven van de belastingen, heffingen en rechten jaarlijks worden verhoogd met 2%. Er gelden echter uitzonderingen:
- Voor de onroerendezaakbelastingen bedraagt die verhoging normaal 1,5%. Maar besloten is om voor het jaar 2024 de onroerendezaakbelastingen voor woningen te verhogen met 20,28%. Voor onroerendezaak-belastingen niet-woningen is de verhoging wel 1,5%.
- Voor de rioolheffing, afvalstoffenheffing, lijkbezorgingsrechten en leges geldt dat een kostendekking van 100% wordt aangehouden.

Kwijtscheldingsbeleid
Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn burgers de mogelijkheid om voor een lagere belastingaanslag in aanmerking te komen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op

rijksniveau vastgesteld. Wel mogen gemeenten zelf bepalen van welke belastingen zij kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag wordt kwijtgescholden.
De aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing komen in principe voor kwijtschelding in aanmerking. De gemeente Schiermonnikoog maakt gebruik van de ruimst mogelijke normen voor kwijtschelding, namelijk de 100% bijstandsnorm en de 100% AOW-norm. Ook bij de vermogenstoets wordt de ruimst mogelijke extra vermogensvrijstelling gebruikt.
Het bedrag aan te verlenen kwijtscheldingen is geraamd op € 4.000.

Tarieven

In de begroting staat jaarlijks een overzicht van de opbrengsten van de lokale heffingen, te weten de belangrijkste belastingen, rechten en heffingen (leges). Het tarief van iedere lokale heffing wordt in het najaar door middel van een apart raadsvoorstel vastgesteld. Met inachtneming van hetgeen hiervoor onder hoofdstuk 1 is gezegd over de beleidskaders waarbinnen in algemeenheid beslissingen worden genomen over tariefontwikkelingen, zijn hierna de precieze effecten daarvan voor het jaar 2024 ten opzichte van 2023 opgenomen.

Belasting soort	Tarief 2023	Tarief 2024	Mutatie 2024
OZB eigenaar woningen*	0,0817%	0,0983%	20,28%
OZB eigenaar niet-woning	0,2194%	0,2227%	1,50%
OZB gebruiker	0,1766%	0,1792%	1,50%
Forensenbelasting	0,2793%	0,2849%	2,00%
Toeristenbelasting			
Dagverblijf	€ 2,15	€ 2,19	2,00%
Nachtverblijf	€ 1,89	€ 1,93	2,00%
Nachtverblijf schoolreis	€ 1,79	€ 1,83	2,00%
Afvalstoffenheffing			
Eenpersoonshuishouden	€ 253,37	€ 258,41	1,99%
Meerpersoonshuishouden	€ 330,23	€ 336,80	1,99%
Lijkbezorgingsrechten	Div.	Div.	5,85%
Rioolheffing			
a. *Vast bedrag:*			
- *0 tot en met 50m3*	€ 28,37	€ 28,94	2,00%
- *51 tot en met 250m3*	€ 56,86	€ 58,00	2,00%
- *250m3 en meer*	€ 143,37	€ 146,24	2,00%
b. *Variabel* bedrag:			
per m3	€ 1,04	€ 1,06	2,00%

*De opbrengst onroerendezaakbelastingen wordt enerzijds beïnvloed door de WOZ-waardeontwikkeling en anderzijds door de tariefstelling. De verwachting op dit moment is, dat de waarde van de niet woningen nagenoeg ongewijzigd zal blijven ten opzichte van 2023. Voor woningen wordt een waardestijging verwacht van 5%. Normaal wordt rekening gehouden met een opbrengststijging van 1,5%. Voor dit jaar is hiervan afgezien voor woningen. Besloten is om voor woningen een opbrengststijging te hanteren van 20,28%. Voor de volledigheid zei opgemerkt, dat de exacte WOZ-waardeontwikkelingen voor 2024 pas eind dit jaar bekend zullen zijn. Niet ondenkbaar is dat de voorgestelde tarieven dan nog aanpassing behoeven.

3. Belastingopbrengsten 2024

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de voor het jaar 2024 begrote opbrengsten voor de belastingen, rechten en heffingen van de Gemeente Schiermonnikoog.

Belasting soort	Begroting 2024 (opbrengst in €)
OZB eigenaar woningen	525.487
OZB eigenaar niet-woning	125.743
OZB gebruiker	89.282
Toeristenbelasting	1.834.540
Forensenbelasting	383.678
Afvalstoffenheffing	383.868
Rioolheffing	220.036
Lijkbezorgingsrechten	40.692
Leges	208.749
Stelpost minder leges omgevingswet	-15.000
Totaal	**3.797.075**

4. Kostendekking afvalstoffenheffing, rioolheffing, lijkbezorgingsrechten en leges

De geraamde lasten en opbrengsten voor het jaar 2024 bedragen:

	Afvalstoffen-heffing €	Rioolheffing €	Lijkbezorgings-rechten €	*Leges €
Toe te rekenen kosten:	298.745	182.128	25.005	158.851
Overhead	30.647	20.393	15.687	92.999
BTW	54.477	26.982	-	-
Totale kosten	383.869	229.503	40.692	251.850
Opbrengst heffingen	383.868	220.036	40.692	208.749
Onttrekking voorziening**	-	9.476	-	-
Stelpost minder leges omgevingswet				-15.000
Dekkingspercentage	100%	96%	100%	77%

*Leges: We streven naar 100% kostendekking. Zoals in de beschrijving van de heffingen weergegeven, bestaat er nog veel onduidelijkheid over de leges. In de berekening is uitgegaan van de huidige situatie. Wel wordt er reeds rekening mee gehouden dat deze opbrengsten niet geheel haalbaar zijn. Daartoe is een stelpost opgenomen van € 15.000. Bij de indienen van de voorstellen in de raad zullen de nieuwe ontwikkelingen meegenomen worden hetgeen kan resulteren in een aangepaste begroting op dit terrein.

** Onttrekking voorziening rioolheffing: Net als voorgaande jaren onttrekken we in 2024 een bedrag aan de voorziening riolering om zo 100% kostendekking te bereiken. De verwachting is dat in 2025 deze onttrekking niet meer nodig is, vanwege dalende afschrijvingslasten.

5. Woonlastenontwikkeling een- en meerpersoonshuishoudens 2023-2024

Voor een beeld over de ontwikkeling van de woonlasten wordt in de regel onderscheid gemaakt tussen eigenaar-bewoners en huurders en daarbinnen weer tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Voor beide groepen geldt dat de woonlasten in ieder geval een resultante zijn van tariefontwikkelingen van de afvalstoffenheffing en rioolheffing. Voor de eigenaar-bewoner wordt dat aangevuld met de effecten van de tariefontwikkeling voor de onroerendezaakbelastingen. Het algemene beeld is dat over de hele linie de gemiddelde woonlasten stijgen, ten gevolge van de stijging van de tarieven rioolheffing en met name de tarieven afvalstoffenheffing.

Woonlasten eigenaar-bewoner:

Gemiddelde woonlasten eigenaar-bewoner	**Eenpersoons-huishoudens**	**Meerpersoons-huishoudens**
Schiermonnikoog	**2024 €**	**2024 €**
Onroerendezaakbelastingen eigenaar*	468	468
Afvalstoffenheffing	258	336
Rioolheffing[1)]	78	201
Totaal	**804**	**1.005**
Gemiddelde woonlasten	**2023**	**2023**
Schiermonnikoog €	762	896
Ontwikkeling lokale belastingdruk 2023-2024	5,5%	12%

Voor het jaar 2023 is uitgegaan van een gemiddelde WOZ-waarde van de woning van € 454.000. Voor het jaar 2024 wordt een gemiddelde WOZ-waarde aangehouden van € 477.000.

Woonlasten huurder

Gemiddelde woonlasten huurder	**Eenpersoons-huishoudens**	**Meerpersoons-huishoudens**
Schiermonnikoog	**2024 €**	**2024 €**
Afvalstoffenheffing	258	336
Rioolheffing[1)]	78	201
Totaal	336	537
Gemiddelde woonlasten	**2023**	**2023**
Schiermonnikoog €	330	527
Ontwikkeling lokale lastendruk 2023-2024	1,8%	1,9%

Rioolheffing voor meerpersoonshuishoudens gebaseerd op een waterverbruik van 135 m3 per jaar en voor éénpersoonshuishoudens op 46 m3 per jaar.

6. Vergelijking woonlasten op basis van Atlas van de lokale belastingen

Elk jaar publiceert het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo), een onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, de zogenoemde Atlas van de lokale belastingen. Dat Atlas geeft jaarlijks een overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen, waaraan wij voor het jaar 2023 de onderstaande tabellen hebben ontleend.

In die tabellen worden de gemiddelde woonlasten voor de eigenaar-bewoner en de huurder weergegeven, alsmede de provinciale en landelijke rangorde voor wat betreft de meerpersoonshuishoudens. In het verlengde daarvan hebben wij, zowel in relatieve als absolute zin, de afwijkingen ten opzichte van het Friese en landelijke gemiddelde weergegeven. Let wel: het gaat hierbij om de cijfers 2023. De cijfers 2024 zijn uiteraard pas in de loop van volgend jaar beschikbaar.

Woonlasten 2023 eigenaar – bewoner

Gemeente	Eénpersoons €	Meerpersoons €	Rangorde provinciaal meer persoons-	Rangorde landelijk meer persoons
Schiermonnikoog	762	896	14[1)]	126
Gemiddelde in Friesland	760	868		
Gemiddelde Nederland	867	944		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Éénpersoons	Meerpersoons
In procenten	6%	16%
In euro's	44	137
Verhouding t.o.v. landelijk gemiddelde	**Éénpersoons**	**Meerpersoons**
In procenten	-/- 7%	6%
In euro's	-/- 63	61

De provinciale rangorde is in 2023 in vergelijking met 2022 iets gewijzigd. Van de 18 gemeenten binnen de provincie staat Schiermonnikoog op plek 14 (was 13). Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (Ameland) en nummer 18 de hoogste (Dantumadiel). Ook landelijk gezien is de rangorde in vergelijk met 2022 iets gewijzigd. De gemeente is gezakt van plek 121 naar 126. De ontwikkeling van de verhouding voor de éénpersoons-huishoudens ten opzichte van het Friese gemiddelde geeft een positief beeld. Schiermonnikoog zit op het Friese gemiddelde.

Woonlasten huurder 2023

Gemeente	Eénpersoons €	Meerpersoons €	Rangorde provinciaal meer persoons-	Rangorde landelijk meer persoons
Schiermonnikoog	330	527	11[1)]	250[2)]
Gemiddelde in Friesland	330	443		
Gemiddelde in Nederland	346	436		

Verhouding t.o.v. Fries gemiddelde	Éénpersoons	Meerpersoons
In procenten	0%	1,21%
In euro's	0	94
Verhouding t.o.v. landelijk gemiddelde	***Éénpersoons***	***Meerpersoons***
In procenten	*0,95%*	*1,21%*
In euro's	*-/- 16*	*91*

Ook voor de huurder met een meerpersoonshuishouden geldt dat de provinciale positie in 2023 iets gewijzigd is. Die daalt van 9 naar 11. Nummer 1 heeft de laagste woonlasten (Harlingen) en nummer 18 de hoogste (Waadhoeke). De landelijke positie is wel verbeterd. Daar is de gemeente in de rangorde van “goedkoopste” gemeenten geklommen van plek 262 naar plek 250.

[1)]nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 18 de hoogste
[2)]nummer 1 heeft de laagste woonlasten en nummer 372 de hoogste
Bron COELO Atlas van de lokale lasten 2023

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Wegen (zie ook thema 2.2)

In 2024 herstraten we de volgende straten volgens het beheerplan wegen en paden 2023 – 2032:

- Langestreek van Torenstreek tot Nieuwestreek
- Noorderstreek van Langhuispad tot nr 42
- van Westerholtstraat nabij nr 2
- Burg van den Bergstraat (inrit garages)
- Voetpaden Langestreek, Voorstreek en Torenbinnenpad e.o.

We stellen de herinrichting van het van der Molenpad uit tot de ontwikkelingen gerealiseerd is. We richten het centrum van het dorp in als woonerf. De (fietsen)hekken bij strandovergang Badweg worden vernieuwd. Tenslotte voeren we het areaal wegen en paden in in beheerprogramma BrutIS.

Financiën, o.b.v. huidige MOP wegen:

Jaarlijks wordt er € 105.421 gestort in de voorziening onderhoud wegen.

Uw raad heeft op 18 april 2023 een wegenonderhoud plan 2023-2032 vastgesteld. Deze financiën zijn in de begroting 2024 verwerkt.

Lichtmasten (zie ook thema 2.2)

Beheer en onderhoud van de lichtmasten is onder regie van de OVEF uitbesteed aan CityTec. In beheerprogramma MOON is het onderhoudsprogramma voor de komende jaren inzichtelijk. In 2024 voeren we dagelijks onderhoud aan de lichtmasten uit en bereiden we de vervanging van armaturen in 2025 voor. We stellen een nieuw beheerplan openbare verlichting en elektrische installaties op.

Financiën:

Jaarlijks wordt een bedrag van € 7.500 gestort in de reserve openbare verlichting en wordt er € 952 aan rente toegevoegd. Onttrekkingen aan de reserve vinden plaats op basis van de planning van het huidige lichtmastenplan. De stand van de reserve openbare verlichting bedraagt per 1-1-2024 ongeveer € 114.000.

Openbaar groen (zie ook thema 2.4)

De buitendienst werkt al jaren volgens het groenuitvoeringsplan. Jaarlijks besteden de medewerkers van de buitendienst meer dan 5.000 uren aan openbaar groen, zoals dat omschreven staat in het plan.
Onder openbaar groen vallen ook posten die elders in de gemeentelijke begroting zijn ondergebracht, namelijk:

- groene sportvelden;
- onderhoud begraafplaats en begraven;
- legen van de afvalbakken;
- onderhoud straatmeubilair (banken/tafels);
- bladruimen en vegen van de straten en bermen;
- controle en onderhoud speeltoestellen;
- controle watergangen;
- ecologisch maaien;

- aandacht voor biodiversiteit.

In 2024 planten we nieuwe bomen om de waardevolle bomenstructuur te herstellen, nadat bomen waren weggevallen door storm of ziekte. We voeren de maatregelen uit die in het Bijenpact gemeente Schiermonnikoog zijn afgesproken. Ook gaan we verder met de bestrijding van invasieve exoten. We schaffen een brandkast aan voor de opslag van accu's van het elektrisch gereedschap en vervangen de grafbekistiing die versleten is.

Financiën:
Voor het openbaar groen is er geen reserve of voorziening ingesteld, omdat dit reguliere, jaarlijkse kosten betreft.

Jachthaven (zie ook thema 3.2)
We houden de Waddenhaven op diepte door om de 4 jaar te cutteren en in de tussenliggende jaren te ploegen. In 2024 wordt de Waddenhaven geploegd. Begin 2024 voeren we fase 2 van groot onderhoud uit. We vervangen damwanden en loopbruggen en conserveren drijvende steigers en meerpalen. Tenslotte stellen we een nieuw beheerplan voor Waddenhaven Schiermonnikoog op.

Financiën:
Reserve baggeren jachthaven
Voor het baggeren van de jachthaven is er een reserve baggeren. Er wordt jaarlijks € 28.000 aan deze reserve wordt toegevoegd om zo te kunnen sparen voor toekomstige grote baggerwerkzaamheden.
Voorziening jachthaven
- jaarlijks wordt € 21.000 gestort in de voorziening onderhoud jachthaven
- in 2024 staat er voor € 8.385 aan onderhoud op het programma ten laste van deze voorziening.

Riolering (zie ook thema 2.4)
In 2024 voeren we een rioolinspectie uit in het hoofdriool. We koppelen waar mogelijk de afvoer van regenwater af van het hoofdriool, veelal in combinatie met wegonderhoud. Ook benutten we mogelijkheden om regenwater te bergen in de openbare ruimte om overlast bij hevige regenbuien te beperken.

Financiën:
Toevoegingen en onttrekkingen worden per jaar bepaald aan de hand van baten en lasten riolering.

Gebouwen (door de hele begroting)
In de raadsvergadering van 17 mei 2022 is het DMJOP-gebouwen 2022-2031 besluitvormend behandeld in de raad. Dit onderhoudsplan is verwerkt in de begroting 2024.

Financiën:
Jaarlijks wordt voor onderhoud een bedrag van € 218.686 gestort in de voorziening onderhoud gebouwen. Dit bedrag bestaat uit € 169.381 benodigde storting vanuit het DMJOP, € 36.000 voor storting scholen, € 8.305 voor Kittiwake en € 5.000 reservering voor interieur gemeentelijke gebouwen

Het onderhoud van € 162.817 in 2024 wordt onttrokken aan de voorziening onderhoud gebouwen. Dit bestaat uit het volgende geplande onderhoud:

Naam		2024 €
5.200.15.3	Gemeentelijke werkplaats	7.748
6.000.20.0	Gemeentehuis	61.548
6.001.20.0	Ambtswoning burgemeester	11.474
6.421.10.4	Basisschool	0
6.441.10.4	Huisvesting voortgezet onderwijs	0
6.530.10.6	Zwembad, gemeente	2.578
6.560.20.3	Jachthaven Gebouw	11.678
6.560.30.3	Toiletgebouwen	95
6.670.10.6	Kittiwake	3.299
6.721.10.3	Huishoudelijk afval: Overslag: Veerweg 4	7.023
6.721.15.3	Bedrijfsafval: Overslag: Veerweg 4	45
6.724.10.3	Aula	13.618
6.820.15.9	Woningen (verhuur)	3.363
6.820.20.9	Doorstroomwoningen	35.103
6.820.40.9	Garageboxen	937
6.820.45.9	Noorderstreek 40vrm. brandweergarage	777
6.820.50.9	Nieuwestreek 1	3.531
	Eindtotaal	**162.817**

Meerjarenonderhoudsplannen

In de begroting 2024 en verder zijn de cijfers uit de volgende door het college of de raad vastgestelde beheer- en onderhoudsplannen verwerkt:

Kapitaalgoederen	Jaren
MOP gemeentelijke gebouwen	2022-2031
MOP jachthaven	2017-2026
Onderhoudsplan veerdam	2017-2026
MOP riolering	2019-2027
MOP openbare verlichting (MOON)	2006-2010
Beheerplan wegen en paden	2023-2032
Groenbeheerplan	2008

Provincie Fryslân houdt toezicht op het duurzaam in stand houden van kapitaalgoederen, met name het voorkomen van achterstallig onderhoud. Een onderhoudsplan mag maximaal 5 jaar oud zijn. We werken daarom waar nodig aan de vernieuwing van de onderhoudsplannen.

BEDRIJFSVOERING

Inleiding

De organisatie van de gemeente Schiermonnikoog heeft als motto ´**Wij zijn er voor u´; onze diensten leveren wij aan alle inwoners en gasten van ons eiland.**

- Wij zijn servicegericht en doen waar dat mogelijk is een extra stap voor onze inwoners en gasten.
- Wij zijn gericht op het vinden van een oplossing; als iets niet kan, zoeken we met elkaar naar een mogelijk alternatief
- Wij handelen zonder vooringenomenheid en onafhankelijk; gewoon integer.
- Wij communiceren pro-actief, helder en duidelijk

Onze uitgangspunten voor de gemeentelijke dienstverlening

1. We voldoen aan de minimale wettelijke verplichtingen, niet minder én niet meer.
2. We maken gebruik van handige en stevige samenwerkingsarrangementen in gezamenlijkheid met onze partners de Waddeneilanden (collectief en individueel) dan wel Noardeast-Fryslân en de gemeente Leeuwarden om de uitvoeringskosten zo beperkt mogelijk te houden, de continuïteit te waarborgen en de kwetsbaarheid te verminderen. We investeren pas in een nieuwe ontwikkeling op het moment dat landelijke en provinciale kaders helder zijn. Zo voorkomen we dat we energie verspillen aan plannen die mogelijk tot niets leiden.
3. We stemmen onze dienstverlening af op de nieuwe ontwikkelingen die zich in de praktijk hebben bewezen, gaan geen ingrijpende reorganisaties uitvoeren en groeien organisch naar de nieuwe gewenste situatie.
4. Bij ons personeelsbeleid houden we proactief rekening met leeftijdsopbouw binnen de organisatie en benutten we de kansen op de lokale (eilander) arbeidsmarkt zo goed mogelijk.
5. We willen een organisatiecultuur waarbij we inwoners, gasten en anderen professioneel benaderen, servicegericht, integer en zakelijk.
6. Wij streven ernaar alleen regels te stellen die wij ook kunnen en willen handhaven.

Uit te voeren activiteiten:

1. Uitvoering geven aan de samenwerkingsafspraken met de Waddeneilanden, Noardeast-Fryslân, gemeente Leeuwarden en andere partners; gezamenlijk en individueel nieuwe ontwikkelingen bespreken
2. De uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving toekomstbestendig maken. De introductie van de Omgevingswet vraagt daarbij om extra aandacht.
3. De communicatie naar onze inwoners en gasten verder ontwikkelen. Wij gaan in samenspraak met anderen een nieuw participatiebeleid opstellen.
4. De ontwikkeling van onze gemeentelijke organisatie als continu aandachtspunt te hebben vanuit continuïteit waarborgen en kwetsbaarheid zo klein mogelijk te houden; geheel en individueel

Samenwerkingsafspraken Waddeneilanden
Op samenwerkingsniveau van de Waddeneilanden is een Gemeenschappelijke Regeling afgesloten en zijn de volgende speerpunten geformuleerd waarop wij gezamenlijk als Waddeneilanden optrekken:

- Leefbaarheid
- Duurzaamheid
- Openbare Orde (Kust)Veiligheid en Water

Brede welvaart (Goed Wonen en Leven, Toekomstbestendig Ondernemen en Ontwikkelen en Optimaal bereikbaar en Verbonden) en Duurzaamheid (Duurzame energie en Circulaire economie) hebben een vooraanstaande plek gekregen in het uitvoeringsprogramma van de GR Waddeneilanden en de hierop gebaseerde en toegekende Regiodeal.
Voor het samenwerkingsverband de Wadden is een programma 2050 opgesteld.

Binnen de Directieraad (het maandelijks overleg van de vijf wadden-gemeentesecretarissen) is bedrijfsvoering een belangrijk thema omdat deze onderwerpen zich bij uitstek lenen voor samenwerking en uitwisseling tussen eilanden. Het gaat daarbij o.a. om:

- ICT en zaakgericht werken
- Inkoop en aanbesteding
- Juridische expertise
- Personeel en organisatie
- Burgerzaken
- Financiën

Samenwerking met Ameland:
Op de volgende terreinen werken we samen met de gemeente Ameland:

- Onderwijs
- Secretariaat bezwarencommissie

Samenwerking Noardeast-Fryslân
De gemeente Schiermonnikoog heeft een dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Noardeast-Fryslân. Deze DVO's hebben betrekking op het sociaal domein (WMO en sociale zaken) en (beleids-) ondersteuning op het gebied van financiën, belastingen en salarisadministratie. Voor de dienstverleningsovereenkomst zijn voor de daarvoor te berekenen kosten al afspraken gemaakt. Het contract wordt zeer binnenkort geactualiseerd.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
Op basis van de nota handhaving 'gelijke monniken, gelijke kappen' wordt er sinds 2020 actief en gestructureerd gehandhaafd. Op grond van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging zal de wijze waarop de VTH-taken worden uitgevoerd binnenkort worden aangepast.

Dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en gasten
In een continu proces met elkaar in de gemeentelijke organisatie werken aan een nog betere dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en gasten is ons uitgangspunt

Communicatie

De communicatie is het afgelopen jaar pro-actiever geworden. Er wordt vaker via de nieuwsbrief en website gecommuniceerd over voorgenomen ontwikkelingen en de inhoud daarvan. Bij elk voorstel nemen we de communicatie-afweging expliciet mee. Hiermee creëren we nog meer bewustwording binnen de organisatie ten aanzien van de actieve communicatie naar onze inwoners. Op deze manier zijn onze inwoners eerder hierover geïnformeerd en dat draagt bij aan nog meer transparantie. En met de in 2020 geïntroduceerde groene brief blijven we onze inwoners informeren over ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

Ontwikkeling van de organisatie als geheel en individueel

Werken aan de kwaliteit en continuïteit van onze kleine organisatie is een continu aandachtspunt. We zijn kwetsbaar in onze continuïteit, mocht iemand ziek zijn of anderszins afwezig, dan kunnen sommige werkzaamheden niet worden overgenomen door collega's. Op ongeveer elk inhoudelijk terrein hebben we namelijk maar één of een parttime medewerker. Dankzij samenwerking met de eerder genoemde partners, proberen we dat zoveel mogelijk op te vangen. En als op deze manier iedereen operationeel is, kunnen we onze taken goed uitvoeren. Voor de inzet van tijdelijke capaciteit voor een project of tijdelijke klus, de zogenaamde flexibele schil rondom onze vaste formatie, hebben we vanaf 2023 een specifiek budget. Voor de toekomst zien we echter nog steeds een toename van wettelijk opgedragen taken die meer uitvoering gaan vragen. Het betreft hier taken die voortkomen uit nieuwe wetgeving, bijvoorbeeld de Omgevingswet, de privacywetgeving en de Wet Open Overheid. Daarnaast wordt er op steeds meer terreinen gevraagd om verantwoordingsdocumenten en het voldoen aan steeds strengere eisen. Dat legt een groter beslag op onze bedrijfsvoeringscapaciteit. Samenwerken en zoeken naar slimme oplossingen blijft voor onze organisatie dus cruciaal.

Bedrijfsvoeringskosten

Hieronder wordt inzicht gegeven in de volgende bedrijfsvoeringsonderdelen:

a. Omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten;
b. Kosten van inhuur derden;
c. Huisvestingskosten;
d. Automatiseringskosten;
e. Kosten voor de raad, de griffie, de rekenkamer en de accountant.

a. Omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten

Onderstaande tabel geeft de personeelslasten weer alsmede de ontwikkeling van de formatie:

afdeling	kosten in €	formatie	
	2024	2024	2023
5.500.10.0 Kostenplaats publiekszaken	854.891	11,53	9,85
5.600.10.1 Kostenplaats personeel beleidsteam	1.125.615	11,73	10,40
5.600.10.3 Kostenplaats personeel buitendienst	485.846	7,49	6,49
6.001.15.0 Burgemeester en wethouders	297.253	2,60	2,60
6.003.10.8 Burgerlijke stand	5.500	0	0
6.420.500 Exploitatie Samenwerkingsschool Yn de Mande	305.033	5,85	0
9.000.220 SPUK Tijdelijke regeling capaciteit dec.overheden voor klimaat- en energiebeleid	20.291	0,30	0
9.000.100 PAW project	33.714	0,60	0

Totaal	**2.319.008**	**40,1**	**29,34**

De uitbreiding van de formatie komt met name door de uitbreiding van medewerkers, verwerkt in de NFK 2024-2027 van 4,68 FTE. Daarnaast is het aantal FTE van Yn de Mande van 5,85 FTE nieuw opgenomen.

b. *Kosten van inhuur derden;*

Soort inhuur	**2024 €**	**2023 €**
5.500.10.0 Kostenplaats publiekszaken	38.830	35.000
6.140.101 Openbare orde	29.000	0
6.140.151 Strandbewaking	20.000	0
6.420.500 Exploitatie samenwerkingsschool Yn de mande	134.768	0
6.922.152 Stelposten Flexibele schil	100.000	0
6.940.102 Heffingen belastingen	63.721	0
6.210.10.1 Verkeersregelingen, NFK 2023	0	20.000
6.540.10.6 Kunst en cultuur, NFK 2023	0	10.000
6,560,10,3 Openbaar groen, NFK 2023	0	6.000
6.560.20.3 Jachthaven, NFK 2023	0	6.000
6.560.25.2 Bevordering toerisme, NFK 2023	0	11.500
6.810.10.7 Bestemmingsplannen, NFK 2023	0	35.000
6.822.00.0 Overige volkshuisvesting, NFK 2023	0	37.500
Bouw- en woningtoezicht (deels op 6.822.20.9 en deels op kpl. 5.500.100)	0	82.606
Totale inhuurkosten	**386.319**	**243.606**

Inhuur derden wordt gedefinieerd als:
“het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen de organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

De inhuur van derden stijgt met name door de inhuur derden van Yn de Mande.

c. *Huisvestingskosten*

Product	**2024**	**2023**
5.200.15.3 Werkplaats	117.809	108.179
6.000.20.0 Overhead gemeentehuis	179.826	164.961
Totale huisvestingskosten	**297.635**	**273.140**

Dit zijn de lasten inclusief toegerekende uren.

d. Automatiseringskosten

Product	2024	2023
6.001.10.6 Gemeenteraad (raadsapparatuur incl. rente en afschrijving)	25.461	24.691
6.000.10.0 Overhead ICT	402.443	358.211
Totale automatiseringskosten	**427.904**	**382.902**

De totale automatiseringskosten zijn gestegen o.a. door de opname extra ICT kosten de Waddeneilanden, ad € 25.888 zie ook NFK 2024 2d.

e. Kosten raad, de griffie, de rekenkamer en de accountant.

Product	2024	2023
6.001.10.6 Gemeenteraad	183.608	179.418
6.001.10.6 Raadsgriffier	79.193	64.895
6.06.15.6 Raadsondersteuning (rekenkamer/commissies/accountant)	39.662	38.596
Totale kosten raad, griffie, rekenkamer en accountant.	**302.463**	**282.909**

De kosten raadsgriffier zijn gestegen door uitbreiding uren griffier.

Collegeverklaring financiële rechtmatigheid

De invoering van de collegeverklaring voor de financiële rechtmatigheid vindt plaats vanaf het jaar 2023. Het college van BenW geeft over 2023 voor het eerst zelf een verklaring voor de financiële rechtmatigheid af. De accountant geeft een verklaring af voor de getrouwheid en onderzoekt daarbij ook de getrouwheid van de collegeverklaring. De collegeverklaring heeft niet alleen betrekking op de financieel rechtmatige toepassing van de regels uit de verordeningen maar ook op de begrotingsrechtmatigheid en mogelijk misbruik door derden van gemeentelijke voorzieningen. Met name

Fraude, Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de kadernota rechtmatigheid 2022 van de commissie BBV is het volgende opgenomen ten aanzien van het onderwerp fraude. “De accountant heeft een verantwoordelijkheid met betrekking tot fraude in het kader van de controle van de jaarrekening. Dit type fraudes omvat opzettelijke handelingen door één of meerdere personen binnen de gemeente, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. Een voorbeeld is het betalen van valse facturen waarbij één of meerdere personen binnen de gemeente betrokken zijn. Dit type fraudes is een onderdeel van de getrouwheidsverklaring van de accountant en wordt daarom niet opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Als de gemeente deze fraude op een juiste manier heeft verwerkt in de jaarrekening, dan kan deze toegelicht worden in de paragraaf bedrijfsvoering, maar er is geen verplichting”.

Naast fraude kan er sprake zijn van misbruik en oneigenlijk gebruik. In het dagelijks taalgebruik is het gebruikelijk misbruik en oneigenlijk gebruik ook als fraude te bestempelen, denk hierbij aan een term als ‘bijstandsfraude’ of

aan ‘fraude’ met vergunningen. Dit type fraudes valt nadrukkelijk onder het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. Het gaat hier om derden die misbruik maken van (gemeentelijke) regelingen. De verantwoording over misbruik en oneigenlijk gebruik zal vanaf het verslagjaar 2023 worden opgenomen in de collegeverklaring bij de jaarrekening.

Continuïteit

De begroting is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. De continuïteit van gemeenten is op grond van artikel 12 van de financiële verhoudingswet wettelijk verankerd. Om die reden is de continuïteit van gemeente Noardeast-Fryslân in voldoende mate gewaarborgd. Tevens zijn in de begroting of andere besluiten geen stellige voornemens om majeure aanpassingen te doen in beleid, taken, activiteiten of locaties die mogelijk materiële effecten hebben op vermogen of resultaat.

Onderwijs

Per 1 augustus 2023 is het bevoegd gezag van basisschool Yn de Mande overgegaan naar de gemeente. Voor 2024 is de begroting van Yn de Mande toegevoegd aan de begroting 2024 van de gemeente Schiermonnikoog.

GRONDBELEID

De rentekosten, de bouwkosten en de kosten voor grond, weg en waterbouw stijgen verder in 2023. Er is nog steeds een tekort aan betaalbare woningen in de gemeente Schiermonnikoog.

Grondbeleid

Onder gemeentelijk grondbeleid wordt verstaan “De door het bevoegd gezag te maken keuzen met betrekking tot de toepassing van het instrumentarium ten aanzien van grondverwerving, kostenverhaal en gronduitgifte”. In feite gaat het hierbij om aankoop, bouwrijp maken en verkopen van grond.

In het verleden heeft de gemeente deze taken altijd zelf uitgevoerd. Dat lag ook wel voor de hand omdat de gemeente zelf een woningbedrijf exploiteerde. De taken waren doorgaans beperkt tot gronduitgifte voor woningbouw en bedrijventerrein. Dit zal in de toekomst ook zo blijven. In het verleden zijn gronden aangekocht rondom het dorp. Dit zijn potentiële locaties voor woningbouw. Voor het overige voert de gemeente geen actief beleid.

In specifieke gevallen kan het voorkomen dat particulieren de medewerking van de gemeente vragen om infrastructuur aan te passen als gevolg van hun projecten. In die gevallen zal tussen de initiatiefnemer en de gemeente worden vastgelegd onder welke voorwaarden de kosten zullen worden verrekend.

Totaaloverzicht complexen

Begin 2023 waren er 2 complexen in exploitatie. Dit is woningbouwlocatie Oost in Schiermonnikoog. Hier worden in totaal tussen de 25-30 woningen gerealiseerd. Het terrein is bouwrijp gemaakt en de 16 sociale huurwoningen zijn gerealiseerd. Ook Melle Grietjespad in Schiermonnikoog is in exploitatie. De bestaande manege is gesloopt, de vrijkomende grond zal weer als bedrijfsgrond worden uitgegeven.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Afsluiting	BW 1/1/23	BW 31/12/23
Woningbouwlocatie Oost, Schiermonnikoog	31-12-2025	412.008	448.239
Melle Grietjespad	31-12-2024	57.556	-62.395
Totaal		**469.564**	**385.844**

Het totale verwachte resultaat van het complexen Woningbouwlocatie Oost en het Melle Grietjespad bedraagt € 359.003 op basis van de eindwaarde.

Onderbouwing verliesvoorzieningen

Er zijn geen verliesvoorzieningen.

Onderbouwing winstnemingen

Met ingang van 2017 moeten gemeenten volgens het BBV tussentijds winst nemen bij grondexploitatiecomplexen volgens de Poc-methode, de Percentage of completion. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. In formule: % kostenrealisatie maal % opbrengstrealisatie is % poc.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	% poc	Totale winstneming	Reeds genomen	Geprognotiseerde winstneming 2023

Woningbouwlocatie Oost, Schiermonnikoog	16,5%	55.636	52.640	2.996
Melle Grietjespad, Schiermonnikoog	69%	14.689	0	14.689
Totaal		**70.325**	**52.640**	**17.685**

Begin 2023 is de grondexploitatie Woningbouw Oost, Schiermonnikoog geactualiseerd. Bij deze actualisatie is uitgegaan van een vertraging van de verkoop van de 8 2^1 kapwoningen en 4 vrije kavels. Alhoewel deze gronden al geruime tijd bouwrijp liggen, zijn er nog geen verkoopactiviteiten opgestart. Op basis van deze uitgangspunten is een poc percentage van 16,5% berekend, wat in 2023 leidt tot een geprognotiseerde winst van € 2.996.

Bij de actualisatie van het complex Melle Grietjespad, Schiermonnikoog is als uitgangspunt genomen dat de betreffende bedrijfskavel in 2023 zal worden verkocht. Het is echter nog de vraag of dit daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Wordt de kavel later verkocht, dan is het poc-percentage in 2023 0%. De geprognotiseerde winstneming van 2023 zal dan doorschuiven naar het jaar van daadwerkelijke verkoop.

Risicoberekening en vorming reserves

Er is geen vaste bestemmingsreserve gevormd voor eventuele risico's binnen het grondbedrijf. Risico's worden jaarlijks bepaald. Er kan bijvoorbeeld worden weergegeven wat het risico is van kostenstijging, rentestijging en uitblijven van de verkopen. Ook kan het zijn dat er in een bepaald complex een specifiek risico toe wordt gevoegd. Indien er risico's in de grondexploitatie van toepassing zijn, worden deze beschreven in de paragraaf Weerstandsvermogen.

Overige gronden

Overige gronden zijn veelal agrarische gronden die de gemeente in eigendom heeft. De boekwaarde van deze gronden is lager dan de marktwaarde. De gronden worden veelal verhuurd of verpacht.

Warme gronden

Sinds 2019 bestaat er naast BIE (Bouwgrond in Exploitatie) en overige gronden (landbouwgronden) een nieuwe categorie gronden, namelijk 'warme gronden'. Deze gronden mogen tegen toekomstige waarde worden gewaardeerd, mits deze voldoen aan alle volgende criteria:

de gronden moeten deel uitmaken van een door de gemeenteraad vastgestelde visie of masterplan voor (een) concrete en binnen afzienbare tijd te starten grondexploitatie(s), waarin de gebiedsontwikkeling van totaalplan naar deelgrondexploitaties is vastgelegd;

1. *de gebiedsontwikkeling mag niet zodanig conflicteren met de uitkomst van de inventarisatie van bedreigingen die de ontwikkeling in de weg kunnen staan, bijvoorbeeld op het gebied van milieu of bereikbaarheid;*
2. *de visie / het masterplan mag niet strijdig zijn met beleid van de provincie en/of rijk;*
3. *er is een betrokkenheid bij de gebiedsontwikkeling van provincie of rijksoverheid;*
4. *het mag alleen gaan om gebiedsontwikkeling voor de bouw van woningen en niet voor bedrijfsterreinen;*
5. *periodiek (minimaal eens in de 2 jaar) worden de gronden getaxeerd tegen de waarde volgens de toekomstige woningbouwbestemming, met inachtneming van de inherente onzekerheden van de ontwikkelmogelijkheden.*

Voldoen de gronden niet aan al deze punten dan moet er een (tijdelijke) afwaardering plaatsvinden naar de huidige waarde, die grotendeels kan worden teruggedraaid zodra tot bouwgrond wordt besloten. Dit is een zogenaamde tijdelijke voorziening. Momenteel zijn er geen warme gronden in de gemeente Schiermonnikoog.

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

In deze paragraaf zijn een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's, het beleid hierop en financiële kengetallen opgenomen. Tevens is een beoordeling van de verhouding tussen de kengetallen en de financiële positie opgenomen. Inzicht in de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit is noodzakelijk om het weerstandsvermogen te beoordelen. Het doel is om zichtbaar te hebben dat we in staat zijn om optredende risico's op te vangen zonder dat de publieke taken en voorzieningen in de knel komen.

Het afdekken van de risico's gebeurt deels via afgesloten verzekeringen en deels via het treffen van voorzieningen. De resterende risico's inventariseren we in deze paragraaf. Per risico benoemen we de kans van optreden, de impact en duur. Hiermee ontstaat een gefundeerd beeld op de benodigde weerstandscapaciteit.
De weerstandscapaciteit is het geheel van middelen waaruit tegenvallers bekostigd worden, zonder dat de begroting en het beleid (direct) aangepast moeten worden.
Het weerstandsvermogen drukt de relatie uit tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de risico's.
Een exact sluitende begroting - waarbij het weerstandsvermogen nihil is - leidt tot een situatie waarbij iedere financiële tegenvaller een probleem vormt. Om die reden is het wenselijk dat een gemeente beschikt over een adequaat weerstandsvermogen, waarbij een gezonde verhouding is tussen risico's en weerstandscapaciteit.
Het is een optelsom van alle elementen uit de gemeentefinanciën die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet- begrote kosten te kunnen dekken.

De beschikbare weerstandscapaciteit kan volgens het BBV bestaan uit:
- de reserves (voor zover vrij besteedbaar);
- de stille reserves (voor zover binnen één jaar verkoopbaar en voor zover verkoop de continuïteit van de uitvoering niet aantast);
- de onbenutte belastingcapaciteit (tenzij wettelijk beperkingen zijn opgelegd of in het collegeprogramma anders is afgesproken);
- nog niet ingevulde begrotingsruimte / nieuwe beleidsgelden;
- de post onvoorzien.

Het uitgangspunt voor het weerstandsvermogen is dat de incidentele weerstandscapaciteit voldoende moet zijn om de incidentele financiële risico's te bekostigen en dat de structurele weerstandscapaciteit op een zodanig niveau moet zijn dat daarmee structurele financiële tegenvallers kunnen worden gedekt.

Bij het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit rekent de gemeente Schiermonnikoog alleen met de vrij besteedbare reserves. Redenen zijn dat de overige mogelijke onderdelen niet goed objectief zijn te meten of niet worden onderscheiden. Stille reserves worden per definitie niet gemeten. Wat de onbenutte belastingcapaciteit is hangt mede af van wat politiek haalbaar is. En de begroting bevat geen posten voor niet ingevulde begrotingsruimte of nieuwe beleidsgelden.

De structurele weerstandscapaciteit bedraagt € 12.500. Dit bedrag betreft de post onvoorzien. De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt € 1.482.960. Dit is het gecorrigeerde bedrag van de algemene reserve waar geen verplichtingen op rusten + overige vrij besteedbare reserves. Zie ook het onderdeel "Weerstandsvermogen" verderop in deze paragraaf.

Uitgangspunt voor het weerstandsvermogen is dat:

- de incidentele weerstandscapaciteit voldoende moet zijn om de incidentele financiële risico's te bekostigen en
- de structurele weerstandscapaciteit op een zodanig niveau moet zijn dat daarmee structurele financiële tegenvallers worden gedekt.

Beleidsuitgangspunten weerstandscapaciteit en risico's

De begroting en de Algemene reserve

De Programmabegroting is het kader voor onze jaarlijkse activiteiten. In deze begroting bepaalt de raad het budget voor de uitvoering van de programma's. Als een risico zich voordoet, dan vangen we de effecten eerst in de lopende begroting op, alvorens een beroep te doen op de Algemene reserve. Is er sprake van structurele effecten, dan stellen we in de volgende Notitie Financieel Kader maatregelen voor om deze effecten op te vangen.

Verzekeringen

Er zijn diverse verzekeringen afgesloten voor risico's door claims van derden en schadegevallen. We werken schadepreventief, onder andere door voldoende onderhoud te plegen, het correct naleven van bestaande procedures en het goed gemotiveerd afhandelen van bezwaarschriften. Risico's van achterstallig onderhoud zijn ondervangen door het opstellen van beheerplannen. Er zijn beheerplannen met daarbij horende budgetten voor wegen, groen, openbare verlichting, riolering en gebouwen. Alleen voor de veerdam ontbreekt nog een onderhoudsplan.

Voorzieningen

Er zijn voorzieningen getroffen voor risico's en verplichtingen waarvan bekend is dat die zich voordoen en die we kunnen kwantificeren. Er zijn voorzieningen getroffen voor verplichtingen pensioen, onderhoud van gebouwen, riolering, onderhoud wegen, onderhoud jachthaven en dubieuze debiteuren.

Risico-inventarisatie

Voor de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen is de risico-inventarisatie geactualiseerd. De risico-inventarisatie heeft een aantal geïdentificeerde risico's opgeleverd, die voldoen aan de volgende criteria:

- risico's met grote financiële gevolgen,
- waarvoor de kans redelijk groot is dat deze zich ook daadwerkelijk manifesteren en
- waarvan de oorzaken niet door de gemeente kunnen worden beïnvloed of waarvoor de gemeente nog niet in staat is geweest om passende beheersingsmaatregelen te treffen om de kans of het gevolg van het risico terug te dringen.

Risico's die al zijn afgedekt door verzekeringen en voorzieningen blijven buiten beschouwing.
Uit de risico-inventarisatie zijn de hierna volgende risico's in kaart gebracht.
Daarbij is per risico aangegeven wat de maximale impact is als het risico zich voordoet en de daarbij behorende kans. De bandbreedte geeft het bedrag aan dat we per jaar aan risico lopen. De factor het aantal jaren dat dit risico zich voordoet.

	Onderwerpen (bedragen in €)	Band-breedte	Factor	Impact	Kans	Kans x Impact
1	Sociaal Domein > jeugdzorg	100.000	4	400.000	10%	40.000
2	Langdurige ziekte	70.000	2	140.000	50%	70.000
3	LOC	500.000	1	500.000	50%	250.000
4	ICT de Wadden	120.000	1	120.000	50%	60.000
5	Omgevingswet					p.m.
6	Project Aardgasvrije wijken	3.700.000	1	3.700.000	5%	185.000
7	Meerjaren onderhoudsplannen					p.m.
8	Beperkte arbeidsmarkt	200.000	1	200.000	50%	100.000
9	Overig (waaronder leningen, garantstelling)				10%	29.276
	Totaal risico					**734.276**

1. Sociaal Domein jeugdzorg

We hebben een risico hiervoor opgenomen vanwege drie redenen:

- De onzekerheid in de ontwikkelingen in het sociaal domein. Welke taken blijven bij de gemeente, welke gaan naar de provincie, wat voor gevolgen heeft dit voor de financiën.
- Wanneer een gezin op het eiland komt wonen, dat specifieke zorg nodig heeft, is het huidige budget jeugdzorg niet voldoende.
- Dure woonaanpassingen zijn niet te voorzien.

De ontwikkelingen en de vraag naar zorg met bijbehorende consequenties worden periodiek gemonitord. Overschrijdingen en onderschrijdingen worden verrekend met de reserve Sociaal Domein. De reserve sociaal domein bedraagt € 312.638 per 31-12-2024. Er is echter een risico dat de overschrijdingen niet kunnen worden gedekt uit die reserve, We achten die kans echter niet groot (10%).

2. Vervanging bij ziekte of langdurige afwezigheid

In geval van ziekte van gemeentepersoneel geldt een doorbetalingsverplichting van het salaris.
De kosten van vervanging als gevolg van ziekte komen voor rekening van de gemeente boven de reguliere loonkosten. Uiteraard wordt in geval van ziekte een adequate begeleiding geboden en de wetgeving conform de Wet verbetering Poortwachter uitgevoerd.

Langdurige ziekte leidt in de meeste gevallen tot externe inhuur. Als die inhuur bijvoorbeeld een jaar nodig is, dan kunnen de kosten tot gemiddeld € 70.000 per ziektegeval oplopen. Dit risico wordt geschat op 20% gedurende 2 jaar. Dat betekent dat er een kans van 20% is, dat er zich een ziektegeval voor doet van 2 jaar lang.

3. LOC

Voor het LOC is in 2023 door de raad akkoord gegeven voor de bouw. Bij het bepalen van de bouwkosten is rekening gehouden met een post onvoorzien van € 248.000. We hebben we aanvullend een risico opgenomen vanwege mogelijke onverwachte prijsstijging bouwkosten.

4. ICT de Wadden

De ICT kosten nemen elk jaar toe. Door maatschappelijke ontwikkelingen nemen bijvoorbeeld de kosten van ICT beveiliging toe. We hebben geen keuze om de gevraagde extra bijdrage niet te betalen, anders lopen we

namelijk het risico op veel hogere herstelkosten. We hebben echter geen inzicht in de ontwikkeling van deze kosten.

5. Omgevingswet

De omgevingswet gaat per 1-1-2024 in. Deze wet heeft gevolgen voor de inkomsten leges, hiervoor is in de begroting 2023\4 een stelpost van € 15.000 minder inkomsten opgenomen. De wet heeft echter ook gevolgen voor werkprocessen, ICT etc. Er is nog niet verder uitgewerkt wat de financiële effecten van de invoering van deze wet zal zijn, daarom is een p.m. post opgenomen.

6. Project Aardgasvrije wijken (PAW)

In 2022 is subsidie door het rijk verstrekt voor het Project Aardgasvrije wijken (PAW) van € 2,3 miljoen. Daarnaast wordt verwacht nog extra subsidie binnen te halen, dit resulteert in een project begroting van € 3,7 miljoen. Dit project is een groot project voor de gemeente. Daarom nemen we voor dit project als risico een gedeelte van onvoorziene kosten op van 5% van de projectbegroting.

7. Meerjaren onderhoudsplannen

In de begroting 2024 en verder zijn de cijfers uit de volgende door de raad vastgestelde onderhoudsplannen verwerkt

Plan	Looptijd
MOP gemeentelijke gebouwen	2022-2031
MOP jachthaven	2017-2026
MOP riolering	2019-2027
MOP openbare verlichting	2006-2010
MOP wegen	2023-032
Groenbeheersplan	2008

Wat nog ontbreekt, is het MOP veerdam.

Provincie Fryslân houdt toezicht op de ouderdom van de onderhoudsplannen. Een onderhoudsplan mag maximaal 5 jaar oud zijn. We werken daarom aan de vernieuwing van de onderhoudsplannen, het MOP wegen is in 2023 opgeleverd en een voorbeeld hiervan.
De verwachting is dat de financiële uitwerking van oude plannen een minimaal effect zal hebben op de begroting 2024 en verder. Maar aangezien dit niet zeker, hebben we dit als risico met een pm post opgenomen.

8. Beperkte arbeidsmarkt

Er is momenteel een tekort aan vakkundig personeel. Bij het ontstaan van een vacature kan dit ervoor zorgen dat de vacature niet of laat wordt ingevuld. In de tussentijd moet externe inhuur worden betaald. De kosten van externe inhuur zijn hoger dan van vast personeel. In de begroting is een budget opgenomen voor een flexibele schil van € 100.000. Het hier genoemde risico betreft kosten die niet gedekt kunnen worden uit dit budget.

9. Overig (waaronder leningen, garantstelling)

Naast de hiervoor genoemde risico's zijn er nog minder concrete risico's te benoemen. We noemen hieronder alleen de garanties en leningen, maar ook bijv. schades vallen hieronder.

Verstrekte leningen en garanties

Verstrekte leningen		Jaar verstrekt	Stand 31-12-2023 (€)	Verstrekt (€)	Aflossing (€)	Stand 31-12-2024 (€)
1	Stichting Veldsporten	2005	24.727		11.800	12.927
2	Dorpshuis Ons Centrum	2016	8.990		7.775	1.215
3	Energiecoöperatie De Sintrale	2018	35.171		4.977	30.193
4	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN)	2018	158.916		3.178	155.737
5	Dorpshuis Ons Centrum	2020	26.189		2.486	23.704
6	Energiecoöperatie De Sintrale	2021	26.001		2.019	23.982
	Totaal verstrekte leningen		**279.994**	**0**	**32.235**	**247.758**
Garanties						
1	Verstrekte garantie Yn'e Mande					45.000
	Totaal verstrekte leningen en garanties					**292.758**
	Risico 10%					**29.276**

Verstrekte leningen en garanties:

De gemeenteraad heeft op 15 mei 2018 besloten garant te staan voor het financiële effect van een leerlingendaling tot een bedrag van € 45.000.

Er zijn geen actuele signalen van de stichtingen/verenigingen, dat zij niet aan hun aflossingsverplichtingen zouden kunnen voldoen, of dat de gemeente zal worden aangesproken op haar garantstellingen. Voor de post overige, waar de leningen en garantstellingen ook onder vallen, wordt het risicobedrag vooralsnog ingeschat op 10% van het restantbedrag van de leningen en garanties per 31-12-2024, t.w. € 29.276.

Weerstandsvermogen

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de volgende reserves:

Soort Reserve	Bedrag in €
Algemene Reserve (eind 2027)	199.267
Reserve Eneco	896.055
Reserve sociaal domein	312.638
Reserve Toerisme	75.000
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	**1.482.960**

Het saldo van de algemene reserve bedraagt eind 2027 € 199.267, dit is inclusief verwachte resultaat begrotingsjaar.

Daarnaast zijn van de bestemmingsreserves vrij besteedbaar € 1.283.693. Dit telt ook mee voor de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee eind 2024 uit op € 1.482.960. De

incidentele weerstandscapaciteit is daarmee gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2022 (toen € 2.111.061). Het voldoet aan ons financieel risico van € 734.276, zoals berekend in de risicoparagraaf.

De bestemmingsreserves waaronder verplichtingen liggen (reserves lichtmasten, reserve resultaat riolering, baggeren jachthaven, duurzame energie, dekking afschrijving, wet open overheid en reserve projecten) mogen we **niet** mee nemen bij de bestemmingsreserves die vrij besteedbaar zijn.

Hoe beoordelen we ons weerstandsvermogen?
Het weerstandsvermogen geeft weer in hoeverre de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de geïnventariseerde risico's (= benodigde weerstandscapaciteit) te kunnen afdekken, oftewel de mate waarin de gemeente Schiermonnikoog in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Er bestaan geen wettelijke normen voor de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen. Gemeente Schiermonnikoog hanteert onderstaande waarderingstabel.

Ratiowaarde	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
< 0,8	Onvoldoende

Uitgaande van deze waarderingstabel betekent dit voor de gemeente Schiermonnikoog bij de stand van een incidentele weerstandscapaciteit van € 1.680.520 een ratiowaarde van 2,0. Hiermee is het weerstandsvermogen nog net "uitstekend", maar wel lager dan bijvoorbeeld vermeld in de jaarrekening 2022 (4,8).

Financiële kengetallen
Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten. Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente. De kengetallen zijn gebaseerd op de primaire begroting 2022. Het gaat om de volgende kengetallen:

- Netto schuldquote;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit.

1A: Netto schuldquote
De netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen brengen in beeld in hoeverre de netto schulden zich verhouden tot de totale baten (inkomsten) van de gemeente. Hoe hoger het percentage, hoe

meer externe financiering de gemeente heeft aangetrokken om de activiteiten (investeringen) te financieren.. Hoe lager het getal, hoe beter.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote	66%	50%	121%	105%	107%	102%

De netto schuldquote stijgt in het jaar 2024. Dit betekent een verslechtering van de netto schuld quote.
In 2024 wordt gestart met de bouw van de LOC. In de begroting is uitgegaan van een investeringskrediet van ruim € 9.000.000. De verwachting is dat in 2024 en 2025 hiervoor leningen voor moeten worden aangetrokken.
In de begroting is een bijdrage vanuit de Regiodeal nog niet verwerkt, omdat nog onduidelijk is hoe hoog deze bijdrage zal zijn.. Een bijdrage verlaagt het benodigde investeringskrediet en de benodigde leningen. Hierdoor kan de netto schuld quote dalen.

1B: Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen
Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is, en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldenquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.
Hoe lager het getal, hoe beter.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	62%	47%	119%	103%	105%	100%

2: De solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio (= Eigen Vermogen / Totaal Vermogen) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe weerbaarder de gemeente is. Harde normen voor de waarde die de solvabiliteit zou moeten hebben, zijn er niet. Zeker niet voor gemeenten. Veel van de activa van de gemeente zijn immers niet verhandelbaar.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Solvabiliteit	28%	25%	18%	16%	17%	17%

De solvabiliteitsratio daalt in 2023 en daarna. Dit komt door de opname van de lening voor het investeringskrediet van de LOC ad € 9.000.000 Hierdoor stijgt het totaal vermogen. In de begroting is een bijdrage van de Regiodeal nog niet verwerkt, omdat nog onduidelijk is hoe hoog deze bijdrage zal zijn.. Een bijdrage verlaagt het benodigde investeringskrediet, de benodigde leningen en daarmee het totaal vermogen. Hierdoor kan de solvabiliteit stijgen.

3: Kengetal grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Grondexploitatie	6%	-4%	-3%	-4%	-3%	0%

Het kengetal grondexploitatie 2024 is negatief omdat er voor eind 2024 een negatieve boekwaarde voor de grondexploitatie wordt verwacht. Dit betekent dat er verwacht wordt dat eind 2024 er meer inkomsten dan uitgaven zijn aan de grondexploitatie.

4. Structurele begrotingsruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten en baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan structurele lasten is meer flexibel dan waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Hoe hoger het getal, hoe beter het is.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Structurele begrotingsruimte	6,9%	0,7%	0,0%	1,2%	-2,6%	-2,8%

In 2024 is de structurele begrotingsruimte nagenoeg gelijk aan 2023.

5: Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishoudens

De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de woonlasten Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale lasten woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage. Hoe lager het getal hoe beter.

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar t-1	96%	102%	106%	106%	106%	106%

De belastingcapaciteit in 2023 van 102% is gestegen naar 106% in 2024. Dit komt door de stijging van de lasten van de OZB door een inhaalslag op het tarief. De landelijke woonlasten zijn licht gestegen.

FINANCIERING

Inleiding
Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden in de begroting in afzonderlijke paragrafen beleidsrichtlijnen vastgelegd over relevante beheersmatige aspecten. In de beheersverordening naar artikel 212 van de Gemeentewet geeft de raad het kader aan.

Algemeen
In het Treasurystatuut gemeente Schiermonnikoog, staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De geplande uitvoering van het treasurybeleid is weergegeven in de paragraaf financiering.

Renteontwikkeling
Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte verloop van de rente. Onze rentevisie wordt aan de hand van een aantal financiële instellingen opgesteld. In het eerste half jaar van 2023 zijn de rentes kortgeld en de rente van langlopend geld gestegen. Kort geld van 1,884% naar 3,670% en langlopend geld van 3,38% naar 3,60%. De verwachting is dat de rente komend jaar iets zal dalen.

Kasbeheer
Al het betalingsverkeer heeft de gemeente gecentraliseerd bij twee banken. De N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Rabobank. Hoofdbankier is de BNG, de Rabobank wordt vooral aangehouden als service naar de klanten en vanuit regionaal economische motieven. Het saldo op deze rekening wordt periodiek afgeroomd ten gunste van de BNG-rekening.

De gemeente Schiermonnikoog kent vanaf een kredietlimiet van € 750.000, hiervoor wordt dan een bereidstellingsprovisie van 0,04% gerekend. De bijbehorende rente wordt op basis van 1 maands Euribor berekend. Bij een positief saldo zal geen rente worden betaald. Bij een negatief saldo zal wel rente worden uitbetaald, maar het met een afslag van 0,15%.
Bij overschrijding van de kredietlimiet wordt de intradaglimiet van € 750.000 gebruikt, waarna het aan de gemeente is, om de overschrijding van de kredietlimiet om te buigen naar een kasgeldlening of een langlopende lening.
De financieringsovereenkomst is afgesloten voor één jaar en wordt telkens per 1 januari, stilzwijgend met één jaar verlengd. In de financieringsovereenkomst met de BNG is geen sprake meer van gehoudenheid. Dit houdt in, dat de gemeente Schiermonnikoog vrij is in haar keuze bij welke partij zij haar geld aantrekt.

Bij de Rabobank zijn geen kredietfaciliteiten.

Uiteraard staat het de gemeente Schiermonnikoog vrij, om tot de kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingsbedrag) voor een bepaalde periode kort geld aan te trekken.

Schatkistbankieren
Het Schatkistbankieren voor decentrale overheden heeft een wettelijke basis in de wet FIDO en moet ervoor zorgen, dat er een lagere EMU-schuld van de collectieve sector ontstaat.

Omdat het Schatkistbankieren verplicht is gesteld, moeten decentrale overheden alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak in de schatkist onder brengen.
Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal (begrotingstotaal = totale lasten van de primaire begroting, excl. reserves), met een minimum van € 250.000 en een maximum van € 2.500.000. Uitgaande van onze begrotingsomvang van ruim € 10 miljoen aan lasten, dan zal de minimumgrens € 250.000 zijn (want 0,75% van € 10 miljoen is lager dan de minimumgrens van €250.000).
Voor de gemeente Schiermonnikoog, heeft het schatkistbankieren niet al te veel verstrekkende gevolgen, omdat wij overwegend een zogenaamde leengemeente zijn en weinig “positief” staan op de Rekening Courant. Alleen heeft de gemeente nu tijdelijk overtollige middelen door de ontvangst van de subsidie PAW. Met de bouw van het LOC zullen grote uitgaven gedaan moeten worden en zal het rekening-courant saldo dalen.
Het schatkistbankieren geldt alleen voor overtollige financiële middelen. Er is geen leenfaciliteit aanwezig.
De rentevergoeding op de Rekening courant bij de Schatkist is op 13 september 2023 3,67%.

Renterisicobeheer
De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om dit renterisico te beheersen wordt er in de wet FIDO een renterisiconorm bepaald. Voor gemeenten bedraagt de renterisiconorm maximaal 20% van het begrotingsbedrag bij aanvang van het begrotingsjaar.

Berekening renterisico 2024-2027en renterisiconorm 2024; (bedragen x € 1.000)

(bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	605	845	802	793
Renterisico	**605**	**845**	**802**	**793**

Berekening renterisiconorm 2024

(bedragen x € 1.000)	€
Begrotingstotaal baten	10.480
Renterisico percentage	20%
Renterisiconorm	**2.096**

Uit bovenstaande berekening blijkt, dat de gemeente Schiermonnikoog de renterisiconorm onderschrijdt.

De totale schuld van de gemeente per 1 januari 2024 bedraagt naar verwachting € 6,6 miljoen.

De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het gemeentelijke budget bij aanvang van het begrotingsjaar 2024. De kasgeldlimiet over het jaar 2024 is, 8,5% van € 10,4 miljoen is afgerond € 891.000.
De kasgeldlimiet wordt genoemd in de uitvoeringsregeling van de wet Financiering decentrale overheden. Deze limiet stelt een grens aan de korte financiering die gemeenten hanteren voor de financiering van lopende uitgaven om tijdelijke liquiditeitstekorten op te vangen. Een gemeente mag slechts een beperkt deel van de begroting met kort geld financieren. Een langere vastlegging van de geleende middelen zorgt voor een beter voorspelbare rentelast.

De actuele stand in rekening courant bedraagt € 3.737.000 positief 13 september 2023.

Het totaal toe te rekenen rente aan de taakvelden bedraagt € 228.465, wat neerkomt op 2,94%. Werkelijk wordt 2,87% aan rente toegerekend aan de taakvelden. Op het taakveld treasury ontstaat daardoor een positief renteresultaat van € 5.634 ontstaat.
In de volgende tabel wordt de renteverdeling schematisch weergegeven.

Renteschema			2024	
a.	Externe rentelasten over de korte en de lange financiering		254.305	
b.	Externe rentebaten:			
	- overige geldleningen		31.474	-/-
	Totaal door te rekenen externe rente (1)		**222.831**	
c.	Aan grondexploitatie door te belasten rente		0	-/-
	Rente van projectfinanciering door te belasten aan taakvelden		0	-/-
	Saldo door te rekenen rente (2)	**-/-**	**222.831**	**-/-**
d1.	Rente over eigen vermogen (3)		0	
d2.	Rente over voorzieningen (4)		0	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (1+2+3+4)		**222.831**	**-/-**
e.	**Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)**		**228.465**	
f.	**Renteresultaat op het taakveld treasury**		**5.634**	

Hoe staat het met de lening positie?
De totale schuld van de gemeente per 31 december 2023 bedraagt € 6,7 miljoen, waarvan
€ 280.000 is doorgeleend aan de Stichting Veldsporten, de stichting Dorpshuis, SVn Stimuleringsfonds en de duurzame energiecoöperatie Schiermonnikoog.

Naast het zo optimaal mogelijk gebruik maken van de kasgeldlimiet, zullen er bij overschrijding van deze kasgeldlimiet, langlopende leningen moeten worden aangetrokken.

De ontwikkeling van de langlopende lening portefeuille in de afgelopen 5 jaar is in onderstaand schema weergegeven.

Lening portefeuille	2019	2020	2021	2022	2023
Schuld per 1-1	6.733.000	5.896.700	5.060.400	5.844.400	5.315.504
Aflossingen	836.300	836.300	466.000	528.896	618.833
Nieuwe leningen	0	0	1.250.000	0	2.000.000
Schuld per 31-12	**5.896.700**	**5.060.400**	**5.844.400**	**5.315.504**	**6.696.671**

Wet HOF
In de wet HOF (Houdbare OverheidsFinanciën) worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland.

Elke gemeente heeft een individuele EMU-referentiewaarde. Deze is afgeleid van het plafond voor het EMU-saldo van de gezamenlijke gemeenten. De VNG adviseert gemeenten om niet te sturen op deze EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld.
Als gemeente Schiermonnikoog hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeente Schiermonnikoog geen specifiek schuldenbeleid heeft.

Wat is ons EMU-saldo?
Het Rijk en medeoverheden hebben afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort.

Het EMU-saldo van de gemeente Schiermonnikoog voor begroting 2024 komt uit op € 8.707.000 negatief, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 8.707.000 hoger zijn dan de inkomsten. Dit komt met name door de verwachte te betalen kosten voor de bouw van de LOC in 2024.

	Omschrijving	Jaarrek. 2022 x € 1.000	Begroting 2023 (primair) x € 1.000	Begroting 2024 x € 1.000	Begroting 2025 x € 1.000	Begroting 2026 x € 1.000	Begroting 2027 x € 1.000
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	700	134	-125	-136	-272	-395
2	Afschrijvingen	433	447	416	627	584	575
3	Mutaties voorzieningen	432	-88	395	379	369	394
4	Mutaties (im)materiële vaste activa	152	-120	9.393	113	40	67
5	Mutatie voorraden	69	0	0	0	0	0
6	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**-547**	**373**	**-8.707**	**757**	**641**	**507**

VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding

De gemeente heeft een breed pakket aan beleidsdoelstellingen. Niet al deze doelstellingen kunnen en worden door de gemeente zelf uitgevoerd. Daarom participeert de gemeente in samenwerkingsverbanden (met bijv. andere gemeenten), of subsidieert de gemeente andere partijen om deze doelstellingen te realiseren.
Wanneer de gemeente samenwerkt met andere partijen en hierbij sprake is van een beleidsmatig en financieel belang, wordt gesproken over een verbonden partij.

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de verbonden partijen van de gemeente Schiermonnikoog. In de volgende paragraaf zal een risicoanalyse worden gegeven van de gemeentelijke belangen met de betrokken partij. Deze wordt gevolgd door een detailoverzicht van de verbonden partijen.

Risicoanalyse

De verbonden partijen waarmee de gemeente Schiermonnikoog een relatie onderhoudt, verschillen in mate van belang. Bij dit belang is onderscheid te maken in beleidsmatig en financieel belang. Door het in kaart brengen en categoriseren van de verbonden partijen is het beter mogelijk om prioriteiten te stellen op het gebied van monitoren van de verbonden partijen. Hierbij is gekozen voor de volgende vier categorieën:

- Hoog beleidsmatig belang, hoog financieel belang bijdrage/inkomst > € 10.000)
- Hoog beleidsmatig belang, laag financieel belang (bijdrage/inkomst < € 10.000)
- Laag beleidsmatig belang, hoog financieel belang (bijdrage/inkomst > € 10.000)
- Laag beleidsmatig belang, laag financieel belang (bijdrage/inkomst < € 10.000).

In onderstaande matrix zijn de verschillende partijen weergegeven naar beleidsmatig en financieel belang.

Financieel belang / Beleidsmatig belang	Hoog (bijdrage/inkomst > € 10.000)	Laag (bijdrage/inkomst < € 10.000)
Hoog	Veiligheidsregio Fryslân De Waddeneilanden	Kabeltelevisie NOF Sociaal Domein Fryslân Jobinder
Laag	NV Stedin Groep FUMO Afvalsturing Friesland Bank Nederlandse Gemeenten	Welstandzorg Hûs en Hiem Gemeensch. Kredietbank Friesland Ver. Nederlandse Gemeenten Ver. van Friese Gemeenten

Detailoverzicht

Onderstaand is de detailinformatie van de verbonden partijen weergegeven. Per verbonden partij is detailinformatie gegeven en zijn de belangen en relaties met de gemeente weergegeven.
Voor wat betreft het financieel belang is aangegeven wat de jaarlijkse bijdrage van de gemeente is, of hoe groot het aandelenkapitaal van de gemeente bij de betreffende partij is. Daarnaast is ook aangegeven of de gemeente rechtmatigheidsrisico loopt over de eventuele niet-rechtmatige handelingen van de verbonden partij. Hierbij wordt verwezen naar de notitie “Verbonden partijen en aanbesteding” van de commissie BBV.

Om de verschillen in belang tussen de verbonden partijen inzichtelijk te krijgen, is het ook belangrijk om inzicht te hebben in de mate van informatievoorziening tussen de verbonden partij en de Gemeente Dongeradeel. Per verbonden partij is aangegeven hoe vaak de gemeente geïnformeerd wordt door de betreffende partij.

Ten slotte is ook aangegeven of een financieel risico bestaat met betrekking tot de financiële bijdrage of het aandelenkapitaal en welke beheersmaatregelen hiertoe zijn genomen.

Vanwege het lage beleidsmatige en financiële belang van de laatste categorie is gekozen om bij deze partijen te volstaan met een beknopte toelichting waarin de doelstelling van de verbonden partij is weergegeven.

Hoog beleidsmatig belang – Hoog financieel belang

Veiligheidsregio Fryslân

Rechtsvorm	**Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam**
Belang	Openbaar belang: De Publieke Gezondheids- en Veiligheidsregio Fryslân is een gemeenschappelijke regeling per 1-1-2014 van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor de inwoners van de provincie Fryslân. Activiteiten betreffen o.a. collectieve preventie ziekten, brandweer zorg, geneeskundige hulpverlening en het beheer van een gemeenschappelijke meldkamer. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: Het algemeen bestuur van de regio bestaat overeenkomstig art. 11, lid 1 van de wet, uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten; Het dagelijks bestuur bestaat uit: a. de voorzitter van het algemeen bestuur b. de voorzitter van de agendacommissie Gezondheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Gezondheid c. de voorzitter van de agendacommissie Veiligheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Veiligheid De agendacommissie is een bestuurscommissie volgens art 25 Wgr. > Financieel belang: Voor de verdeling van de kosten wordt als verdeelsleutel gehanteerd het aantal inwoners van de gemeenten volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari van het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de bijdrage verschuldigd is. De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de regio te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen. In 2024 zijn onze bijdragen als volgt: -bijdrage brandweer € 295.864 -bijdrage gezondheid € 43.465 -bijdrage crisisbeheer € 4.460 Totaal € 343.790
Risico's	-
Programma	1.1 Volksgezondheid, zorg en welzijn en 2.6 Openbare orde en veiligheid
Resultaat 2024	-/- € 0
Financiële omvang EV en VV	Begroting: 01-01-2024 / 31-12-2024 Eigen vermogen: € 7.801 / 7.000 Vreemd vermogen: € 80.075 / 86.445

Toelichting	De Gemeenschappelijke regeling voldoet aan de nieuwe Wet veiligheidsregio en biedt voordelen aan de kwaliteit en snelheid van de brandbestrijding en hulpverlening. De doelstellingen op het gebied van veiligheid en bescherming kunnen daardoor op een effectievere en efficiëntere wijze gerealiseerd worden. De participatie is, gelet op deze voordelen, van duurzame aard.

De Waddeneilanden

Rechtsvorm	**Gemeenschappelijke Regeling**
Belang	Openbaar belang: Het versterken van de bestuurskracht van de afzonderlijke gemeenten door onomkeerbare, niet vrijblijvende en doelgerichte samenwerking met behoud van bestuurlijke zelfstandigheid. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: Het algemeen bestuur bestaat uit de colleges van B&W van de vijf Waddeneilanden en het dagelijks bestuur wordt gevormd door de vijf burgemeesters. > Financieel belang: Jaarlijkse bijdrage op grond van de begroting van De Waddeneilanden. Conform vaste verdeelsleutels wordt de bijdrage van alle vier de deelnemende gemeenten bepaald. Onze bijdrage 2022 aan de GR bedraagt € 114.895..
Risico's	-
Programma	4.2 Bestuur
Resultaat 2022	€ 97.703 positief..
Financiële omvang EV en VV	

Jaarrekening		2021		2022
Eigen vermogen	€	268.180	-/- €	344.626
Vreemd vermogen	€	413.801	€	331.530

Toelichting	De Waddeneilanden bestaat uit Vlieland, Ameland, Schiermonnikoog en Terschelling en Texel.

Hoog beleidsmatig belang – Laag financieel belang

GR Mobiliteitsburo Noardeast-Fryslân (Jobinder)

<table>
<tr><th>Rechtsvorm</th><th>Gemeenschappelijke regeling</th></tr>
<tr><td>Belang</td><td>Openbaar belang:
De gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân, Schiermonnikoog, Ameland en Tytstjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken in de regio Noordoost Fryslân op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, dit om de leefbaarheid in de regio Noord Oost Fryslân te behouden. Daarvoor hebben zij besloten de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân te treffen (Staatscourant 2017 nr 16823 dd 22-3-2017).

Wijze van belang:
>Bestuurlijk belang:
-De deelnemende gemeenten en provincie nemen het in de begroting van het mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân voor hen geraamde bedrag voor hun gemeente respectievelijk provincie op in hun begroting.
-Opheffing:
De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van twee derde van de deelnemers daartoe besluiten.
Het liquidatieplan voorziet in de verplichting van het bestuur van de deelnemende gemeenten en provincie tot het bijdragen in de financiële gevolgen van de beëindiging.

>Financieel belang;
-Artikel 19 GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsburo NOF stcrt 2017-16823;Variabele vervoerskosten op basis van gebruik vertaald in gebruikseenheden;
-Vaste kosten op basis van aantal leerlingen voor regiekosten op het routevervoer en aantal ritten voor de regiekosten van het vraagafhankelijke vervoer;
-Vaste kosten van het mobiliteitsbureau voor de deelnemende gemeenten op basis van het aantal inwoners.
-Voor 2024 is het financiële belang: € 67.000</td></tr>
<tr><td>Risico's</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Programma</td><td>1. Sociaal</td></tr>
<tr><td>Resultaat 2024</td><td>€ 0</td></tr>
<tr><td>Financiële omvang EV en VV</td><td>
<table>
<tr><td>Begroting</td><td>1-1-2024</td><td>31-12-2024</td></tr>
<tr><td>Eigen vermogen</td><td>€ 0</td><td>€ 0</td></tr>
<tr><td>Vreemd vermogen</td><td>€ 1.002.000</td><td>€ 1.062.000</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Toelichting	-

Kabeltelevisie NOF

Rechtsvorm	**Naamloze Vennootschap**
Belang	Openbaar belang: De beschikbaarheid van een betrouwbaar kabelnetwerk met een hoge aansluitdichtheid en moderne mogelijkheden. Wijze van belang: >Bestuurlijk belang: De RvC bestaat sinds medio 2015 uit drie externe leden, waarvan één is voorgedragen door de aandeelhoudende gemeenten. Het college is vertegenwoordigd in de AVA. >Financieel belang; Gemeente bezit 4,25% van de aandelen Kabel Noord. Over het jaar 2022 is geen dividend uitgekeerd.
Risico's	Het risico voor de gemeente beperkt zich tot (de waarde van) het aandelenbezit. Er is geen dividendopbrengst opgenomen in de begroting. De investering in de verglazing van het netwerk brengt met zich mee dat naar verwachting de komende jaren geen dividend wordt uitgekeerd. Begroting en jaarrekening worden vastgesteld in de AVA.
Programma	5.2 Financiering
Resultaat 2022	€ 539.000 negatief.
Financiële omvang EV en VV	

Jaarrekening	2021	2022
Eigen vermogen	€ 13.244.000	€ 12.651.000
Vreemd vermogen	€ 113.362.000	€ 117.111.000

Toelichting	De Kabeltelevisie NOF heeft tot taak de aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne-inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de deelnemende gemeenten, alsmede het verrichten van werkzaamheden t.b.v. uitzendingen.

Sociaal Domein Fryslân

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling met centrumgemeente
Belang	Openbaar belang: Alle 18 Friese gemeenten zijn een centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018 aangegaan met als centrumgemeente de gemeente Leeuwarden (Staatscourant 2017 nr. 61128, d.d. 24 okt 2017). Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de Friese gemeenten. Bij raadsbesluit van 25-1-2022 is de gemeenschappelijke regeling opnieuw vastgesteld. De gegevens hierna zijn niet gewijzigd. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: De centrumgemeente wordt mandaat, volmacht en machtiging verleend om de taken op het terrein van het sociaal domein, waaronder o.a. WMO, Jeugdwet, Participatiewet, namens de deelnemende gemeenten uit te voeren, conform de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling > Financieel belang: De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en kosten voor taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van inwoneraantal van elke gemeente met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld onder gemeenten op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van de Jeugdwet, zoals meest recentelijk vastgesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek, op peildatum 1 januari van jaar t-1. Dit geldt voor zowel de uitvoering van taken in het kader van de verplichte wettelijke samenwerking als voor de vrijwillige samenwerking voor de Jeugdwet. De totale kosten worden na gecalculeerd en volledig doorberekend aan de deelnemende gemeenten. Het financiële belang voor de begroting 2024 is: € 7.000
Risico's	-
Programma	1 Sociaal
Resultaat begroting 2024	0
Financiële omvang EV en VV	Niet van toepassing, want ieder jaar wordt het rekeningsaldo verrekend met de gemeenten.
Toelichting	

Laag beleidsmatig belang – Hoog financieel belang

NV Stedin Groep

Rechtsvorm	**Naamloze Vennootschap**
Belang	Openbaar belang: Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: De gemeente bezit aandelen, op grond waarvan ze stemrecht heeft. > Financieel belang: 1.633 aandelen De waarde van het aandeel is € 100 conform de jaarrekening 2022 van de Stedin groep. Het totaal aantal geplaatste en volgestorte aandelen is 4.970.978. Bij besluit van 15 juni 2021 heeft de raad besloten preferente aandelen te kopen tot een maximum van € 131.400. Dit in verband met de energietransitie. Deze aankoop heeft plaatsgevonden op 12 juli 2021. Er zijn 237 preferente aandelen gekocht voor een waarde van € 114.000.
Risico's	-
Programma	5.2 Financiering
Resultaat 2022	€ 82.000.000 positief
Financiële omvang EV en VV	

Jaarrekening	(x € 1.000) 2021	(x € 1.000) 2022
Eigen vermogen	€ 3.270.000	€ 3.342.000
Vreemd vermogen	€ 4.912.000	€ 5.178.000

Toelichting	

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing

Rechtsvorm	**Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam**
Belang	Openbaar belang: Voert taken uit op gebied van vergunningverlening en toezicht milieuregelgeving en adviseert deelnemende overheden in Fryslân op milieu specifieke gebieden. De gemeente is wettelijk verplicht om bepaalde basistaken uit te laten voeren (waaronder toezicht op bepaalde bedrijfstakken). Daarnaast neemt de gemeente plustaken af. Het gaat daarbij om specialistische advisering op gebied van bijvoorbeeld geluid en externe veiligheid. Voor het verrichten van diensten worden kostendekkende tarieven berekend. Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincies. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: -De deelnemers (gedeputeerde staten, de colleges van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân) wijzen elk uit hun midden één lid aan van het algemeen bestuur.

	-Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, de voorzitter inbegrepen, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, conform artikel 14 van de g.r. > Financieel belang: -De kosten van het basispakket wordt toegerekend op basis van het aantal inrichtingen maal een bedrag per type inrichting; -De kosten van de overige taken worden toegerekend op basis van de totale inzet van personeel in uren maal een uurtarief. Onze bijdrage in de begroting 2024 is € 52.000
Risico's	-
Programma	2.3 Duurzaamheid, natuur en milieu
Resultaat 2024	€ 0.
Financiële omvang EV en VV	
Toelichting	-

Begroting		01-01-2024	31-12-2024
Eigen vermogen	€	1.400.000	1.400.000
Vreemd vermogen	€	1.300.000	1.300.000

Afvalsturing Friesland

Rechtsvorm	**Naamloze Vennootschap**
Belang	Openbaar belang: Uitvoeren van de wettelijke taak huishoudelijk en bedrijfsafval te verwerken op basis van contractafspraken met de gemeente. Doelstelling is dit op een doelmatige, milieu hygiënisch verantwoorde manier te doen en preventie en hergebruik van afval actief te bevorderen. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: Stemrecht op basis van aandelen. > Financieel belang: De gemeente is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval. Het aandeel staat op de balans per 31-12-2022 met de historische aanschafwaarde van € 20.420.
Risico's	-
Programma	2.4 Fysieke leefomgeving
Resultaat 2022	€ 7.870.000
Financiële omvang EV en VV	
Toelichting	-

Jaarrekening		2021		2022
Eigen vermogen	€	64.757.000	€	70.303
Vreemd vermogen	€	128.437.000	€	119.141

Bank Nederlandse Gemeenten

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Belang	Openbaar belang: Efficiënt betalingsverkeer van gemeenten. Wijze van belang: > Bestuurlijk belang: stemrecht op basis van aandelen. > Financieel belang: 7.020 aandelen met een waarde van € 15.930
Risico's	-
Programma	5.2 Financiering
Resultaat 2022	€ 300.000.000
Financiële omvang EV en VV	Jaarrekening: 2021: € 5.062.000; 2022: € 4.615.000 Eigen vermogen: € 5.062.000; € 4.615.000 Vreemd vermogen: € 143.995.000; € 107.459.000
Toelichting	-

Laag beleidsmatig belang – Laag financieel belang

Welstandzorg Hûs en Hiem

Het behartigen van gemeenschappelijke belangen op het gebied van bouwkunstige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân wordt uitgevoerd door deze gemeenschappelijke regeling.

St. GR Kredietbank Friesland

De gemeenschappelijke regeling ondersteunt mensen met geldzorgen.

Ver. Nederlandse Gemeenten

Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle gemeenten in Nederland.

Ver. van Friese Gemeenten

Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Friese gemeenten.

OPENBAARHEID

Deze paragraaf is voorgeschreven door de Wet open overheid (Woo) die op 1 mei 2022 is ingegaan. In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Woo wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting en jaarverslagen aandacht besteden aan de manier waarop wij als bestuursorgaan de Woo uitvoeren.

Deze Woo gaat over een transparante overheid die actief informatie openbaar maakt. Het doel van de wet is om als overheid opener en toegankelijker te worden. Dit doen we door meer overheidsinformatie openbaar te maken. Sneller dan voorheen en deze ook voor iedereen gemakkelijker toegankelijk te maken.
In de openstaande vacature voor een bestuurlijk-juridisch adviseur zijn ook de structurele werkzaamheden voor de Woo opgenomen. Die beantwoordt, tezamen met de Woo-contactpersoon vragen van burgers over de beschikbaarheid van publieke informatie. De contactpersonen is één van onze medewerkers van bestuursondersteuning / communicatie. Het werven van de juridisch-bestuurlijk adviseur is nog niet gelukt.
De Woo kan gefaseerd worden ingevoerd voor wat betreft de actieve openbaarmaking van informatie. De invoering moet binnen 5 jaar zijn afgerond. Randvoorwaardelijk is het op orde krijgen van de informatiehuishouding binnen 8 jaar. Dit alles moet door de nog aan te trekken medewerker worden opgepakt.

Een belangrijke verplichting van deze wet is de publicatieplicht; het openbaar maken van onze documenten op het landelijk Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) dat wordt gemaakt door Kennis- en exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP). De verwachting was dat dit Platform in 2023 beschikbaar zou zijn. Maar omdat dit platform nog gebouwd moet worden is er nu nog geen sprake van publicatieplicht, wel van inspanningsplicht. Dit staat in de brief aan de Tweede Kamer van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 23 december 2022. Dit betekent dat wij zelf onze documenten openbaar maken, als dit zonder al te grote inspanning of kosten mogelijk is. Pas na het Koninklijk besluit zijn we verplicht te publiceren.

Schiermonnikoog,

eiland in beweging

Bijlagen

Programmabegroting 2024

BIJLAGE 01 STAAT VAN INVESTERINGEN

FCL	Omschrijving Fcl	nummer	omschrijiving	termijn	Aanschaf-waarde	BOEKWAARDE 01-01	vermeer-dering	vermin-dering	afsch.	RENTE	BOEKWAARDE 31-12
5200153	Kostenplaats Werkplaats/tractiemiddelen buitendnst	312	Renault Kangoo (VL-948-F)	5	10.617	4.725	-	-	1.964	136	2.761
		310	Strooieraansluiting bij kraan (73-BG-D2)	6	6.248	2.083	-	-	1.041	60	1.041
		309	Renault Kangoo (VK-575-F)	7	10.128	6.113	-	-	1.338	175	4.775
		181	Vrachtauto met kraan (73-BG-D2)	10	172.555	40.304	-	-	13.681	1.157	26.623
		191	Mitsubishi F450 Canter (29-VFG-6)		41.686	26.262	-	-	3.856	754	22.406
		291	Vervanging Rolbezem (activanr.139)		4.969	4.472	-	-	497	128	3.975
		347	Beregeningshaspel Turbina 405		7.109	6.398	-	-	711	184	5.687
		253	Fietsenstalling w erkplaats	15	8.792	4.103	-	-	586	118	3.517
		222	Renovatie dak w erkplaats	25	47.998	28.799	-	-	1.920	827	26.879
5800106	Kostenplaats Gymnastieklokaal	182	Vervangen CV-installatie gymlokaal	15	18.225	-	-	-	-	-	-
		240	Fietsenberging gymlokaal		17.047	6.819	-	-	1.136	196	5.682
		303	Vervanging inventaris gymzaal 2020		22.110	19.346	-	-	1.382	555	17.965
		304	Vervanging inventaris gymzaal 2021		19.239	16.834	-	-	1.202	483	15.631
		305	Vervanging inventaris gymzaal 2022		25.809	24.196	-	-	1.613	694	22.583
		238	Vervangen TL verlichting gymzaal	20	21.286	12.772	-	-	1.064	367	11.708
		350	Revitalisatie gymzaal	50	-	-	637.000	-	-	18.282	637.000
6000100	Overhead ICT	213	Begroten en Verantw oorden	5	17.134	-	-	-	-	-	-
		226	Vervangen Telefooncentrale	8	14.670	-	14.670	-	-	-	14.670
		320	Aanschaf plotter met scanfunctie		3.703	2.777	-	-	463	80	2.315
6000200	Overhead Gemeentehuis	294	Vervanging Koffieautomaat (activanr.180)	8	6.500	6.042	-	-	863	173	5.179
		276	Vervanging meubilair gemeentehuis	10	3.369	1.685	-	-	337	48	1.348
		296	Vervanging bureaustoelen		24.502	17.151	-	-	2.450	492	14.701
		314	Herinrichting gemeentehuis		37.280	29.824	-	-	3.728	856	26.096
		215	Vervangen Paternosterkast (2018-2030)	12	20.030	-	20.030	-	928	-	19.102
		269	Interne verbouw ing gemeentehuis	20	13.048	9.134	-	-	652	262	8.481
		323	Opw aardering gevel gemeentehuis	25	79.666	73.292	-	-	3.187	2.103	70.106
		1	Nieuw bouw gemeentehuis	29	1.911.259	1.298.587	-	-	33.885	37.269	1.264.703
6001106	Gemeenteraad	297	Vervanging raadsapparatuur	10	53.438	42.750	-	-	5.344	1.227	37.406
6001200	Ambtsw oning burgemeester	99	Grond ambtsw oning burgemeester	0	3.022	1.915	-	-	-	55	1.915
6120451	Rampenbestrijding	259	Noodaggregaat	15	11.532	6.919	-	-	769	199	6.150
6120551	GHOR / GNK	231	Uitrusting Ghor	7	5.360	5.360	-	-	766	154	4.594
6140151	Strandbew aking	301	Unit KNRM LifeGuards	10	22.606	16.441	-	-	2.055	472	14.385
6210101	Verkeersregelingen	237	Herinrichting helihaven	20	53.921	32.353	-	-	2.696	929	29.657
6210103	Wegen, straten en pleinen en verkeersmaatregelen	228	Veegmachine: revisie + opbouw kolkenzuiger	8	13.281	6.641	-	-	1.660	191	4.980
		318	Vervanging veegmachine		38.650	-	38.650	-	-	-	38.650
		200	Syntos B11L-27	10	20.715	12.429	-	-	2.071	357	10.357
		293	Vervanging Zoutstrooier + Schuifbord (activanr.211		2.602	2.341	-	-	260	67	2.081
		306	Zoutoplosser P2000		8.350	5.010	-	-	835	144	4.175
		307	Kunststof sneeuw ploeg SNK27		11.655	6.993	-	-	1.166	201	5.828
		244	Groot onderhoud Middenstreek	20	61.204	36.722	-	-	3.060	1.054	33.662
		85	Vuurtorenpad 2010-2011	25	65.751	31.561	-	-	2.630	906	28.931

FCL	Omschrijving Fcl	nummer	omschrijiving	termijn	Aanschaf-waarde	BOEKWAARDE 01-01	vermeer-dering	vermin-dering	afsch.	RENTE	BOEKWAARDE 31-12
		90	Reddingsw eg 2009 klinkers		126.968	50.787	-	-	5.079	1.458	45.708
		142	Reew eg		12.777	7.789	-	-	519	224	7.270
		143	Karrepad		89.928	50.360	-	-	3.597	1.445	46.763
		212	Straatw eg Nieuw estreek		146.650	88.042	-	-	5.869	2.527	82.172
		86	Heerew eg 2008 (betonw eg)	35	129.532	74.018	-	-	3.701	2.124	70.317
		87	Kooipad 2008 (betonw eg)		128.790	73.594	-	-	3.680	2.112	69.915
		88	Reddingsw eg/Kooiw eg 2008 (betonw eg)		129.016	73.724	-	-	3.686	2.116	70.038
		89	Herdersdam 2008 (betonw eg)		128.790	73.594	-	-	3.680	2.112	69.915
		83	Opslag materiaal buitendienst	40	15.000	10.125	-	-	375	291	9.750
		209	Verbeteren buslus Badw eg		49.562	38.233	-	-	1.275	1.097	36.959
		91	Diverse stroken grond w egen	0	37.101	33.972	-	-	-	975	33.972
6240103	Afw atering en landaanw inning	42	Centrifigaalpomp	15	12.411	1.655	-	-	827	48	827
6310103	Bedrijfsterreinen	255	Inrichting bedrijventerrein	25	99.287	75.458	-	-	3.972	2.166	71.486
		157	Grond achter milieustraat	0	167.000	167.000	-	-	-	4.793	167.000
6330203	Benzinestation	287	Tankinspectie en aanpassing benzinestation	10	18.900	13.230	-	-	1.890	380	11.340
6421104	Huisvesting Basisonderw ijs (openbaar en bijzonder)	67	In de Mande: Zonnepanelen	15	52.448	-	-	-	-	-	-
		329	Alarm ontruimingsinstallatie m.rookmelders (verv)		16.000	15.410	-	-	1.101	442	14.309
		69	In de Mande: gebouw 1986 v.m. OBS	40	216.055	-	-	-	-	-	-
		70	In de Mande: Bouw leslokaal v.m. OBS		80.349	-	-	-	-	-	-
		75	In de Mande: gebouw 1986 v.m. CBS		201.076	-	-	-	-	-	-
		68	Grond scholencomplex	60	29.331	8.794	-	-	-	252	8.794
6441104	Huisvesting voortgezet onderw ijs (openbaar en bijz	78	Insp. Boelensschool: Vervanging noodlokalen Mavo	25	268.725	-	-	-	-	-	-
		77	Grond Mavo	60	7.388	1.108	-	-	-	32	1.108
6461104	Huisvesting leer- en ontw ikkelcentrum (LOC)	344	Schoolgebouw leer- en ontw ikkelcentrum	50	250.000	250.000	8.199.663	-	-	-	8.449.663
6480154	Overige onderw ijsvoorzienin gen	275	In de Mande: Speeltoestellen	10	17.448	-	-	-	-	-	-
6530106	Zw embad	346	Afdekking zw embad	8	80.000	80.000	-	-	10.000	2.296	70.000
		257	Zw embad: speeltoestellen	10	25.000	10.000	-	-	2.500	287	7.500
		218	Zw embad: renovatie onderdeel inrichting	15	47.574	22.201	-	-	3.172	637	19.030
		313	Zoutelectrolyse-systeem		69.900	55.920	-	-	4.660	1.605	51.260
		345	Warmtepomp zw embad		66.950	64.481	-	-	4.606	1.851	59.876
		217	Zw embad: renovatie onderdeel installaties	20	179.369	107.621	-	-	8.969	3.089	98.653

FCL	Omschrijving Fcl	nummer	omschrijving	termijn	Aanschaf-waarde	BOEKWAARDE 01-01	vermeer-dering	vermin-dering	afsch.	RENTE	BOEKWAARDE 31-12
		256	Zw embad: w aterglijbaan	25	54.075	43.260	-	-	2.163	1.242	41.097
		216	Zw embad: renovatie onderdeel bouw	40	478.888	383.110	-	-	11.972	10.995	371.138
6531106	Groene sportvelden	81	Grond voetbalveld	0	14.326	13.114	-	-	-	376	13.114
6560103	Openbaar groen	144	Grasveegbak	5	12.057	9.646	-	-	2.411	277	7.234
		265	Vervangen Maaimachine (Nimos)	8	81.073	60.805	-	-	10.134	1.745	50.671
		230	Tractor (New Holland T 5.85 DC)	20	59.237	33.912	-	-	1.842	973	32.070
		45	Grond ijsbaan	0	17.273	15.791	-	-	-	453	15.791
		46	Grond Knuppeldam/Badw eg		100.351	91.741	-	-	-	2.633	91.741
6560153	Kinderboerderij	49	Grond kinderboerderij	0	23.450	20.335	-	-	-	584	20.335
6560203	Jachthaven	195	Verlichting jachthaven	25	35.800	34.458	-	-	1.498	989	32.960
		299	Berging Jachthaven		84.980	84.980	-	-	3.399	2.439	81.581
		343	Renovatie jachthaven	40	100.000	100.000	816.520	-	18.648	-	897.871
6560303	Toiletgebouw en	330	Toilet Badw eg (vervanging)	20	50.000	50.000	-	-	2.500	1.435	47.500
		153	Renovatie toilet Bernhardw eg	25	57.350	34.410	-	-	2.294	988	32.116
6560353	Overige baten en lasten recreatie	152	Verbeteren strandovergang Badw eg	40	53.538	41.491	-	-	1.338	1.191	40.153
6580107	Bezoekerscentrum	311	Gebouw met grond voormalig bezoekerscentrum	0	410.544	-	-	-	-	-	-
6650106	Peuterspeelzaal en kinderopvang	61	In de Mande: Huisvesting peuterspeelzaal	9	298.618	32.098	-	-	32.098	921	-
6661000	Maatw erkvoorzienin gen Natura materieel WMO (hulpm)	155	Overname WMO hulpmiddelen	0	47.606	47.606	-	-	-	1.366	47.606
6662004	WMO (collectief vervoer)	308	Renault Kangoo (1-VVF-84)	5	8.468	3.783	-	-	1.562	109	2.222
6670106	Jeugd- en jongerenw erk	57	Aankoop Kittiw ake	30	207.412	82.965	-	-	6.914	2.381	76.051
		58	Verbetering Kittiw ake		61.009	28.471	-	-	2.034	817	26.437
6670156	Dorpshuis	59	Verbouw dorpshuis '94	40	39.025	10.383	-	-	1.038	298	9.345
		60	Grond dorpshuis	60	52.598	46.620	-	-	-	1.338	46.620
6721103	Huishoudelijk afval	339	Indicator en printer w eegbrug, deel huish.afval	5	2.804	1.682	-	-	561	48	1.121
		188	Afvalbakken (25 stuks)	10	10.557	1.056	-	-	1.056	30	-
		245	Oud-papier magazijncontainer 38m3 (1)		8.348	1.670	-	-	835	48	835
		341	Aanschaf unit milieustraat, deel huish.afval	20	26.755	24.576	-	-	1.365	705	23.211
		342	Aanschaf unit milieustraat, deel bedrijfsafval		26.755	24.576	-	-	1.365	705	23.211
		116	Inrichting milieustraat	40	221.063	150.212	-	-	5.365	4.311	144.847
		122	Grond milieustraat		135.434	135.434	-	-	-	3.887	135.434
6721153	Bedrijfsafval	340	Indicator en printer w eegbrug, deel bedrijfsafval	5	2.804	1.682	-	-	561	48	1.121
		246	Oud-papier magazijncontainer 38m3 (2)	10	8.348	974	-	-	974	28	-
6722103	Riolering	124	Rioolvoorzieningen buitengebied	8	188.086	4.931	-	-	4.931	141	0
		126	Relining riolering Middenstreek		264.560	14.587	-	-	14.586	419	0
		272	Grondw .meetnet: 2 peilbuizen Badw eg 1 op Kapenglop	10	4.775	2.865	-	-	477	82	2.388
		273	Drukrioolreiniger met afstandsbediening		32.000	16.000	-	-	3.200	459	12.800
		274	Rioolinspectieset		7.185	3.593	-	-	719	103	2.874
		128	Riooloverst. Mellegrietjespad/Reew eg	11	473.469	85.791	-	-	20.372	2.462	65.419
		196	Vervangen pompen en gemalen (mech/elec)	20	8.865	5.319	-	-	443	153	4.876
		263	Vervangen randvoorzieningen01 (mech/elec)		53.054	37.137	-	-	2.653	1.066	34.485
		283	Pompen en gemalen (electromechanisch)		6.000	6.000	-	-	300	172	5.700
		127	Rioolaansluiting Vuurtorenpad 24/26	25	6.279	490	-	-	245	14	245
		123	Riolering Martjeland 2010/2011	40	179.053	120.860	-	-	4.476	3.469	116.384
		150	Vervanging pompput rioolgemaal Heerew eg/Reew eg		67.470	50.603	-	-	1.687	1.452	48.916
		186	Vervangen drukriolering: 150m De Monnik		10.554	8.443	-	-	264	242	8.179
		197	Vervangen pompen en gemalen (bouw k.)		17.898	15.661	-	-	447	450	15.213
		198	Rioolvervanging Willem Dijkstraat en Gasaustraat		132.289	105.831	-	-	3.307	3.037	102.524
		235	Vrij verval riolering 06 (1)		38.112	32.395	-	-	953	930	31.442
		254	Rioolvervanging Hazeblom + Buterblom		64.760	55.046	-	-	1.619	1.580	53.427
		271	Afkoppeling		88.080	66.060	-	-	4.404	1.896	61.656
		280	Rioolvervanging + afkoppeling 2020		70.000	68.633	-	-	1.806	1.970	66.827
		281	Rioolvervanging + afkoppeling 2021		70.000	70.000	-	-	1.750	2.009	68.250
		282	Rioolvervanging + afkoppeling 2022		70.000	70.000	-	-	1.750	2.009	68.250
		284	Pompen en gemalen (bouw kundig)		5.225	5.225	-	-	134	150	5.091
		285	Riolering W.Dijkstrastraat (Gasaustr./Paaslandw eg)		50.440	44.135	-	-	1.261	1.267	42.874
		298	Rioolvervanging + afkoppeling 2023		70.000	70.000	-	-	1.750	2.009	68.250
		316	Rioolvervanging + afkoppeling 2024		70.000	-	70.000	-	-	-	70.000
6724103	Aula	63	Grond aula	0	6.246	5.636	-	-	-	162	5.636
6724153	Begraafplaats	66	Urnenmuur	25	55.235	19.884	-	-	2.209	571	17.675
6820159	Woningen (verhuur)	221	Garage Langestreek 130	20	8.669	4.334	-	-	433	124	3.901
		241	Garage Vuurtorenpad 30	25	16.275	10.416	-	-	651	299	9.765
		102	Langestreek 130 restauratie	34	51.103	24.146	-	-	394	693	23.752
		105	Vuurtorenpad 30	50	70.272	18.763	-	-	2.680	539	16.083
6820209	Doorstroomw oninge n+w inkelpand Langestreek	349	Inrichting urgente w oningen	10	5.000	5.000	-	-	500	144	4.500
		225	Bedrijfpand Langestreek 15	38	1.190.107	962.507	-	-	11.407	7.624	951.100
6820259	Overige gebouw en	107	Autoboxen grond	50	1.429	1.039	-	-	-	30	1.039
		108	Ondergrond jeugdherberg IJsbergen	0	40.407	40.407	-	-	-	1.160	40.407
		109	Grond Reew eg-Oosterreew eg		143.567	132.132	-	-	-	3.792	132.132
6820309	Reddingsw eg 2	324	Zonnepanelen Reddingsw eg 2	15	4.355	3.774	-	-	290	108	3.484
		111	Reddingsw eg 2	40	255.757	117.347	-	-	5.102	3.368	112.245
		110	Grond Reddingsw eg 2	50	69.961	69.961	-	-	-	2.008	69.961
6820359	Willemshof 11/11a	239	Willemshof 11/13	40	535.834	495.646	-	-	6.698	14.225	488.948
6820459	Noorderstreek 40	38	Grond brandw eergarage	50	36.461	33.503	-	-	-	962	33.503
6820509	Koningshuis, Nieuw estreek 1	270	Verbouw Koningshuis, Nieuw estreek 1	25	290.082	259.667	-	-	11.290	7.452	248.377
Activa Yn de Mande											-
TOTAAL					13.455.848	8.070.878	9.796.533	-	404.071	219.871	17.463.340

BIJLAGE 02 STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

	Saldo 31-12-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2024
Algemene reserve				
4211101 Algemene reserve	361.336	87.768	-119.257	329.847
4211111 Alg res (verkoopopbrengst Eneco)	896.055	0	0	896.055
subtotaal	*1.257.391*	*87.768*	*-119.257*	*1.225.902*
Bestemmingsreserves				
4211201 Reserve Sociaal Domein	448.210	0	-135.572	312.638
4211202 Reserve lichtmasten	114.347	8.452	0	122.799
4211203 Reserve veerdam	575.142	7.215	-9.650	572.707
4211205 Reserve resultaat riolering	54.508	0	0	54.508
4211207 Reserve baggeren jachthaven	28.000	28.000	0	56.000
4211209 Reserve duurzame energie	358.550	0	-62.500	296.050
4211210 Reserve toerisme	75.000	0	0	75.000
4211211 Reserve dekking afschrijving	124.394	0	-6.915	117.480
4211212 Reserve Wet open overheid	131.260	99.000	-39.075	191.184
4211213 Reserve projecten	265.778	0	0	265.778
4211214 Reserve Samenw erkingsschool Yn de Mand	179.892	17.668	0	197.560
4211215 Reserve rentefluctuaties pensioenen	54.889	0	0	54.889
subtotaal	*2.409.970*	*160.335*	*-253.712*	*2.316.593*
Totaal reserves	**3.667.361**	**248.103**	**-372.969**	**3.542.495**

	Saldo 31-12-2023	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2024
Pensioenvoorziening				
4212003 Pensioenvoorziening	520.264	49.800	-6.347	563.717
4212004 Voorziening verlofsparen	3.328	0	0	3.328
Onderhoudsegalisatievoorzieningen				
4212301 Voorziening gemeentelijke gebouw en	403.965	218.686	-219.207	403.444
4212302 Voorziening riolering	360.200	0	-8.755	351.445
4212303 Voorziening onderhoud w egen	79.278	105.421	-97.375	87.324
4212304 Voorziening onderhoud jachthaven	4.333	21.000	-8.385	16.948
Totaal voorzieningen	**1.371.367**	**394.907**	**-340.069**	**1.426.205**

	Saldo 31-12-2024	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2025
Algemene reserve				
4211101 Algemene reserve	329.847	35.000	-213.080	151.767
4211111 Alg res (verkoopopbrengst Eneco)	896.055	-	-	896.055
subtotaal	1.225.902	35.000	-213.080	1.047.822
Bestemmingsreserves				
4211201 Reserve Sociaal Domein	***312.638***	***-***	***-149.910***	***162.728***
4211202 Reserve lichtmasten	122.799	8.452	-	131.251
4211203 Reserve veerdam	572.707	7.215	-9.650	570.272
4211205 Reserve resultaat riolering	54.508	-	-	54.508
4211207 Reserve baggeren jachthaven	56.000	28.000	-	84.000
4211209 Reserve duurzame energie	296.050	-	-62.500	233.550
4211210 Reserve toerisme	75.000	-	-	75.000
4211211 Reserve dekking afschrijving	117.480	-	-6.915	110.565
4211212 Reserve Wet open overheid	191.184	99.000	-40.482	249.702
4211213 Reserve projecten	265.778	-	-	265.778
4211214 Reserve Samenw erkingsschool Yn de Mand	197.560	22.630	-	220.190
4211215 Reserve rentefluctuaties pensioenen	54.889	-	-	54.889
subtotaal	*2.316.593*	*165.297*	*-269.457*	*2.212.433*
Totaal reserves	**3.542.495**	**200.297**	**-482.537**	**3.260.255**

	Saldo 31-12-2024	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2025
Pensioenvoorziening				
4212003 Pensioenvoorziening	563.717	22.052	-25.371	560.398
4212004 Voorziening verlofsparen	3.328	-	-	3.328
Onderhoudsegalisatievoorzieningen				
4212301 Voorziening gemeentelijke gebouw en	403.444	216.659	-111.120	508.983
4212302 Voorziening riolering	351.445	11.657	-	363.102
4212303 Voorziening onderhoud w egen	87.324	105.421	-140.784	51.961
4212304 Voorziening onderhoud jachthaven	16.948	21.000	-8.385	29.563
Totaal voorzieningen	**1.426.205**	**376.789**	**-285.660**	**1.517.335**

	Saldo 31-12-2025	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2026
Algemene reserve				
4211101 Algemene reserve	151.767	35.000	-2.500	184.267
4211111 Alg res (verkoopopbrengst Eneco)	896.055	-	-	896.055
subtotaal	1.047.822	35.000	-2.500	1.080.322
Bestemmingsreserves				
4211201 Reserve Sociaal Domein	***162.728***	**-**	**-**	***162.728***
4211202 Reserve lichtmasten	131.251	8.452	-60.000	79.703
4211203 Reserve veerdam	570.272	7.215	-9.650	567.837
4211205 Reserve resultaat riolering	54.508	-	-	54.508
4211207 Reserve baggeren jachthaven	84.000	28.000	-	112.000
4211209 Reserve duurzame energie	233.550	-	-57.500	176.050
4211210 Reserve toerisme	75.000	-	-	75.000
4211211 Reserve dekking afschrijving	110.565	-	-6.915	103.651
4211212 Reserve Wet open overheid	249.702	99.000	-41.939	306.763
4211213 Reserve projecten	265.778	-	-	265.778
4211214 Reserve Samenw erkingsschool Yn de Mand	220.190	8.409	-	228.599
4211215 Reserve rentefluctuaties pensioenen	54.889	-	-	54.889
subtotaal	*2.212.433*	*151.076*	*-176.004*	*2.187.505*
Totaal reserves	**3.260.255**	**186.076**	**-178.504**	**3.267.827**

	Saldo 31-12-2025	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2026
Pensioenvoorziening				
4212003 Pensioenvoorziening	560.398	12.857	-31.209	542.046
4212004 Voorziening verlofsparen	3.328	-	-	3.328
Onderhoudsegalisatievoorzieningen				
4212301 Voorziening gemeentelijke gebouw en	508.983	216.659	-332.113	393.529
4212302 Voorziening riolering	363.102	11.270	-	374.372
4212303 Voorziening onderhoud w egen	51.961	105.421	-133.534	23.848
4212304 Voorziening onderhoud jachthaven	29.563	21.000	-20.319	30.244
Totaal voorzieningen	**1.517.335**	**367.207**	**-517.176**	**1.367.366**

	Saldo 31-12-2026	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2027
Algemene reserve				
4211101 Algemene reserve	184.267	35.000	-20.000	199.267
4211111 Alg res (verkoopopbrengst Eneco)	896.055	-	-72.854	823.201
subtotaal	1.080.322	35.000	-92.854	1.022.468
Bestemmingsreserves				
4211201 Reserve Sociaal Domein	***162.728***	**-**	**-**	***162.728***
4211202 Reserve lichtmasten	79.703	8.452	-	88.155
4211203 Reserve veerdam	567.837	7.215	-9.650	565.402
4211205 Reserve resultaat riolering	54.508	-	-	54.508
4211207 Reserve baggeren jachthaven	112.000	28.000	-70.000	70.000
4211209 Reserve duurzame energie	176.050	-	-	176.050
4211210 Reserve toerisme	75.000	-	-	75.000
4211211 Reserve dekking afschrijving	103.651	-	-6.915	96.736
4211212 Reserve Wet open overheid	306.763	55.000	-43.449	318.314
4211213 Reserve projecten	265.778	-	-	265.778
4211214 Reserve Samenw erkingsschool Yn de Mand	228.599	4.230	-	232.829
4211215 Reserve rentefluctuaties pensioenen	54.889	-	-	54.889
subtotaal	*2.187.505*	*102.897*	*-130.014*	*2.160.389*
Totaal reserves	**3.267.827**	**137.897**	**-222.867**	**3.182.857**

	Saldo 31-12-2026	Toevoeginge n	Onttrekking en	Saldo 31-12-2027
Pensioenvoorziening				
4212003 Pensioenvoorziening	542.046	12.857	-31.209	523.694
4212004 Voorziening verlofsparen	3.328	-	-	3.328
Onderhoudsegalisatievoorzieningen				
4212301 Voorziening gemeentelijke gebouw en	393.529	216.659	-332.113	278.074
4212302 Voorziening riolering	374.372	15.763	-	390.135
4212303 Voorziening onderhoud w egen	23.848	125.421	-147.911	1.358
4212304 Voorziening onderhoud jachthaven	30.244	21.000	-21.000	30.244
Totaal voorzieningen	**1.367.366**	**391.700**	**-532.233**	**1.226.833**

BIJLAGE 03 STAAT VAN LANGLOPENDE LENINGEN

Opgenomen leningen

Omschrijving/nummer	Oorspronkelijk bedrag	Jaar van aflossing	Rente percentage	Saldo 31-12-2023	Opgenomen gelden	Rente t.l.v. dienstjaar	Aflossing	Saldo 31-12-2024
Onderhandse leningen								
BNG 40.105559	500.000	2025	3,30%	66.667		1.650	33.333	33.333
BNG 40.106426	850.000	2035	4,68%	408.000		18.299	34.000	374.000
BNG 40.107310	600.000	2036	3,70%	312.000		11.100	24.000	288.000
BNG 40.112497	1.250.000	2033	0,987%	833.334		7.814	83.333	750.001
BNG 40.114994	1.250.000	2021	0,395%	1.125.000		4.279	62.500	1.062.500
Gemeente Huizen, nr. 65818	1.250.000	2031	0,95%	666.669		5.938	83.333	583.336
Gemeente Huizen, nr. 66729	1.250.000	2028	0,57%	625.000		2.909	125.000	500.000
AEAM Government nr.174424	1.250.000	2032	0,97%	750.002		7.140	83.333	666.669
Lening 2023	2.000.000	oog niet bekend	3,50%	1.910.000		65.513	76.400	1.833.600
Lening 2024	6.000.000	oog niet bekend	3,50%	0	6.000.000	105.000	0	6.000.000
Totaal leningen	16.200.000,00			6.696.672	6.000.000	229.642	605.232	12.091.440
Waarborgsommen				91	0	0	91	91

Uitgezette leningen

Omschrijving/nummer	Oorspronkelijk bedrag	Jaar van aflossing	Rente percentage	Saldo 31-12-2023	Opgenomen gelden	Rente t.l.v. dienstjaar	Aflossing	Saldo 31-12-2024
Stichting Veldsporten	180.000	2025	3,50%	24.727		865	11.800	12.927
Stichting dorpshuis	70.000	2025	2,50%	8.990		225	7.775	1.215
Stichting dorpshuis	50.000	2031	0,30%	35.171		106	4.977	30.193
SVn Stimuleringsfonds	200.000	2038	0,14%	158.916		3.178	7.355	151.561
Duurzame energie Cooperatie Schierm	38.200	2033	1,15%	26.189		301	2.486	23.704
Duurzame energie Cooperatie Schierm	31.912	2036	1,15%	26.001		299	2.019	23.982
Totaal leningen	570.112			279.994	0	4.974	36.412	243.581

BIJLAGE 04 STAAT VAN GEGARANDEERDE GELDLENINGEN

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Aandeel gemeente	Restant bedrag begin dienst-jaar	ten laste gemeente	opgenomen gelden	totaal van de aflossingen	restantbedrag einde van het dienstjaar	
								totaal	t.l.v. gemeente
Gegarandeerde geldleningen als garant									
onbekend		hypotheken eilanders	100%	672	672		0	672	672
Totaal gegarandeerde geldleningen					672				672

BIJLAGE 05A MEERJARIGE ALGEMENE UITKERING 2024-2027

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven					
Maatstaf	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1g-2 WOZ niet-woningen eigenaren	-67.573,73	-73.025,83	-75.823,92	-76.785,94	-77.759,70
1h-2 WOZ niet-woningen gebruikers	-25.949,40	-28.039,21	-29.112,32	-29.482,67	-29.857,47
1a Waarde woningen eigenaren	-291.620,82	-370.405,45	-382.240,43	-386.295,80	-390.395,10
Subtotaal	**-385.143,95**	**-471.470,49**	**-487.176,67**	**-492.564,40**	**-498.012,27**

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is					
Maatstaf	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
8a-3 Bijstandsontvangers	31.012,92	30.395,88	30.442,32	30.425,76	30.616,86
2 Inwoners	369.549,02	369.480,21	368.300,61	368.644,66	367.425,74
7c-4 Huishoudens met laag inkomen boven drempel	232.504,77	232.736,17	222.232,64	202.050,33	203.677,33
12b-2 Inwoners met een migratieachtergrond	10.435,50	10.938,55	11.219,44	11.510,72	11.790,41
3c Eenpersoonshuishoudens	45.962,28	47.002,05	48.447,97	46.796,44	47.301,79
8b Loonkostensubsidie	5.168,82	5.065,98	5.073,72	5.070,96	5.102,81
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar (vanaf	62.925,90	62.592,90	59.855,64	55.623,21	55.623,21
8f-2 Doelgroepenregister gemeentelijke doelgroep	4.182,20	4.789,17	5.142,12	5.540,00	5.997,85
5d-2 Inwoners 75+ met drempel	110.362,64	110.025,58	111.806,35	106.796,10	106.803,57
7m-2 Laag opleidingsniveau met drempel	17.342,67	17.305,94	17.646,71	16.834,20	16.839,44
14a-2 Lokale centrumfunctie (max 20km)	10.317,00	10.422,21	10.498,18	10.562,23	10.614,13
14b-2 Regionale centrumfunctie (max 60km)	6.217,60	6.255,55	6.189,62	5.902,64	5.931,65
14c-2 Landelijke centrumfunctie	454,1	458,73	462,07	464,89	467,18
15e Leerlingen VO	5.542,56	5.371,99	5.308,52	5.232,73	5.161,25
15h-3 Onderwijsachterstand	2.087,63	2.079,00	2.074,68	2.070,37	2.066,05
38 Bedrijfsvestigingen	24.260,40	26.429,24	27.915,12	29.252,76	30.764,68
36 Kernen	114.582,95	114.504,98	114.954,45	113.886,39	113.887,98
36a Kernen met 500 of meer adressen	75.166,66	75.166,66	75.166,66	75.166,66	75.166,66
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	11.209,80	11.209,80	11.209,80	11.209,80	11.209,80
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente *	1.063,40	1.063,40	1.063,40	1.063,40	1.063,40
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv	38.951,47	39.458,64	41.285,00	43.117,77	43.422,80
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor	8.807,85	8.839,78	8.859,52	8.877,13	8.900,35
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor	128.922,12	130.238,26	131.571,33	132.893,96	134.265,41
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	23.702,88	23.788,81	23.841,93	23.783,20	23.845,41
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	81.728,28	82.587,66	83.430,78	84.142,93	84.988,78
19 Oppervlakte binnenwater	5.044,00	5.044,00	5.044,00	5.044,00	5.044,00
20 Oppervlakte buitenwater	398.900,00	398.900,00	398.900,00	398.900,00	398.900,00
16 Oppervlakte land	164.307,00	164.307,00	164.307,00	164.307,00	164.307,00
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	108.358,36	108.358,36	108.358,36	108.358,36	108.358,36
24b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc.	16.380,47	16.545,88	16.898,33	17.017,85	17.138,24
25b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc.	73.497,13	74.239,32	75.820,69	76.356,97	76.897,16
39 Vast bedrag	980.357,93	980.357,93	980.357,93	980.357,93	980.357,93
6a Inwoners Waddeneilanden tot en met 2500	254.020,96	259.916,36	261.811,05	263.408,33	264.702,80
Subtotaal	**3.423.327,26**	**3.435.876,00**	**3.435.495,96**	**3.410.669,68**	**3.418.640,03**

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)					
Jaren	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Uitkeringsfactor	1,304	1,395	1,417	1,335	1,325
Subtotaal (B x C (=uf))	**4.464.018,75**	**4.793.047,01**	**4.868.097,77**	**4.553.244,03**	**4.529.698,04**

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is					
Maatstaf	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
56g Suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel 2023	-121.948,00	-107.983,00	-94.018,00	-94.018,00	-94.018,00
Subtotaal	**-121.948,00**	**-107.983,00**	**-94.018,00**	**-94.018,00**	**-94.018,00**

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is					
Maatstaf	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening,	12.161,00	12.161,00	12.161,00	12.161,00	12.161,00
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	1.730,00	1.730,00	1.730,00	1.730,00	1.730,00
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	1.619,00	2.017,00	2.017,00	2.017,00	2.017,00
421 Extra capaciteit BOAs (DU)	28.516,00	28.516,00	28.516,00	28.516,00	28.516,00
428 Wet kwaliteitsborging bouw (DU)	4.656,00	4.660,00	4.660,00	4.625,00	n.v.t.
431 Leerlingenvervoer Oekraïne (DU)	2.055,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
441 Wet goed verhuurderschap (DU)	6.313,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
443 Taal voor ontheemden uit Oekraïne (DU)	1.343,00	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	**58.393,00**	**49.084,00**	**49.084,00**	**49.049,00**	**44.424,00**

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein					
Maatstaf	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
260 Participatie (IU)	8.596,00	8.597,00	8.697,00	8.697,00	8.698,00
Subtotaal	**8.596,00**	**8.597,00**	**8.697,00**	**8.697,00**	**8.698,00**

Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker					
Aanvullingen v/d gebruiker	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Subtotaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Totaal	**4.023.915,81**	**4.271.274,53**	**4.344.684,10**	**4.024.407,63**	**3.990.789,77**

BIJLAGE 05B MEERJARIGE VERVANGINGSINVESTERINGEN 2024-2027

Omschrijving	Act.nr.	Afschr. termijn	Invest. bedrag	2024	2025	2026
Vervangen Strooieraansluiting bij kraan	327	6	7.800		7.800	
Renault Kangoo (vervanging VL-948-F)	328	6	12.500			
Vervanging kraan Palfinger PK-9002- EH A	359	10	40.000			40.000
Totaal 5.200.153 Kostenplaats Werkplaats/tractiemiddelen buitendnst				*0*	*7.800*	*40.000*
LOC Gymzaal	350	50	637.000	637.000		40.000
Totaal 6.000.100 Automatisering				*637.000*	*0*	*0*
Vervangen Telefooncentrale	226	8	14.670	14.670	0	
Totaal 6.000.100 Automatisering				*14.670*	*0*	*0*
Vervangen Paternosterkast	215	12	20.030	20.030		
Totaal 6.000.200 Gemeentehuis				*20.030*	*0*	*0*
Vervangen Veegmachine	318	8	38.650	38.650		
Totaal 6.210.103 Wegen, straten en pleinen				*38.650*	*0*	*0*
Schoolgebouw leer- en ontwikkelcentrum	344	50	8.199.663	8.199.663		
Totaal 6.461.104 Huisvesting leer- en ontwikkelcentrum LOC				*8.199.663*	*0*	*0*
Takkenversnipperaar	201	10	55.000			
Totaal 6.560.103 Openbaar groen				*0*	*0*	*0*
Renovatie jachthaven Noordkade	343	40	816.520	816.520		
Totaal 6.560.203 Jachthaven				*816.520*	*0*	*0*
Vervangen Oud-papier magazijncontainer 38m3	332	6	8.500		8.500	
Totaal 6.721.103 Huishoudelijk afval				*0*	*8.500*	*0*
Vervangen Oud-papier magazijncontainer 38m3	335	6	8.500		8.500	
Totaal 6.721.153 Huishoudelijk afval				*0*	*8.500*	*0*
Rioolvervanging + afkoppeling 2024	316	40	70.000	70.000		
Rioolvervanging + afkoppeling 2025	317	40	87.500		87.500	
Totaal 6.722.10.3 Riolering				*70.000*	*87.500*	*0*
Totaal			10.016.333	9.796.533	112.300	60.000

BIJLAGE 06 SUBSIDIE-OVERZICHT 2024

Product	Omschrijving product	Omschrijving subcategorie	Bedrag 2023	Bedrag 2024	Bedrag 2025	Bedrag 2026	Bedrag 2027
6000100	Overhead ICT	Shared Servicecenter Leeuwarden ICT koster	266.750	329.384	339.744	350.435	361.469
6005100	Bestuurlijke samenwerking	Projectbureau Leader + cofinanciering	39.500	39.500	39.500	39.500	39.500
6005101	Bestuurlijke samenwerking	De Waddeneilanden	86.593	68.803	71.345	73.959	76.651
6006156	Raadsondersteuning	De Waddeneilanden	6.900	7.100	7.250	7.400	7.650
6120355	Regionale brandweer	VRF	290.594	300.394	315.892	326.735	337.550
6120451	Rampenbestrijding	VRF	13.000	13.250	13.500	13.500	13.500
6140101	Openbare orde	Veiligheidshuis Fryslân	340	350	360	370	370
6480104	Onderwijsbegeleiding	CEDIN	5.800	5.900	6.000	6.100	6.100
6480104	Onderwijsbegeleiding	logopedische screening	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
6480104	Onderwijsbegeleiding	Stichting Kinderopvang Friesland	9.900	10.125	10.325	10.575	10.800
6480154	Overige onderwijsvoorzieningen	WTOS / OV-kaarvergoedingen	6.660	9.742	9.886	9.886	9.886
6480304	Buurtsportcoach (onderwijs)	Buurtsportcoach	20.250	17.750	19.000	20.250	21.500
6510106	Openbare bibliotheek	Bibliotheek NOF	93.892	96.565	99.320	102.150	105.062
6511106	Muziekschool	OPUS3	33.250	33.900	34.600	35.200	35.904
6530006	Buurtsportcoach (sportverenigingen)	buurtsportcoach	20.250	17.750	19.000	20.250	21.500
6530106	Zwembad	Optisport	202.678	212.503	223.753	235.565	247.969
6530106	Zwembad	Winterzwemmen	-	6.000	6.000	6.000	6.000
6530206	Ruitersport	Concours Hippique	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
6530206	Ruitersport	Subsidie manege	5.000	5.000	5.000	2.500	-
6530256	Sport algemeen	Sport coördinator	-	42.000	43.344	-	-
6530256	Sport algemeen	Bijdrage uitvoeringsbudget sportraad	-	0	10.000	-	-
6540106	Kunst en cultuur	Subsidiebudget	6.800	6.800	6.800	6.800	6.800
6540106	Kunst en cultuur	't Heer en Feer	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
6540106	Kunst en cultuur	Kamermuziekfestival	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
6540106	Kunst en cultuur	Schrijvers- en dichtersfestival (oneven jaren)	1.300	0	1.300	-	1.300
6540106	Kunst en cultuur	Zang- en muziekfestival	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
6540106	Kunst en cultuur	Muziekvereniging I.N.	4.600	4.600	4.600	4.600	4.600
6540106	Kunst en cultuur	NFK 2023 10 Cultuurinitiatieven	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
6540106	Kunst en cultuur	Verhogen subsidiebudget incidentele cultuurs	-	10.000	10.000	10.000	10.000
6550107	Natuur- en landschapsbescherming	Nationaal Park	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
6560153	Kinderboerderij	stichting dierenweide	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
6560253	Bevordering toerisme	MAPS-bijdrage	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
6560253	Bevordering toerisme	VVV	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
6560253	Bevordering toerisme	brede regiomarketing	3.850	3.850	3.850	3.850	3.850
6560253	Bevordering toerisme	Lytje Willem	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
6560253	Bevordering toerisme	Bevordering toerisme	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
6560403	Bijdrage SOV-fonds	Subsidie	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
6580107	Bezoekerscentrum	bezoekerscentrum	30.724	31.093	31.466	31.844	31.844
6614104	Bijzondere bijstandverlening	Voedselbank	-	5.000	5.000	5.000	5.000
6623304	Participatiebudget > reïntegratie	Inkomensoverdrachten - gemeenten	14.500	14.500	14.500	14.500	14.500
6662103	Maatschappelijke begeleiding	St. Maatschappelijk Werk Fryslân	31.750	36.808	38.648	42.610	42.610
6662103	Maatschappelijke begeleiding	Subsidie Stichting aan Zet	860	860	860	860	860
6662103	Maatschappelijke begeleiding	VNN (verslavingszorg Noord Nederland)	-	67.400	69.557	-	-
6662156	Overige maatschappelijke aangelegenheden	divers	600	525	535	545	555
6662156	Overige maatschappelijke aangelegenheden	Tumba	865	717	717	717	717
6662156	Overige maatschappelijke aangelegenheden	Veilig thuis	610	610	610	610	610
6662156	Overige maatschappelijke aangelegenheden	Uitvoeringsbudget participatie	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
6663002	Inloop GGZ	Veilig Thuis	9.200	9.300	9.400	9.500	9.500
6663002	Inloop GGZ	Dyslexie zorg	-	4.600	4.670	4.740	4.740
6663002	Inloop GGZ	Bevordering van een gezonde leefstijl, waaror	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
6670106	Jeugd- en jongerenwerk	Stichting Lytje Willem	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
6670156	Dorpshuis	St. Dorpshuis	43.600	43.600	43.600	43.600	43.600
6671001	Gebiedsteam, informatie en advies	diversen, waaronder bijdrage SDF en bureau	10.725	10.810	10.895	10.980	10.980
6714106	Openbare gezondheidszorg	VRF gezondheid	40.548	43.466	44.881	46.329	47.924
6714106	Openbare gezondheidszorg	GGD Fryslan	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
6714106	Openbare gezondheidszorg	Aanvullend pakket JGZ	6.800	6.900	7.000	7.100	7.200
6714106	Openbare gezondheidszorg	Bijdrage tandartsapparatuur	4.770	4.720	4.720	4.720	4.720
6715106	Jeugdgezondheidszorg C.J.G.	divers	945	0	-	-	-
6672024	Jeugdhulp zonder verblijf	PGB's via Yn de Mande	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000
6672024	Jeugdhulp zonder verblijf	Subsidie Stichting AKJ, Stichting kindertelefoo	-	950	955	960	960
6721103	Huishoudelijk afval	bijdrage oud papier	5.750	5.750	5.750	5.750	5.750
6721153	Bedrijfsafval	bijdrage oud papier	5.750	5.750	5.750	5.750	5.750
6722103	Riolering	Gemeenschappelijke Regeling De Waddenei	1.580	1.580	1.580	1.580	1.580
6723107	Milieubeheer	bijdrage FUMO	45.235	65.567	67.529	69.549	71.630
6822159	Wabo-vergunningen	VRF (WABO)	1.000	1.070	1.140	1.210	1.210
6822209	Toezicht en handhaving bouwzaken	VRF	7.000	7.070	7.140	7.140	7.140
		Totaal subsidies	**1.652.217**	**1.692.204**	**1.727.284**	**1.760.127**	**1.811.127**
		verschil t.o.v. vorig jaar		39.987,00	35.080,00	32.843,00	51.000,00
		verschil t.o.v. vorig jaar in %		2,42%	2,07%	1,90%	2,90%

BIJLAGE 07 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Omschrijving (bedragen x 1.000)	2024		2025		2026		2027	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Sociaal								
LOC afboeken boekwaarde bestaande locaties ten laste van AR	-	-	72	-72		-	-	-
LOC aanvullend krediet sloopkosten tlv AR	-	-	128	-128	-	-	-	-
NFK 2024 14 extra uren formatie team zorg & welzijn voor 2024 en 2025, dekking BR sociaal domein	26	-26	27	-27	-	-	-	-
NFK 2024 Buurtsportcoördinator, financiering en opwaardering aantal uren 2024 en 2025 dekking BR sociaal domein	42	-42	43	-43	-	-	-	-
NFK 2024 Ambulant medewerker van VNN voor 12 uur per week, voor 2024 en 2025 BR sociaal domein	67	-67	70	-70	-	-	-	-
NFK 2024 Bijdrage uitvoeringsbudget sportraad voor 2024 en 2025 BR sociaal domein	-	-	10	-10	-	-	-	-
Leefomgeving								
Verledden lichtmasten in 2026	-	-	-	-	60	-60	-	-
PAW project, projectkosten en bijdragen rijk, looptijd tm 2028	370	-370	370	-370	370	-370	370	-370
Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid 2022-2026 gedekt uit reserve Duurzaamheid	63	-63	63	-63	58	-58	-	-
Economie en werkgelegenheid								
Cutteren jachthaven om de 4 jaar 2027, 2031, 2035, ten laste van reserve jachthaven	-	-	-	-	-	-	70	-70
Kosten onderzoek toeristenbelasting ten laste van AR	50	-50						
Burgers en bestuur								
Onttrekking ten laste van AR tbv wachtgeld oud wethouder tm 2025	33	-33	8	-8	-	-	-	-
Financiering en belastingen								
Kosten waardering WOZ en aanslagen 2024 ten laste van AR	18	-18	-	-	-	-	-	-
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (DMJOP) werkplaats ten laste van reserve duurzaamheid							73	-73
Meicirculaire 2021, Toevoeging reserve Wet Open Overheid (incidenteel 2022 t/m 2026)	44	-44	44	-44	44	-44	-	-
Totaal	**713**	**-713**	**835**	**-835**	**532**	**-532**	**513**	**-513**

Toelichting Incidentele baten en lasten

Als incidentele baten en lasten zijn aangemerkt budgetten met een beperkte tijdsduur waaronder budgetten met een eenmalig karakter.

BIJLAGE 08 STRUCTURELE TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN RESERVES

Programma/reserves (bedragen x 1.000)	2024		2025		2026		2027	
	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Sociaal								
Mutaties Algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Algemene reserve (verkoopopbrengst ENECO)	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve WMO	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve Samenwerkingsschool Yn de Mande	18	-	23	-	8	-	4	-
Leefomgeving								
Mutaties Algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve lichtmasten	8	-	8	-	8	-	8	-
Mutaties Reserve Veerdam	7	-10	7	-10	7	-10	7	-10
Mutaties Reserve duurzame energie	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve Wet Open Overheid (WOO)	-	-39	-	-40	-	-42	-	-43
Economie en werkgelegenheid								
Mutaties Algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve baggeren jachthaven	28	-	28	-	28	-	28	-
Financiering en belastingen								
Mutaties Algemene reserve	35	-	35	-	35	-	35	-
Mutaties Algemene reserve (verkoopopbrengst ENECO)	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties Reserve dekking afschrijvingen	-	-7	-	-7	-	-7	-	-7
Mutaties Reserve Wet Open Overheid (WOO)	55	-	55	-	55	-	55	-
Totaal	**151**	**-56**	**156**	**-57**	**142**	**-59**	**138**	**-60**

Toelichting Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Sociaal

Mutaties Reserve Samenwerkingsschool Yn de Mande (toevoeging € 18)

Het jaarlijkse verwachte resultaat van Samenwerkingsschool Yn de Mande is opgenomen als structureel omdat dit jaarlijks is.

Leefomgeving

Mutaties Reserve lichtmasten (toevoeging € 8)

Dit betreft de jaarlijkse reguliere storting in de reserve.

Mutaties Reserve Veerdam (toevoeging € 7, onttrekking € 10)

Jaarlijks wordt een vast bedrag toegevoegd ter dekking van rente.

Jaarlijks wordt een vast bedrag onttrokken ter dekking van kosten.

Mutaties Reserve Wet Open Overheid (WOO) (onttrekking € 39)

De onttrekking betreft de jaarlijkse personele lasten ten laste van deze reserve.

Economie en werkgelegenheid

Mutaties Reserve baggeren jachthaven (€ toevoeging € 28)

Jaarlijks wordt er € 28.000 toegevoegd aan deze reserve.

Financiering en belastingen

Mutaties Algemene Reserve (toevoeging € 35)

Jaarlijks vindt er een toevoeging aan de Algemene Reserve plaats van € 35.000. Omdat dit jaarlijks gebeurd is dit als structurele reservemutatie opgenomen.

Mutaties Reserve Wet Open Overheid (WOO) (toevoeging € 55)

Het structurele gedeelte ontvangen van het rijk wordt jaarlijks toegevoegd aan de reserve.

BIJLAGE 09 OVERZICHT BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA PER TAAKVELD

Programma/taakveld (bedragen x 1.000)	2024		2025		2026		2027	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Sociaal								
0.10 Mutaties reserves	146	-18	355	-23	3	-8	-	-4
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-	-	-	-	-
4.1 Openbaar basisonderwijs	640	-676	605	-624	513	-543	510	-544
4.2 Onderwijshuisvesting	-	-76	81	-711	81	-533	81	-528
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	71	-183	71	-176	71	-153	71	-153
5.1 Sportbeleid en activering	12	-98	13	-112	14	-58	14	-58
5.2 Sportaccommodaties	137	-407	142	-426	147	-435	154	-445
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	-74	-	-76	-	-76	-	-78
5.4 Musea	-	-23	-	-28	-	-29	-	-30
5.5 Cultureel erfgoed	-	-5	-	-5	-	-5	-	-5
5.6 Media	-	-97	-	-99	-	-102	-	-105
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6	-235	6	-231	6	-231	6	-231
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	6	-115	6	-117	6	-119	6	-121
6.3 Inkomensregelingen	124	-162	124	-169	124	-171	124	-172
6.5 Arbeidsparticipatie	-	-17	-	-17	-	-17	-	-17
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	-111	-	-113	-	-112	-	-131
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-	-139	-	-145	-	-145	-	-147
6.71b Begeleiding (WMO)	-	-150	-	-154	-	-86	-	-88
6.71c Dagbesteding (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-	-7	-	-7	-	-7	-	-7
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-	-	-	-	-	-	-	-
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-166	-	-166	-	-166	-	-166
6.73a Pleegzorg	-	-	-	-	-	-	-	-
6.73b Gezinsgericht	-	-	-	-	-	-	-	-
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74c Gesloten plaatsing	-	-	-	-	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	-78	-	-78	-	-87	-	-87
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-	-	-	-	-	-	-
6.82b Jeugdreclassering	-	-	-	-	-	-	-	-
6.82a Jeugdbescherming	-	-	-	-	-	-	-	-
7.4 Milieubeheer	-	-11	-	-11	-	-12	-	-12

Programma/taakveld (bedragen x 1.000)	2024		2025		2026		2027	
	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
Leefomgeving								
0.1 Bestuur	14	-20	14	-21	14	-21	14	-21
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	15	-12	15	-12	16	-12	16	-12
0.10 Mutaties reserves	120	-16	113	-16	169	-16	73	-16
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	-371	-	-388	-	-399	-	-410
1.2 Openbare orde en veiligheid	5	-144	5	-144	5	-144	5	-144
2.1 Verkeer en Vervoer	64	-367	64	-370	64	-430	64	-391
2.4 Economische havens en waterwegen	-	-12	-	-12	-	-12	-	-12
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	8	-11	8	-11	8	-11	8	-11
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	12	-377	12	-379	12	-380	12	-381
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3	-48	3	-47	3	-47	3	-47
7.2 Riolering	229	-182	224	-179	229	-183	233	-187
7.3 Afval	441	-397	441	-403	451	-411	456	-410
7.4 Milieubeheer	-	-73	-	-85	-	-73	-	-75
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	42	-31	44	-32	44	-32	44	-32
8.1 Ruimte en leefomgeving	-	-188	-	-188	-	-188	-	-188
8.3 Wonen en bouwen	713	-1.271	721	-1.271	722	-1.267	722	-1.208
Economie en werkgelegenheid								
0.10 Mutaties reserves	50	-28	-	-28	-	-28	70	-28
1.2 Openbare orde en veiligheid	1	-86	2	-87	2	-87	2	-87
2.3 Recreatieve havens	163	-155	164	-207	177	-219	178	-289
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-	-15	-	-15	-	-15	-	-15
3.4 Economische promotie	-	-180	-	-130	-	-130	-	-130
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1	-164	1	-167	1	-165	1	-165
Burgers en bestuur								
0.1 Bestuur	-	-985	-	-977	-	-979	-	-994
0.2 Burgerzaken	38	-70	33	-70	33	-69	41	-69
0.4 Overhead	-	-122	-	-194	-	-284	-	-378
0.8 Overige baten en lasten	-83	-65	-83	-108	-	-228	-	-245
0.10 Mutaties reserves	33	-	8	-	-	-	-	-
Financiering en belastingen								
0.4 Overhead	8	-1.651	3	-1.697	34	-1.729	34	-1.751
0.5 Treasury	287	-265	548	-373	532	-381	517	-373
0.61 OZB woningen	525	-46	550	-51	564	-52	579	-53
0.62 OZB niet-woningen	215	-	226	-	233	-	239	-
0.64 Belastingen overig	2	-103	2	-208	2	-212	2	-217
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	4.239	-3	4.310	82	4.016	82	4.009	82
0.8 Overige baten en lasten	-	-38	-	-38	-	-38	-	-38
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	25	-134	7	-134	7	-134	80	-90
3.4 Economische promotie	2.218	-	2.755	-	2.808	-	2.835	-
Totaal	**10.530**	**-10.477**	**11.593**	**-11.447**	**11.110**	**-11.390**	**11.202**	**-11.512**

BIJLAGE 10 TOELICHTING NIEUW BELEID NFK 2024-2027

A Toelichting voorstellen nieuw beleid structureel ten laste van begrotingsresultaat

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
1	Verhoging inzet jeugd- en jongeren werker 6 uur per week	-11.501	-11.915	-12.344	-12.788

In een in 2022 opgesteld advies van het bureau Barkema en de Haan, waarover de raad 20 december 2022 is geïnformeerd, wordt een omvang van 18 uur per weer van een jeugd- en jongerenwerker aanbevolen. Dit betekent een verhoging van 6 uur per week (0,17 fte) ten opzichte van de huidige situatie. In het verleden was de jeugd- en jongerenwerker ook voor deze omvang aangesteld; de huidige jeugd- en jongerenwerker heeft een contract van 12 uur gekregen, omdat vanuit haar andere functies er een efficiencyvoordeel verwacht werd. De extra kosten zijn: € 11.500 per jaar. Deze komen boven op de reguliere loonkosten van de huidige jeugd- en jongerenwerker.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
2	Vervallen bijdrage rijk buurtsportcoaches	-31.529	-31.214	-30.335	-29.482

Tot en met 2023 ontvingen we via de algemene uitkering een bijdrage voor de buurtspotcoach van € 27.036. Deze bijdrage komt te vervallen en daarmee moeten de kosten van de buurtsportcoach op een andere manier gedekt worden middels extra budget. Daarnaast is er extra budget nodig voor gestegen kosten inzet buurtsportcoach. Er wordt gewerkt aan een afbouwregeling. Zodra deze rond is zullen de budgetten naar beneden bijgesteld worden.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
3	Extra tijdelijke capaciteit medewerker RO 0,7 FTE	-67.841	-70.284	-72.814	0

Er is achterstand opgelopen op het gebied van Ruimtelijke ordening. Hiervoor zijn meerdere oorzaken. Om deze achterstand weg te werken hebben we tijdelijk extra capaciteit nodig van 0,7 FTE voor 4 jaar vanaf 2023.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
4	Opstellen omgevingsvisie en voorbereidingen op Omgevingsplannen	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000

In verband met de introductie van de Omgevingswet, die nu per 1-1-2024 definitief in werking treedt, moeten wij voor 1-1-2025 een Omgevingsvisie opstellen. Er zal een belangrijke rol moeten worden weg gelegd voor de (inwoners)participatie, gebaseerd op het beleid dat hiervoor in 2023 wordt ontwikkeld.
Vanaf 2025 starten we met het opstellen van een Omgevingsplan, voor het gehele grondgebied van onze gemeente, overeenkomstig de nieuwe omgevingswet. Vooruitlopend daarop zijn er twee acties nodig: in 2023-2024 de huidige bestemmingsplannen Omgevingswet-proof maken, zodat we het lopende ruimtelijke beleid kunnen uitvoeren en in 2024 de voorbereidingen treffen op het opstellen van een nieuw integraal omgevingsplan vanaf 2025.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
5	Kapitaallasten woonerf Schiermonnikoog	0	-4.125	-4.125	-4.125-

Bij het voorbereiden van de NFK 2024 is nog niet bekend hoe het inrichtingsontwerp van het woonerf eruit komt te zien. Toch willen we alvast een bedrag reserveren voor het opstellen van het definitief ontwerp, het bestek, de aanbesteding en het uitvoeren van woonerf Schiermonnikoog. Mocht het benodigde bedrag hoger uitvallen, dan doet het college te zijner tijd een dekkingsvoorstel aan de raad.
Het krediet bedraagt € 83.500, , de afschrijvingstermijn is 25 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
6	Uitvoeringsbudget Circulaire economie	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000-

In het kader van de SDG doelen willen we gerichter aan de gang met een circulaire economie binnen de gemeente Schiermonnikoog. Hiervoor stellen we een plan van aanpak op voor de komende jaren, waar we zowel binnen de gemeentelijke organisatie als eiland breed aan de slag gaan met het beperken van de afvalproductie via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik. Zoals genoemd in het coalitieakkoord en het uitvoeringsprogramma willen we aan de slag met een circulaire koers.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
7	Materiaal fietshekken duinovergang Badweg	0	-1.368	-1.368	-1.368-

De huidige fietshekken zijn aan het eind van de levensduur. Na aanschaf van materiaal gaan de medewerkers van de buitendienst de (fietsen)hekken vervangen. Dit betreft de kapitaallasten voor de komende 10 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
8	Kapitaallasten vervangen grafbekisting	-875	-875	-875	-875

De medewerkers van de buitendienst graven de graven handmatig. Dat is een fysiek zwaar belastende activiteit. Ze maken bij het graven van een graf gebruik van grafbekisting. Grafbekisting zorgt ervoor dat de omliggende grond niet in het graf valt. De huidige grafbekisting versleten en dient vervangen te worden. We willen een aluminium grafbekisting aanschaffen.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
9	Aanvragen omgevings- en milieuvergunningen	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000.

Op meerdere locaties van de gemeente is de vergunning verlopen of verloopt die op korte termijn. Deze vergunningen hebben we nodig om te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving. We willen een gespecialiseerd bureau in de arm nemen om deze vergunningen aan te vragen en de benodigde onderzoeken te doen.

- Schuurtjes strandrolstoelen Badweg, Pr. Bernhardweg, Berkenplas en laarzenschuurtje Waddenhaven.
- Sedimentdepot Waddenhaven
- Milieustraat
- Kantoorunit milieustraat
- Benzinepompstation
- Gemeentewerf (revisievergunning milieu uit 1997 mogelijk actualiseren)
- KCA depot Pr. Bernhardweg (milieuvergunning uit 2009 mogelijk actualiseren wegens LAP3)

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
10	0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur	-39.075	-40.482	-41.939	-43.449
11	Dekking 0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur reserve WOO	39.075	40.482	41.939	43.449

In de personeelsbegroting is er nog ruimte voor 0,4 fte voor een bestuurlijk-juridisch adviseur. De taken van deze medewerker behelzen in grote lijnen diverse algemeen bestuurlijk-juridische werkzaamheden, de juridische ondersteuning op OOV en APV en juridische advisering en ondersteuning van de gemeentesecretaris en andere medewerkers. Daarnaast is er met de introductie van de Wet Open Overheid en aanpalende wetgeving, zoals de AVG, behoefte aan een structurele ondersteuning op dat vlak. Wij ontvangen hiervoor ook structurele financiële middelen, die we hiervoor kunnen inzetten. Wij kiezen er voor om de ze werkzaamheden toe te voegen aan die van de juridisch-bestuurlijk adviseur, waardoor er een vacature ontstaat van 0,8 fte.

Project handhaving recreatief gebruik wonen

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
12	7 uur extra handhaver	-17.258	-17.879	-18.523	-19.190
13	8 uur extra burgerzaken/adresonderzoek	-17.309	-17.932	-18.577	-19.246
14	8 uur extra handhavingsjurist	-24.289	-25.164	-26.070	-27.008
15	4 uur extra vergunningverlener	-9.737	-10.087	-10.451	-10.827
	subtotaal	**-66.569**	**-71.062**	**-73.621**	**-76.271**

In het toezicht- en handhavingsbesluit “Gelijke monniken, gelijke kappen” is één van de prioriteiten: recreatief gebruik van woningen bestemd voor permanente bewoning aanpakken. Het belang hiervan is onomstreden en is vertaald in het bestemmingsplan voor het dorp. Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een overtreding, is intensief vooronderzoek nodig. Huis per huis moet worden onderzocht hoe het nu wordt gebruikt, hoe het in het verleden werd gebruikt, of er vergunningen zijn verleend op basis waarvan (een deel van) de woning mag worden onttrokken aan permanente bewoning, of de woning daadwerkelijk wordt bewoond of dat er sprake is van een schijninschrijving. De uitvoering is vaak complex en zowel wij als de direct betrokkenen zijn gediend met zo veel mogelijk zorgvuldigheid. Nagenoeg alle betrokkenen begrijpen dat voor de leefbaarheid van Schiermonnikoog wordt toegezien dat woningen permanent worden bewoond. Tegelijkertijd vindt iedereen dat voor hen op een bepaalde manier een uitzondering zou moeten worden gemaakt. Iedere situatie apart beoordelen, is monnikenwerk. Monnikenwerk dat nodig is om het beleid “Gelijke monniken, gelijke kappen” te laten werken. Het blijkt dat voor de uitvoering van dit speerpunt van beleid er niet voldoende formatie is, die hiervoor dan ook structureel moet worden uitgebreid met bovenstaand aangegeven uren.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
16	Jaarlijks onderhoud blusputten	-5.500	-5.500	-5.500	-5.500

Tijdens een schouw van de brandweer is gebleken dat de vier blusputten niet onderhouden worden. de brandputten liggen in Klein Zwitserland, aan de Badweg bij nr. 63, aan de Langestreek bij nr. 44 en op de hoek van Kantjeblom en F.H. Gasaustraat. In 2024 worden de blusputten hersteld. Vanaf 2025 is jaarlijks onderhoud nodig om de blusputten duurzaam in stand te houden. Onderhoud van blusputten is gespecialiseerd werk. Daarom sluiten we een meerjarig onderhoudscontact af met een te zake kundig bedrijf.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
17	Kapitaallasten vervangen 2 blusputten en groot onderhoud 2 blusputten	0	-1.136	-1.136	-1.136

De waterleiding kan niet voldoen aan de grote bluswatervraag bij een grote brand in het dorp. Daarom zijn destijds 4 blusputten aangelegd. De blusputten liggen in Klein Zwitserland, aan de Badweg bij nr. 63, aan de Langestreek bij nr. 44 en op de hoek van Kantjeblom en F.H. Gasaustraat. Om de vier blusputten in het dorp weer operationeel te maken dienen twee blusputten vervangen te worden en twee hebben groot onderhoud nodig. De nieuwe blusputten worden in 25 jaar afgeschreven.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
18	14,4 uur uitbreiding beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid (OOV)	-26.918	-27.887	-28.891	-29.931

OOV is een breed takenpakket die bestaat uit een uitvoerende kant en een strategisch, juridische kant. Ook moet er ingespeeld worden op actuele problematiek, zoals de ondermijning en moeten we voldoende aandacht kunnen besteden aan crisiscoördinatie en (preventief) overleg zowel intern als extern (brandweer, politie, horeca en anderen). Met de nu beschikbare uren van 21,6 per week, komen alle taken, behalve de uitvoerende, in de knel en is er onvoldoende tijd voor het opstellen van beleid, het controleren van huidige regels, het plannen van toekomstige projecten en eventuele juridische gevolgen verwerken (bestuurlijke boetes, etc.). Het voorstel is daarom om deze functie uit te breiden naar fulltime.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
19	Toevoeging voorziening groot onderhoud gebouwen interieur gemeentelijke gebouwen.	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000

Voor het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed zijn onlangs nieuwe MJOP's vastgesteld. Deze MJOP's bevatten het onderhoud aan het exterieur en de installaties binnen het gebouw. Echter, voor onderhoud/vervanging van het interieur (zoals vloeren, deuren, schilderwerk binnenzijde, etc.) is binnen dit MJOP nog geen rekening gehouden. Hier zal een extra MJOP voor worden opgesteld. De genoemde bedragen kunnen daarom nog veranderen, dit is een inschatting.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
20	Kapitaallasten vervanging en uitbreiding meubilair	-	-3.282	-3.282	-3.282

Op het gemeentehuis en de gemeentelijk werkplaats is geconstateerd dat er een vervanging nodig is van het meubilair. Op het gemeentehuis gaat het om in hoogte verstelbare bureaus en enkele bureaustoelen. Daarnaast is de wens om enkele extra werkplekken te creëren. op de werkplaats dienen de tafels en stoelen in de kantine vervangen te worden. Daarnaast is het nodig op het gemeentehuis een lounge/zit plek te creëren waar gelunch / pauze gehouden kan worden. De genoemde bedragen kunnen nog veranderen, dit is een inschatting.
De afschrijvingstermijn bedraagt 10 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
21	Aanpassing DVO Noardeast Fryslân (NEF)	-80.701	-169.796	-175.229	-180.837

De DVO tussen Noardeast Fryslân en Schiermonnikoog was verouderd. Er is onderhandeld over een nieuwe DVO, die per 1-1-2024 in gaat. De totale kosten stijgen met € 160.000. Feitelijk wordt al vanaf 2023 volgens de nieuwe afspraken gewerkt. Voor 2023 worden de extra kosten nog niet in rekening gebracht, voor 2024 wordt hiervan 50% in rekening gebracht en vanaf 2025 het volledige bedrag. Er is rekening gehouden met een indexatie van 2% vanaf 2025.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
22	Apparatuur voorkomen identiteitsfraude - Kosten aanschaf nieuwe apparatuur balie - Documentscanner reisdocumenten	-3.000	-3.000	0	0

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties heeft in juli 2022 een brief geschreven aan de voorzitter van de Tweede Kamer met aankondiging van maatregelen ter voorkoming van identiteit. Het ministerie van BZK heeft eind 2021 een project opgezet (Modernisering Afname Biometrie, MAB) met als doel om de geprinte pasfoto uit te faseren. Een ter plekke gemaakte gezichtsopname verkleint de kans op het onjuist koppelen van een afbeelding aan een persoon, voorkomt de manipulatie van foto’s in het aanvraagproces en verhoogt de kwaliteit van de afbeelding. In de huidige werkwijze verliest de foto aan kwaliteit wanneer deze eerst wordt geprint en vervolgens wordt in gescand tijdens het aanvraagproces. De mogelijkheid ter plaatse een gezichtsopname te maken verlaagt de drempel voor baliemedewerkers om een gezichtsopname, die niet aan de fotomatrix voldoet, af te keuren. De ambtenaar kan immers direct een nieuwe maken en de burger hoeft daarvoor niet terug naar een fotograaf. Een ander onderdeel is het deugdelijk vaststellen van de identiteit aan de balie. Volgens de circulaire van het ministerie dient dit gedaan te worden met een document scanner aan de balie.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
23	Kapitaallasten brandkast accu's elektrisch gereedschap buitendienst	0	-920	-920	-920

Uit oogpunt van brandveiligheid is het verplicht om accu's in een brandkast op te slaan. Hiervoor is een investeringskrediet nodig van € 8.000 die in 10 jaar wordt afgeschreven.

B. Toelichting voorstellen nieuw beleid incidenteel ten laste van algemene reserve

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
24	Opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)/aanpak middelengebruik	PM.	PM.	PM.	PM.

Het coalitieakkoord noemt dat de gemeente wil werken aan een veilige, gezonde en kansrijke omgeving voor jongeren. De presentatie van Trimbos aan de gemeenteraad van 09-05 heeft de urgentie van de ontwikkeling van een aanpak middelengebruik en een breder preventiebeleid nog eens onderschreven. Samen met de andere Friese Waddeneilanden werken we aan een eigen versie van de OKO aanpak/IJslands preventiemodel. Om deze aanpak uit te voeren zullen we in de toekomst kosten moeten maken. OKO en vroegsignalering alcoholgebruik zijn opdrachten die vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) aan gemeenten gegeven zijn, maar waar vanuit de brede SPUK-gelden onvoldoende financiering voor beschikbaar is gesteld. We stellen voor dit als een PM. post in de NFK 24 op te nemen.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
25	Ontwikkelen, versterken en uitvoeren mantelzorgbeleid/mantelzorgondersteuning	PM.	PM.	PM.	PM.

De (dubbele) vergijzing op Schiermonnikoog wordt snel zichtbaar. Er zijn relatief veel ouderen op het eiland die aangewezen zijn op mantelzorg, en een deel van deze mantelzorgers is zelf ook al op leeftijd. We willen beleid ontwikkelen om deze mantelzorgers de ondersteuning te bieden die zij verdienen en nodig hebben. Eén van onze medewerkers Zorg en Welzijn volgt hiertoe momenteel een opleiding tot mantelzorgondersteuner. Om dit beleid vorm te geven en uit te voeren zullen we in de toekomst kosten moeten maken. Het ontwikkelen van mantelzorgbeleid en mantelzorgondersteuning zijn opdrachten die vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) aan gemeenten gegeven zijn, maar vanuit de brede SPUK-gelden onvoldoende financiering voor beschikbaar is gesteld. We stellen voor dit als een PM. post in de NFK 24 op te nemen.

C. Toelichting voorstellen nieuw beleid incidenteel ten laste van overige reserve

Reserve Sociaal domein

Specifieke uitkering (SPUK)

Voorheen werden een aantal budgetten betaald uit de specifieke uitkering . Per 2023 zijn deze specifieke uitkeringen opgegaan in een brede specifieke uitkering (brede SPUK). Deze brede SPUK valt voor de Waddeneilanden zeer nadelig uit. De onderhandelingen met het ministerie lopen, maar er is geen garantie dat dit zal leiden tot extra financiering binnen de brede SPUK.

De wens is om de budgetten die betaald werden uit de specifieke uitkeringen in de begroting structureel op te nemen. Echter, zolang er nog geen extra financiering vanuit het rijk is ontvangen, zijn deze budgetten eenmalig ten laste van de Reserve Sociaal Domein opgenomen.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
26	14 uur extra uren formatie team zorg & welzijn	-26.172	-27.010	0	0

Op Schiermonnikoog wordt de vergrijzing snel zichtbaar en voelbaar. De vergrijzing zorgt voor extra werkdruk voor team zorg & welzijn. De georganiseerde activiteiten worden druk bezocht. Er is behoefte aan meer activiteiten en ruimere openingstijden voor het Koningshuis. Team zorg & welzijn wil meer doelgroepgerichte activiteiten organiseren voor (beginnend) dementerenden, en zich ook specifieker richten op de (jonge) mantelzorgers op het eiland. Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA) wordt van gemeenten per 2023 inzet verwacht op onder andere de thema's en programma's Welzijn op Recept, Eén tegen Eenzaamheid, Mantelzorg en het Versterken van de Sociale Basis. Deze onderwerpen landen eveneens bij het team zorg & welzijn. Wij stellen voor om de formatie van team zorg & welzijn uit te breiden met 14 uur per week voor 2024 en 2025.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
27	Buurtsportcoördinator, financiering en opwaardering aantal uren	-42.000	-43.344	0	0

Voorheen werd de buurtsportcoördinator betaald uit de specifieke uitkering t.b.v. het lokaal sportakkoord. de buurtsportcoördinator voert het lokaal sportakkoord uit. Per 2023 gaat deze specifieke uitkering op in een brede specifieke uitkering (brede SPUK). Deze brede SPUK valt voor de Waddeneilanden zeer nadelig uit. Het coalitieakkoord noemt de sportcoördinator als onmisbaar voor de uitvoering van het lokaal sportakkoord. Momenteel heeft de sportcoördinator een aanstelling van 8 uur per week. Gezien de lokale ambities en uitdagingen op gebied van sport, preventie, gezondheid en welzijn is een opwaardering van dit aantal uren noodzakelijk. Ook vanuit het ministerie worden er aanvullende eisen en verwachtingen gesteld aan de sportcoördinator per 2023. Zo krijgt de sportcoördinator per 2023 de rol van coördinator sport & preventie (Sportakkoord II), en wordt er vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) betrokkenheid van deze coördinator verwacht bij programma's op het gebied van valpreventie, aanpak van overgewicht en het terugdringen van gezondheidsachterstanden. We stellen voor de sportcoördinator een aanstelling van 24 uur per week aan te bieden en hiervoor financiering vrij te maken in de begroting voor 2024 en 2025.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
28	Budget preventie- en verslavingsbeleid	-67.400	-69.557	0	0

De afgelopen jaren is een medewerker van Verslavingszorg Noord Nederland (VNN werkzaam geweest. We verwachten voor de komende jaren geld nodig te hebben voor preventie- en verslavingsbeleid.
Hierbij is een sterke link met het thema opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO) en vroegsignalering alcoholproblematiek (uit het Gezond en Actief Leven Akkoord). Wij stellen voor om budget beschikbaar te stellen voor 2024 en 2025.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
29	Bijdrage uitvoeringsbudget sportraad	0	-10.000	0	0

Tezamen met de buurtsportcoördinator heeft de sportraad een rol in de uitvoering van het lokaal sportakkoord. Het uitvoeringsbudget van de sportraad werd tot 2023 jaarlijks aangevuld uit de specifieke uitkering lokaal sportakkoord. Deze specifieke uitkering is komen te vervallen en is vervangen door een brede specifieke uitkering. Deze valt voor de Waddeneilanden zeer nadelig uit waardoor het uitvoeringsbudget niet meer aangevuld zal worden. De sportraad heeft in coronatijd een buffer opgebouwd waarmee zij tot en met 2024 invulling kunnen geven aan de uitvoer van het lokaal sportakkoord. We stellen voor om voor 2025, indien nodig, het uitvoeringsbudget van de sportraad aan te vullen tot € 10.000,-.

Reserve Veerdam

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
30	Dekking kapitaallasten optimaliseren inrichting Veerhaven	PM	0	0	0

De Veerhaven is het eerste wat je ervaart van het eiland als je van de boot komt. Het zou ons visitekaartje moeten zijn. Veel gebruikers van de veerhaven ervaren op piekmomenten chaos en onveiligheid. Op het moment dat de veerboot leeg en vol stroomt ontmoeten verschillende verkeersstromen elkaar en ontstaat er congestie bij de fietsverhuur en de bagagewagen van Wagenborg. Hier willen we met RWS en de direct belanghebbenden een oplossing voor zoeken en tot uitvoering brengen. Onderzocht wordt welke subsidiemogelijkheden er zijn en welke bijdrage andere partijen kunnen leveren.

Reserve Wet Open Overheid

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
31	Dekking 0,4 FTE uitbreiding juridisch adviseur reserve WOO	-39.075	-40.482	-41.939	-43.449

Het rijk stelt middelen beschikbaar om de WOO uit te voeren. Zie verder punt 10 en 11.

D. Toelichting voorstel kredieten

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
32	Woonerf Schiermonnikoog	-83.500	0	0	0

Bij het voorbereiden van de NFK 2024 is nog niet bekend hoe het inrichtingsontwerp van het woonerf eruit komt te zien. Toch willen we alvast een bedrag reserveren voor het opstellen van het definitief ontwerp, het bestek, de aanbesteding en het uitvoeren van woonerf Schiermonnikoog. Mocht het benodigde bedrag hoger uitvallen, dan doet het college te zijner tijd een dekkingsvoorstel aan de raad. De afschrijvingstermijn is 25 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
33	Optimaliseren inrichting Veerhaven	PM	0	0	0

De Veerhaven is het eerste wat je ervaart van het eiland als je van de boot komt. Het zou ons visitekaartje moeten zijn. Veel gebruikers van de veerhaven ervaren op piekmomenten chaos en onveiligheid. Op het moment dat de veerboot leeg en vol stroomt ontmoeten verschillende verkeersstromen elkaar en ontstaat er congestie bij de fietsverhuur en de bagagewagen van Wagenborg. Hier willen we met RWS en de direct belanghebbenden een oplossing voor zoeken en tot uitvoering brengen. Onderzocht wordt welke subsidiemogelijkheden er zijn en welke bijdrage andere partijen kunnen leveren. De afschrijvingstermijn is 25 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
34	Materiaal fietshekken duinovergang Badweg	-12.500	0	0	0

De huidige fietshekken zijn aan het eind van de levensduur. Na aanschaf van materiaal gaan de medewerkers van de buitendienst de (fietsen)hekken vervangen. Dit krediet schrijven we af in 10 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
35	Vervangen grafbekisting	-8.000	0	0	0-

De medewerkers van de buitendienst graven de graven handmatig. Dat is een fysiek zwaar belastende activiteit. Ze maken bij het graven van een graf gebruik van grafbekisting. Grafbekisting zorgt ervoor dat de omliggende grond niet in het graf valt. De huidige grafbekisting versleten en dient vervangen te worden. We willen een aluminium grafbekisting aanschaffen. Dit krediet schrijven we af in 10 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
36	Vervangen 2 blusputten	-23.000	0	0	0-

De waterleiding kan niet voldoen aan de grote bluswatervraag bij een grote brand in het dorp. Daarom zijn destijds 4 blusputten aangelegd. De blusputten liggen in Klein Zwitserland, aan de Badweg bij nr. 63, aan de Langestreek bij nr. 44 en op de hoek van Kantjeblom en F.H. Gasaustraat. Om de vier blusputten in het dorp weer operationeel te maken dienen twee blusputten vervangen te worden en twee hebben groot onderhoud nodig. Afschrijvingstermijn 25 jaar.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
37	Vervangen damwand kop oude veerdam Waddenhaven	0	0	0	-520.000

Deze damwand is in 1970 aangelegd en in de komende 5 jaar aan vervanging toe. Voor de voorbereiding hebben we een ingenieursbureau nodig en voor de uitvoering een gespecialiseerde aannemer. Afschrijvingstermijn 40 jaar. De afschrijving gaat in per 2028 en is daarom in deze NFK niet verder opgenomen.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
38	Vervanging meubilair	-30.000	0	0	0

Op het gemeentehuis en de gemeentelijk werkplaats is geconstateerd dat er een vervanging nodig is van het meubilair. Op het gemeentehuis gaat het om in hoogte verstelbare bureaus en enkele bureaustoelen. Daarnaast is de wens om enkele extra werkplekken te creëren. Op de werkplaats dienen de tafels en stoelen in de kantine vervangen te worden. Daarnaast is het nodig op het gemeentehuis een lounge/zit plek te creëren waar geluncht / pauze gehouden kan worden. De genoemde bedragen kunnen nog veranderen, dit is een inschatting.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
39	Brandkast accu's elektrisch gereedschap buitendienst	-8.000	0	0	0

Uit oogpunt van brandveiligheid is het verplicht om accu's in een brandkast op te slaan. Hiervoor is een investeringskrediet nodig die in 10 jaar wordt afgeschreven.

E. Grondexploitaties

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
40	Herbestemming oude centrale	PM	PM	PM	PM-

Op de locatie van de oude centrale dienen woningen gerealiseerd te worden. Het is nog niet duidelijk of de gemeente de woningen zal realiseren of een andere partij. Het gaat naar verwachting om ½ persoons woningen. De ruwe inschatting van de investeringskosten zijn € 3.000.000. Deze kosten moeten worden gedekt uit verkoop aan Woon Friesland of te innen huren.

Nr.	Omschrijving	2024	2025	2026	2027
41/ 42	Woninglocatie terreinen basisschool en voortgezet onderwijs	PM	PM	PM	PM-

De nieuwe LOC wordt gebouwd. Hierdoor komt er ruimte op het terrein van de basisschool voor woningbouw. Het schoolgebouw van het voortgezet onderwijs zal gesloopt worden. Ook hier komt ruimte voor woningbouw.